

2013•2014
FACULTEIT RECHTEN
master in de rechten

Masterproef
De externe rechtspositie van de gedetineerden doorgelicht

Promotor :
Prof. dr. Bart SPRIET

Tanja Schoups
Proefschrift ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten

De transnationale Universiteit Limburg is een uniek samenwerkingsverband van twee universiteiten in twee landen: de Universiteit Hasselt en Maastricht University.

Universiteit Hasselt | Campus Hasselt | Martelarenlaan 42 | BE-3500 Hasselt
Universiteit Hasselt | Campus Diepenbeek | Agoralaan Gebouw D | BE-3590 Diepenbeek

Maastricht University

2013•2014
FACULTEIT RECHTEN
master in de rechten

Masterproef

De externe rechtspositie van de gedetineerden doorgelicht

Promotor :
Prof. dr. Bart SPRIET

Tanja Schoups

Proefschrift ingediend tot het behalen van de graad van master in de rechten

Samenvatting

Na een grondige analyse gemaakt te hebben van de materie omtrent de externe rechtspositie van de gedetineerden, kan er een antwoord gegeven worden op de volgende onderzoeksvraag: 'Hoe ziet de huidige regelgeving omtrent de externe rechtspositie van de gedetineerden er uit, rekening houdend met de nieuwe wet van 17 maart 2013? En in welke opzichten houdt deze nieuwe wet een verbetering in, ten opzichte van vroegere regelgeving, en specifiek ten opzichte van de wet van 17 mei 2006, voor enerzijds de gedetineerden zelf en anderzijds de maatschappij waarin we leven? Zijn er daarbij mogelijke oplossingen te vinden in het Nederlandse recht?'

Zowel de Belgische als de Nederlandse regelgeving werden aan een grondig onderzoek onderworpen. De wetgeving van beide landen werd ook getoetst aan de visie van onder andere het Comité van Ministers van de Raad van Europa en het Europees Hof voor de rechten van de Mens.

Na het bestuderen van de geschiedenis in beide landen omtrent de externe rechtspositie van de gedetineerden zien we dat dit een begrip is dat reeds decennia lang speelt in onze samenleving. Vooral in België werd deze regelgeving meerdere keren gewijzigd.

In beide landen zijn er verscheidene strafuitvoeringsmodaliteiten die ter beschikking staan van de gedetineerden. In principe rijzen er niet veel problemen bij de uitoefening van deze modaliteiten. Het zijn vooral de voorwaardelijke invrijheidstelling en het elektronisch toezicht die het onderwerp van discussie vormen.

Vooral in België is er, na de wetwijziging van 17 maart 2013, veel kritiek te vinden i.v.m. de regels omtrent de voorwaardelijke invrijheidstelling. Men kan zich afvragen of deze veranderingen in de wetgeving als een verbetering gezien kunnen worden ten opzichte van de wet van 17 mei 2006. Bij de bespreking hiervan zal er rekening gehouden worden met de mening van verschillende nationale en internationale instanties.

Ook de overbevolking van de gevangenissen is reeds lange tijd een probleem waar men vandaag de dag nog altijd oplossingen voor tracht te vinden. Door middel van sommige oplossingen wordt hierdoor een stap in de goede richting gezet. Maar aan de andere kant zet men echter ook een stap terug door het nemen van beslissingen zoals de verstrenging van de tijdsvoorwaarden omtrent de voorwaardelijke invrijheidstelling. Ook de rol die het elektronisch toezicht als autonome straf hierin speelt, is voor discussie vatbaar.

Er wacht de wetgever in de toekomst een moeilijke taak om bij het uitvoeren van deze regelgeving een goed evenwicht te vinden tussen de belangen van de gedetineerden en de noden van de maatschappij.

Dankwoord

In het kader van de afloop van mijn Master in de Rechten, afstudeerrichting rechtsbedeling, aan de Universiteit Hasselt is dit, na veel opzoek- en schrijfwerk, mijn masterproef geworden. In mijn eentje was me dit nooit gelukt en om die reden besteed ik graag deze titel om enkele personen te bedanken.

Vooreerst dank ik mijn promotor, Professor dr. B. Spriet, die me de mogelijkheid heeft gegeven deze masterproef te kunnen schrijven. Ook mijn begeleidster, mevrouw K. Hanouille, wil ik graag bedanken. Haar hulp, aanmoedigingen en suggesties waren een grote steun doorheen dit eindwerk.

Ook bedank ik graag mijn familie en vrienden die me bleven aanmoedigen en steunen doorheen deze periode, alsook voor het nalezen van mijn teksten.

Inhoudstafel

1	Inleiding	9
2	België	11
2.1	Historisch overzicht regelgeving.....	11
2.1.1	Wet 31 mei 1888	11
2.1.2	Wet 5 maart 1998.....	13
2.1.3	Wet 17 mei 2006	14
2.1.4	Wet 17 maart 2013.....	16
2.2	Modaliteiten externe rechtspositie gedetineerden	19
2.2.1	Inleiding	19
2.2.2	De uitgaansvergunning.....	20
2.2.3	Het penitentiair verlof	24
2.2.4	De onderbreking van de strafuitvoering	26
2.2.5	De beperkte detentie	27
2.2.6	Het elektronisch toezicht	32
2.2.7	De voorwaardelijke invrijheidstelling.....	36
3	Nederland.....	43
3.1	Inleiding	43
3.2	Historisch overzicht regelgeving.....	45
3.3	Modaliteiten externe rechtspositie gedetineerden	47
3.3.1	Incidenteel verlof.....	47
3.3.2	Algemeen verlof	50
3.3.3	Regimesgebonden verlof.....	51
3.3.4	Incidenteel versneld ontslag	52
3.3.5	Strafonderbreking	53
3.3.6	Voorwaardelijke invrijheidstelling.....	54
3.4	Tussentijds besluit rechtsvergelijking.....	57

4	Kritische Analyse	59
4.1	Inleiding	59
4.2	Tijdsvoorwaarden Voorwaardelijke invrijheidstelling.....	60
4.3	Procedure tot aanvraag voorwaardelijke invrijheidstelling	65
4.4	Advies gevangenisdirecteur en Openbaar Ministerie	68
4.5	Opgeheven bepaling dwangsom	71
4.6	Beoordeling SURB met eenparigheid van stemmen	72
4.7	Rechtsmiddelen.....	73
5	Besluit	75

1 Inleiding

De rechtspositie van de gedetineerden is op het eerste zicht een zeer ruim begrip. Er kan hierbij wel een onderverdeling gemaakt worden tussen de interne rechtspositie van de gedetineerden en de externe rechtspositie van de gedetineerden. De interne rechtspositie van de gedetineerden handelt over de rechten (en plichten) die de gedetineerden hebben binnen de muren van de gevangenisinstelling.¹ Deze interne rechtspositie zal in dit werk echter buiten beschouwing gelaten worden, aangezien enkel gefocust zal worden op de externe rechtspositie van de gedetineerden. Bij deze laatste gaat het om de aspecten van de detentie die zich realiseren buiten de muren van de gevangenisinstellingen. Het zal gaan over de vraag of de gedetineerden al dan niet de gevangenis, tijdelijk of permanent, mogen verlaten. In tegenstelling tot de interne rechtspositie, waar de relatie benadrukt wordt tussen de gedetineerde en de penitentiaire overheid, wordt hier de relatie tussen het individu van de gedetineerde en de maatschappij beoogd.² De verschillende modaliteiten die hierbij een rol kunnen spelen zullen verder nog uitvoerig besproken en gedefinieerd worden.

Doorheen dit werk zal er, door middel van de elementen in deze inleiding, gezocht worden naar een antwoord op de centrale onderzoeksvraag. Deze onderzoeksvraag luidt als volgt: 'Hoe ziet de huidige regelgeving omtrent de externe rechtspositie van de gedetineerden er uit, rekening houdend met de nieuwe wet van 17 maart 2013? En in welke opzichten houdt deze nieuwe wet een verbetering in, ten opzichte van vroegere regelgeving, en specifiek ten opzichte van de wet van 17 mei 2006, voor enerzijds de gedetineerden zelf en anderzijds de maatschappij waarin we leven? Zijn er daarbij mogelijke oplossingen te vinden in het Nederlandse recht?'

Alvorens over te gaan tot een bespreking en definiëring van de begrippen en modaliteiten zal er eerst een schets gemaakt worden van de historiek betreffende de wetgeving en evoluties omtrent de externe rechtspositie van de gedetineerden. Deze regelgeving werd in het verleden namelijk enkele keren gewijzigd naar aanleiding van verscheidene gebeurtenissen die zich in onze maatschappij hebben afgespeeld. Bij het beschrijvende gedeelte van dit onderzoek wordt elk van deze modaliteiten van de externe rechtspositie van de gedetineerden nader bestudeerd. Er zal gekeken worden naar de voorwaarden van elke modaliteit, alsook de procedure die doorlopen zal moeten worden bij de aanvraag ervan. Hieruit zal ook de toenemende rol van de strafuitvoeringsrechtbank blijken. Deze instantie speelt namelijk een belangrijke rol bij het toekennen van enkele van deze modaliteiten. Later zal er dan nog ingegaan worden op de eventuele kritiek en actuele discussies rond de verschillende modaliteiten.

¹ C. VAN DEN WYNGAERT, B. DE SMET, en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2011, 502; Y. VAN DEN BERGE, *Uitvoering van vrijheidsstraffen en rechtspositie van gedetineerden*, Gent, Larcier, 2006, 61.

²C. VAN DEN WYNGAERT, B. DE SMET, en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2011, 505; Y. VAN DEN BERGE, *Uitvoering van vrijheidsstraffen en rechtspositie van gedetineerden*, Gent, Larcier, 2006, 177; Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 17; Y. VAN DEN BERGE, "De invloed van de rechtspraak op de externe rechtspositie van veroordeelden", in X., "Na vijf jaar strafuitvoeringsrechtbanken: De strafuitvoeringsrechtbank buitenspel, de minister terug aan zet?", *Fatik* 2012, afl. 135, 23-30.

Reeds in 1975 oordeelde het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (hierna EHRM), dat een gedetineerde bij het uitzitten van zijn straf in een strafinstelling enkel zijn vrijheid verliest. Alle andere rechten en plichten die hij voordien had, zoals onder andere recht op privé en familieleven, blijven gewaarborgd.³ Hoewel in dit arrest de interne rechtspositie centraal stond, zal in dit onderzoek duidelijk worden dat we ook met de regels betreffende de externe rechtspositie van de gedetineerden hieraan tegemoet kunnen komen.

Naast een analyse van de Belgische wetgeving omtrent de externe rechtspositie van de gedetineerden wordt er ook een grondig onderzoek gevoerd naar deze regelgeving in ons buurland, Nederland. Ondanks de vele veranderingen in onze wetgeving omtrent de externe rechtspositie van gedetineerden, stoten we nog op veel kritiek. Ook zal duidelijk worden dat zowel de rechtsleer als de Raad van Europa, het EHRM en onze eigen rechtspraak vaak een andere kijk hebben op de externe rechtspositie van de gedetineerden, dan de wetgever zelf. We kunnen door middel van deze rechtsvergelijking nagaan of de regelgeving die Nederland hieromtrent hanteert een betere oplossing biedt voor onze Belgische gedetineerden. Zowel de gelijkenissen als de verschillen tussen België en Nederland, wat betreft de externe rechtspositie van de gedetineerden, zullen hier in kaart gebracht worden.

³ Artikel 8 EVRM; EHRM 21 februari 1975, nr. 4451/70, Golder/Verenigd Koninkrijk.

2 België

2.1 Historisch overzicht regelgeving

2.1.1 Wet 31 mei 1888⁴

Reeds sinds 1888 kent België een regelgeving in verband met de externe rechtspositie van de gedetineerden. Deze wet is beter bekend als de wet-Lejeune. Deze naam hebben we te danken aan de toenmalige Minister van Justitie.⁵ Het was namelijk Minister van Justitie Lejeune die in deze tijd een wetsontwerp neerlegde bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers.⁶ De wet-Lejeune handelde echter enkel over de voorwaardelijke invrijheidstelling en niet over andere strafuitvoeringsmodaliteiten. Op het moment van de invoering van de wet Lejeune was de discussie omtrent de overbevolking van de gevangenen nog niet actueel. Wat wel een rol speelde voor de uitvaardiging van deze wet was het feit dat rechters blindelings straffen konden opleggen. Bij het einde van deze straffen werden daarenboven geen stappen ondernomen om de reclassering van de gedetineerden in de maatschappij te controleren of te vergemakkelijken.⁷ Door deze wet kwam hier verandering in. Door plegers van lichtere feiten een voorwaardelijke straf toe te kennen en zwaardere gestraften de mogelijkheid te geven om reeds bij één derde van de straf vrij te komen, kon men beter anticiperen op de sociale reclassering van de gedetineerden. Hiermee konden de gedetineerden meer gecontroleerd worden na hun invrijheidstelling en zou er minder kans zijn op recidive. De recidivisten, die er echter toch nog waren, zouden wel een straf van minstens twee derde moeten uitzitten.⁸ Niet alleen deze tijdsvoorwaarden gaven de doorslag voor het al dan niet vervroegd vrijkomen. Indien men immers geen goed gedrag vertoonde binnen de muren van de strafinrichting of geen vooruitzichten had in verband met de sociale reclassering, riskeerde men toch de hele straf te moeten uitzitten.⁹

⁴ Wet van 31 mei 1888 tot invoering van de voorwaardelijke invrijheidstelling in het strafstelsel, *BS* 3 juni 1888.

⁵ E. MAES, *Van gevangenisstraf naar vrijheidsstraf: 200 jaar Belgisch gevangeniswezen*, Antwerpen, Maklu, 2009, 176-177; J. MAES, "Over de (niet-)uitvoering van straffen", in X., *Justitie: Vraagstukken en perspectieven voor morgen*, Brugge, Die Keure, 2013, 31-48; Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 1.

⁶ J. MAES, "Over de (niet-)uitvoering van straffen", in X., *Justitie: Vraagstukken en perspectieven voor morgen*, Brugge, Die Keure, 2013, 31-48.

⁷ E. MAES, en C. TANGE, "De strafuitvoeringsrechtbanken en de voorwaardelijke invrijheidstelling: enkele empirische gegevens over de toepassing van VI tegen het licht van een steeds toenemende gevangenispopulatie en de roep om een strenge(re) strafuitvoering", in X., "Na vijf jaar strafuitvoeringsrechtbanken: De strafuitvoeringsrechtbank buitenspel, de minister terug aan zet?", *Fatik* 2012, afl. 135, 12-22; V. SCHEIRS, "Van Jules Lejeune tot de Strafuitvoeringsrechtbanken, 'State of the art' en overzicht van een kabbelend juridiseringsproces", in M. ROZIE, A. VERSTRAETE, H. TOURNEL, V. SCHEIRS, P. BEKAERT, en A. BOSSUYT, *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 71-73; Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 1.

⁸; E. MAES, *Van gevangenisstraf naar vrijheidsstraf: 200 jaar Belgisch gevangeniswezen*, Antwerpen, Maklu, 2009, 427; Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 5.

⁹ Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 6.

Op te merken valt ook dat België één van de laatste landen was die de voorwaardelijke invrijheidstelling invoerde. Met de invoering van de wet Lejeune was de voorwaardelijke invrijheidstelling wel nog lang geen recht voor alle gedetineerden, maar slechts een gunst voor sommige. Later zal hier onder invloed van het EHRM en de Raad van Europa verandering in komen en wordt het meer en meer een juridische plicht om gedetineerden voorwaardelijk in vrijheid te stellen.¹⁰

¹⁰ V. SCHEIRS, "Van Jules Lejeune tot de Strafvueroeringsrechtbanken, 'State of the art' en overzicht van een kabbelend juridiseringsproces", in M. ROZIE, A. VERSTRAETE, H. TOURNEL, V. SCHEIRS, P. BEKAERT, en A. BOSSUYT, *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 78; Y. VAN DEN BERGE, *Strafvueroering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 7.

2.1.2 Wet 5 maart 1998¹¹

Nadat Marc Dutroux in 1996 ons land wakker schudde, bleek al snel dat er een aanpassing en verstrenging van de wet Lejeune op zijn plaats was. Marc Dutroux was immers een ex-gedetineerde die door de wet Lejeune voorwaardelijk in vrijheid gesteld was. Na zijn feiten in 1996 werd duidelijk dat men de voorwaardelijke invrijheidstelling in de toekomst strenger zou moeten regelen. Om recidive te vermijden zal een strengere controle op de gedetineerden, na hun vrijlating, noodzakelijk zijn.¹² Naar aanleiding hiervan kwam de wet van 5 maart 1998 tot stand.¹³ Hierbij woog de bescherming van de maatschappij zwaarder door dan de reclassering van de gedetineerden. Het werd ook gunstiger geacht moesten er onafhankelijke strafuitvoeringsrechtbanken zijn die uitspraak deden over de voorwaardelijke invrijheidstelling en niet langer de ministers zelf, zoals het geval was onder de wet-Lejeune. Omdat het instellen van strafuitvoeringsrechtbanken een grondwetswijziging met zich mee zou brengen koos men er in die tijd voor dit over te laten aan, onafhankelijke, commissies.¹⁴ Dit werd de commissie voor de voorwaardelijke invrijheidstelling. Met deze wet werd er een lijst ingevoerd met tegenindicaties die de voorwaardelijke invrijheidstelling konden tegenhouden. Dit zou er voor zorgen dat niet iedereen zomaar na één of twee derde van zijn straf in aanmerking zou komen voor voorwaardelijke invrijheidstelling.¹⁵ Er was de mogelijkheid voor het Openbaar Ministerie om de voorwaarden na vrijlating beter te controleren en kordaat op te treden bij overtreding hiervan. De Minister van Justitie kon zich hiervoor laten bijstaan door de Diensten Justitiehuisen, die op hun beurt verslag uitbrachten bij de commissie voor de voorwaardelijke invrijheidstelling.¹⁶

Ook kwam er meer aandacht voor de slachtoffers. Zo werd er rekening gehouden met de slachtoffers bij het opleggen van de voorwaarden en konden ze ook gehoord worden naar aanleiding van de voorwaardelijke invrijheidstelling.¹⁷

Al snel bleek dat ook deze wet niet van lange duur zou zijn. Zo handelde ze namelijk, net zoals de wet-Lejeune, enkel over de voorwaardelijke invrijheidstelling en niet over andere modaliteiten om de gevangenis tijdelijk te verlaten.¹⁸

¹¹ Wet van 5 maart 1998 betreffende de voorwaardelijke invrijheidstelling en tot wijziging van de wet van 9 april 1930 tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen en de gewoontemisdadigers, vervangen door de wet van 1 juli 1964, *BS* 2 april 1998.

¹² J. MAES, "Over de (niet-)uitvoering van straffen", in X., *Justitie: Vraagstukken en perspectieven voor morgen*, Brugge, Die Keure, 2013, 31-48; V. SCHEIRS, "Van Jules Lejeune tot de Strafwitvoeringsrechtbanken, 'State of the art' en overzicht van een kabbelend juridiseringsproces", in M. ROZIE, A. VERSTRAETE, H. TOURNEL, V. SCHEIRS, P. BEKAERT, en A. BOSSUYT, *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 75.

¹³ Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 31 mei 1888 tot invoering van de voorwaardelijke invrijheidstelling in het strafstelsel, *Parl. St.* Senaat 1998.

¹⁴ Y. VAN DEN BERGE, *Strafwitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 8.

¹⁵ Y. VAN DEN BERGE, *Strafwitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 9.

¹⁶ Wet van 5 maart 1998 betreffende de voorwaardelijke invrijheidstelling en tot wijziging van de wet van 9 april 1930 tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen en de gewoontemisdadigers, vervangen door de wet van 1 juli 1964, *BS* 2 april 1998.

¹⁷ Y. VAN DEN BERGE, *Uitvoering van vrijheidsstraffen en rechtspositie van gedetineerden*, Gent, Larcier, 2006, 181; Y. VAN DEN BERGE, *Strafwitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 9.

¹⁸ Y. VAN DEN BERGE, *Strafwitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 9.

2.1.3 Wet 17 mei 2006¹⁹

Met de wet van 1998 bleken nog veel problemen de kop op te steken. De diensten die zich bezig hielden met de voorwaarden voor de voorwaardelijke invrijheidstelling werden al snel overbelast, waardoor het tijdstip waarop men voorwaardelijk in vrijheid gesteld werd telkens uitgesteld moest worden wegens het nog niet klaar zijn van het dossier van de gedetineerde. Daarnaast gingen steeds meer gedetineerden ervoor kiezen om hun straf volledig uit te zitten zodat ze niet meer gebonden zouden zijn aan enige voorwaarde.²⁰ Dit zou dan weer een nadeel zijn voor de maatschappij aangezien de kans op recidive groter wordt naarmate men minder controle op de gedetineerden kan uitoefenen.

Met de wet van 17 mei 2006 nemen we afscheid van de veelheid aan omzendbrieven die de externe rechtspositie van gedetineerden veelal regelden. De wet- Lejeune en de wet van 1998 behandelden immers enkel de voorwaardelijke invrijheidstelling. Men was dus genoodzaakt om onder andere omzendbrieven te produceren over de andere modaliteiten die ter beschikking stonden van de gedetineerden.²¹ In de wet van 17 mei 2006 komt alles samen, waardoor dit niet meer nodig is.²² Ook wordt er hier een onderscheid gemaakt tussen straffen van meer en minder dan drie jaar.

Op dezelfde datum, 17 mei 2006, kwam ook de wet houdende de oprichting van de strafuitvoeringsrechtbanken tot stand.²³ Vanaf nu zou het deze instelling zijn die beslissingen zou nemen omtrent o.a. de voorwaardelijke invrijheidstelling, de beperkte detentie en het elektronisch toezicht.²⁴ Hierbij doet het er niet toe of het gaat om straffen van meer of minder dan drie jaar. De oprichting van deze rechtbanken houdt vooral een voordeel in voor de gedetineerden, aangezien men onafhankelijk zal oordelen over de aanvraag van een strafuitvoeringsmodaliteit. Ook de Minister van Justitie houdt nog steeds zijn bevoegdheden over o.a. de uitgaansvergunning en het penitentiair verlof, ongeacht de hoogte van de straf.²⁵ Met deze wet werden de commissies voor de voorwaardelijke invrijheidstelling dan ook opgeheven.²⁶

¹⁹ Wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; Wetsontwerp houdende oprichting van de strafuitvoeringsrechtbanken, *Parl. St.* Senaat 2005, nr. 3-1127.

²⁰ Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 10-11.

²¹ V. SCHEIRS, "Van Jules Lejeune tot de Strafuitvoeringsrechtbanken, 'State of the art' en overzicht van een kabbelend juridiseringsproces", in M. ROZIE, A. VERSTRAETE, H. TOURNEL, V. SCHEIRS, P. BEKAERT, en A. BOSSUYT, *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 71.

²² Y. VAN DEN BERGE, "De invloed van de rechtspraak op de externe rechtspositie van veroordeelden", in X., "Na vijf jaar strafuitvoeringsrechtbanken: De strafuitvoeringsrechtbank buitenspel, de minister terug aan zet?", *Fatik* 2012, afl. 135, 23-30.

²³ Wet 17 mei 2006 houdende oprichting van strafuitvoeringsrechtbanken, *BS* 15 juni 2006; Wetsontwerp houdende oprichting van de strafuitvoeringsrechtbanken, *Parl. St.* Senaat 2005, nr. 3-1127; Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 17 en 22.

²⁴ V. SCHEIRS, "Van Jules Lejeune tot de Strafuitvoeringsrechtbanken, 'State of the art' en overzicht van een kabbelend juridiseringsproces", in M. ROZIE, A. VERSTRAETE, H. TOURNEL, V. SCHEIRS, P. BEKAERT, en A. BOSSUYT, *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 71, 78 en 86.

²⁵ Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 10.

²⁶ V. SCHEIRS, "Van Jules Lejeune tot de Strafuitvoeringsrechtbanken, 'State of the art' en overzicht van een kabbelend juridiseringsproces", in M. ROZIE, A. VERSTRAETE, H. TOURNEL, V. SCHEIRS, P. BEKAERT, en A. BOSSUYT, *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 76-79.

Beide wetten traden echter niet volledig in werking op dezelfde datum. Er werd namelijk gekozen voor een graduele inwerkingtreding. Oorzaak hiervoor was de veelheid van veranderingen die deze wet met zich meebracht. Daar dit een overbelasting met zich mee zou brengen, was het onmogelijk voor de nieuwe strafuitvoeringsrechtbanken om dit alles op hetzelfde tijdstip bol te werken.²⁷ Het is dan ook net omwille van het feit dat ze deze overbelasting van de strafuitvoeringsrechtbanken willen tegen gaan dat de Minister van Justitie, zoals reeds hoger vermeld, zelf nog over enkele strafuitvoeringsmodaliteiten zal oordelen.²⁸

²⁷ V. SCHEIRS, "Van Jules Lejeune tot de Strafvuivoeingsrechtbanken, 'State of the art' en overzicht van een kabbelend juridiseringsproces", in M. ROZIE, A. VERSTRAETE, H. TOURNEL, V. SCHEIRS, P. BEKAERT, en A. BOSSUYT, *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 79; Y. VAN DEN BERGE, *Strafvuivoeing*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 18.

²⁸ Wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, BS 15 juni 2006; Y. VAN DEN BERGE, *Strafvuivoeing*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 22.

2.1.4 Wet 17 maart 2013²⁹

Één van de aanleidingen van deze recentste wetwijziging is de ontstane commotie na de voorwaardelijke invrijheidstelling van Michelle Martin.³⁰ Dit wetsontwerp werd ingediend door Minister van Justitie, Annemie Turtelboom. Deze nieuwe wet handelt onder andere over de verstrenging van de tijdsvoorwaarden voor de voorwaardelijke invrijheidstelling. Voornamelijk lang gestraften ondervinden dit. Voor hen is de termijn opgetrokken van één derde naar de helft van de straf. Voor recidivisten is de wet nog strenger, de straf die zij moeten uitzitten is nog langer geworden.³¹

Naast deze tijdsvoorwaarden is ook de procedure omtrent de aanvraag van de voorwaardelijke invrijheidstelling veranderd.³² Vroeger was het namelijk zo dat het dossier voor de voorwaardelijke invrijheidstelling automatisch overgemaakt werd aan de strafuitvoeringsrechtbank. Dit wil zeggen dat, door de verandering van deze procedure, de gedetineerden zelf een expliciete aanvraag hiervoor moeten doen. De verandering in de procedure is op iedereen van toepassing, zowel op degenen die nog veroordeeld moeten worden als op degenen die reeds veroordeeld zijn en in aanmerking komen voor de voorwaardelijke invrijheidstelling. Dit is niet het geval voor de strengere tijdsvoorwaarde voor de voorwaardelijke invrijheidstelling, die enkel van toepassing is op degenen die, definitief, veroordeeld worden na de datum van inwerkingtreding van deze wet.³³

²⁹ Wet van 17 maart 2013 tot wijziging van het gerechtelijk wetboek en van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 19 maart 2013.

³⁰ F. PIETERS, "Vijf jaar strafuitvoeringsrechtbanken: faute de grives, on mange des merles", in X., "Na vijf jaar strafuitvoeringsrechtbanken: De strafuitvoeringsrechtbank buitenspel, de minister terug aan zet?", *Fatik* 2012, afl. 135, 5-11; F. PIETERS, "Regels voorwaardelijke invrijheidstelling zijn niet duidelijker geworden", *Juristenkrant* 2013, afl. 265, 12; L. ROBERT, "De WERV, een werf!?", *Fatik* 2013, afl. 138, 37-38; N. PATERSON, "Hervormingen strafuitvoeringsbeleid komen in het gedrang? De adviesraden rekken hun spieren...", *Fatik* 2012, afl. 136, 27-28.

³¹ Wetsontwerp (A. TURTELBOOM) tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek en van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *Parl. St.* Senaat 2013, nr. 53-2604/1; F. PIETERS, "Vijf jaar strafuitvoeringsrechtbanken: faute de grives, on mange des merles", in X., "Na vijf jaar strafuitvoeringsrechtbanken: De strafuitvoeringsrechtbank buitenspel, de minister terug aan zet?", *Fatik* 2012, afl. 135, 5-11; X, "Strafuitvoering", *NJW* 2013, afl. 293, 939; M. BEERNAERT, "La libération conditionnelle dans la tourmente", in X., *Justitie: Vraagstukken en perspectieven voor morgen*, Brugge, Die Keure, 2013, 49-65.

³² Wet 17 maart 2013 tot wijziging van het gerechtelijk wetboek en van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 19 maart 2013; Wetsontwerp (A. TURTELBOOM) tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek en van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *Parl. St.* Senaat 2013, nr. 53-2604/1; F. PIETERS, "Vijf jaar strafuitvoeringsrechtbanken: faute de grives, on mange des merles", in X., "Na vijf jaar strafuitvoeringsrechtbanken: De strafuitvoeringsrechtbank buitenspel, de minister terug aan zet?", *Fatik* 2012, afl. 135, 5-11; X, "Strafuitvoering", *NJW* 2013, afl. 293, 939; N. PATERSON, "Hervormingen strafuitvoeringsbeleid komen in het gedrang? De adviesraden rekken hun spieren...", *Fatik* 2012, afl. 136, 27-28.

³³ Art. 21 wet van 17 maart 2013 tot wijziging van het gerechtelijk wetboek en van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 19 maart 2013.

Degenen die reeds veroordeeld waren kunnen nog genieten van het oude regime omtrent de tijdsvoorwaarden voor voorwaardelijke invrijheidstelling. Dit heeft te maken met het verbod van retroactiviteit van de strengere strafwet.³⁴ Ook moet even verduidelijkt worden dat deze wet, net zoals deze van 2006, handelt over alle modaliteiten omtrent de externe rechtspositie van de gedetineerden, en niet enkel over de voorwaardelijke invrijheidstelling.³⁵ Al betreft de grootste verandering in deze wet wel de regels betreffende de voorwaardelijke invrijheidstelling.

³⁴ Wetsontwerp (A. TURTELBOOM) tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek en van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *Parl. St.* Senaat 2013, nr. 53-2604/1; F. PIETERS, "Vijf jaar strafuitvoeringsrechtbanken: fautes de grives, on mange des merles", in X., "Na vijf jaar strafuitvoeringsrechtbanken: De strafuitvoeringsrechtbank buitenspel, de minister terug aan zet?", *Fatik* 2012, afl. 135, 5-11.

³⁵ Wet 17 maart 2013 tot wijziging van het gerechtelijk wetboek en van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 19 maart 2013.

2.2 Modaliteiten externe rechtspositie gedetineerden

2.2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk zal ingegaan worden op de verschillende modaliteiten die gedetineerden ter beschikking hebben om de gevangenis al dan niet tijdelijk of permanent te verlaten. Op te merken valt dat we steeds een onderscheid moeten maken tussen gedetineerden die een vrijheidsstraf ondergaan van minder dan drie jaar en van meer dan drie jaar. Dit zal vooral tot uiting komen op het vlak van de procedure die doorlopen moet worden voor de aanvraag hiervan. Vervolgens wordt er ook een onderscheid gemaakt tussen modaliteiten die toegekend worden door de Minister van Justitie en deze die toegekend worden door de strafuitvoeringsrechtbank.³⁶ Dit deel van het onderzoek zal beperkt zijn tot het vergelijken, indien nodig, van de wet van 17 mei 2006 en deze van 17 maart 2013. De oudere wetgeving laten we buiten beschouwing. Zoals eerder besproken waren de wetten van 31 mei 1888 en 5 maart 1998 beperkt tot de voorwaardelijke invrijheidstelling en werden andere modaliteiten geregeld door diverse omzendbrieven.³⁷

³⁶ Wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

³⁷ Zie *Supra*.

2.2.2 De uitgaansvergunning

De uitgaansvergunning wordt geregeld in de artikelen 4 en 5 van de wet van 17 mei 2006. Het is een modaliteit die de gedetineerde toelaat om tijdelijk de strafinstelling te verlaten.³⁸ Deze kan slechts verleend worden voor 1 dag, al mag het 16 uren niet te boven gaan. Vóór de totstandkoming van deze wet was de uitgaansvergunning enkel geregeld door de ministeriële omzendbrief van 30 april 1976.³⁹ Het doel van het toekennen van deze uitgaansvergunning strookt vooral met het recht op privé en familielevens overeenkomstig artikel 8 van het Europees verdrag voor de rechten van de mens (verder EVRM genoemd). Dit zou namelijk te allen tijde gewaarborgd moeten blijven en kan in principe niet van de gedetineerden ontnomen worden.⁴⁰ Er kunnen echter nog altijd tegenindicaties aanwezig zijn waardoor de gedetineerde alsnog geen goedkeuring krijgt voor de uitgaansvergunning.⁴¹ Dit strookt dan weer met het legaliteits- en proportionaliteitsbeginsel uit artikel 8 EVRM.⁴²

Ook moet vermeld worden dat de vrijheidsstraf niet onderbroken wordt in het geval van een uitgaansvergunning. Deze blijft gewoon doorlopen.⁴³ De uitgaansvergunning kan verleend worden met of zonder politiebegeleiding. Indien we te maken hebben met het verlaten van de gevangenis onder politiebegeleiding kunnen we beter spreken van uithaling.⁴⁴

³⁸ Art. 4 §1 Wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; C. VAN DEN WYNGAERT, B. DE SMET, en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2011, 520; V. SCHEIRS, "Van Jules Lejeune tot de Strafwitvoeringsrechtbanken, 'State of the art' en overzicht van een kabbelend juridiseringsproces", in M. ROZIE, A. VERSTRAETE, H. TOURNEL, V. SCHEIRS, P. BEKAERT, en A. BOSSUYT, *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 80-81; Y. VAN DEN BERGE, *Strafwitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 23.

³⁹ Y. VAN DEN BERGE, *Uitvoering van vrijheidsstraffen en rechtspositie van gedetineerden*, Gent, Larcier, 2006, 238.

⁴⁰ Art. 8 Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, 4 november 1950; P. DE HERT, "Gedetineerden en de grondrechten vervat in artikel 8 EVRM", in E. BREMS, S. SOTTIAUX, P. VANDEN HEEDE, W. VANDENHOLE, (EDS), *vrijheden en vrijheidsbeneming: Mensenrechten van gedetineerden*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 174-175; Y. VAN DEN BERGE, *Uitvoering van vrijheidsstraffen en rechtspositie van gedetineerden*, Gent, Larcier, 2006, 239.

⁴¹ Zie *infra* voor verdere uitleg tegenindicaties; P. DE HERT, "Gedetineerden en de grondrechten vervat in artikel 8 EVRM", in E. BREMS, S. SOTTIAUX, P. VANDEN HEEDE, W. VANDENHOLE, (EDS), *vrijheden en vrijheidsbeneming: Mensenrechten van gedetineerden*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 175.

⁴² Art. 8 Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, 4 november 1950.

⁴³ Art. 4 §4 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; Y. VAN DEN BERGE, *Uitvoering van vrijheidsstraffen en rechtspositie van gedetineerden*, Gent, Larcier, 2006, 241.

⁴⁴ Art. 23 §4 lid 2 wet van 5 augustus 1992 op het politieambt, *BS*. 22 december 1992; Y. VAN DEN BERGE, *Uitvoering van vrijheidsstraffen en rechtspositie van gedetineerden*, Gent, Larcier, 2006, 239.

De uitgaansvergunning kan worden toegestaan aan alle veroordeelden. Het is de Minister van Justitie die oordeelt of de uitgaansvergunning al dan niet wordt toegestaan, wat gebeurt na een met redenen omkleed advies van de directeur van de gevangenisinstelling.⁴⁵ Het kan in het voordeel van de gedetineerde spelen indien men reeds een uitgaansvergunning toekende en deze tot een goed einde gebracht werd.⁴⁶

De uitgaansvergunning kan in twee delen opgesplitst worden. Men kan ten eerste een uitgaansvergunning krijgen voor incidentele redenen, opgesomd in de wet zelf. Dit kan in het geval van medische, sociale, morele, familiale, juridische, opleidings- of professionele belangen. Daarnaast kan men ook uitgaansvergunning krijgen voor het voorbereiden van de sociale re-integratie in de maatschappij met het oog op de (voorwaardelijke) invrijheidstelling.⁴⁷ In het geval van incidentele redenen kan dit te allen tijde toegestaan worden aan de gedetineerde. In het tweede geval kan dit echter pas toegestaan worden twee jaar voor men in aanmerking komt vóór het aanvragen van de voorwaardelijke invrijheidstelling.⁴⁸

De uitgaansvergunning kan maar toegekend worden indien er geen tegenindicaties zijn. Deze tegenindicaties hebben te maken met het feit of er van de gedetineerde verwacht kan worden dat hij tijdens zijn uitgaansvergunning nieuwe strafbare feiten zou kunnen plegen, de slachtoffers zou verontrusten of zich aan zijn straf zou willen onttrekken.⁴⁹ Er kunnen dan ook te allen tijde door de Minister van Justitie bepaalde voorwaarden verbonden worden aan de uitgaansvergunning.⁵⁰

⁴⁵Art. 10 §1 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; Y. VAN DEN BERGE, *Uitvoering van vrijheidsstraffen en rechtspositie van gedetineerden*, Gent, Larcier, 2006, 239; Y. VAN DEN BERGE, "De invloed van de rechtspraak op de externe rechtspositie van veroordeelden", in X., "Na vijf jaar strafuitvoeringsrechtbanken: De strafuitvoeringsrechtbank buitenspel, de minister terug aan zet?", *Fatik* 2012, afl. 135, 23-30.

⁴⁶Y. VAN DEN BERGE, *Uitvoering van vrijheidsstraffen en rechtspositie van gedetineerden*, Gent, Larcier, 2006, 240.

⁴⁷ Art. 4 §2 en 3 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 23.

⁴⁸ Art. 4 § 2 en 3 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 23; zie *Infra* voor de tijdsvoorwaarden van de voorwaardelijke invrijheidstelling.

⁴⁹ Art. 5, 2° wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; V. SCHEIRS, "Van Jules Lejeune tot de Strafuitvoeringsrechtbanken, 'State of the art' en overzicht van een kabbelend juridiseringsproces", in M. ROZIE, A. VERSTRAETE, H. TOURNEL, V. SCHEIRS, P. BEKAERT, en A. BOSSUYT, *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 81-82.

⁵⁰ Art. 11 §3 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; Y. VAN DEN BERGE, *Uitvoering van vrijheidsstraffen en rechtspositie van gedetineerden*, Gent, Larcier, 2006, 240; Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 23.

Wat de tegenindicatie omtrent het plegen van nieuwe strafbare feiten betreft kan men voor de beoordeling hiervan kijken naar het verleden van de gedetineerde, of er eventueel reeds sprake geweest is van recidive, of men kan een beroep doen op een psychisch onderzoek van de gedetineerde.⁵¹ Het moet hierbij gaan om ernstige strafbare feiten, waardoor er voor lichte inbreuken een tolerantie is.⁵² Dit kan men bepalen door een verslag te laten opstellen door de psychosociale dienst van de gevangenis. Hierbij zullen ze de psychologische toestand van de gedetineerde in kaart brengen, waarbij aangetoond kan worden of er al dan niet gevaar dreigt voor recidive of het plegen van andere strafbare feiten die kunnen zorgen voor onrust in de maatschappij.⁵³

Indien er toch tegenindicaties zouden zijn, moet de Minister van Justitie er in eerste instantie toch alles aan doen om de uitgaansvergunning alsnog toe te kennen. De Minister van Justitie moet oplossingen zoeken om deze tegenindicaties te verhelpen. Dit wil concreet zeggen dat ze de uitgaansvergunning bijvoorbeeld door middel van politiebegeleiding kunnen laten gebeuren om op die manier te vermijden dat de gedetineerde zou vluchten of nieuwe strafbare feiten zou plegen tijdens de periode van zijn uitgaansvergunning. De mogelijkheid om een uitgaansvergunning te bekomen door middel van politiebegeleiding kan gezien worden als een voordeel voor de gedetineerde, aangezien deze door middel hiervan alsnog de gevangenis kan verlaten, maar ook in het voordeel van de maatschappij, aangezien de kans op recidive zeer klein is indien er politiebewaking voorzien wordt.

Volgend voorbeeld gaat over zo een situatie waarbij er wel tegenindicaties waren, maar waar de staat niet alles gedaan had teneinde deze uitgaansvergunning toch te kunnen toestaan, desnoods met politiebegeleiding. De staat werd hiervoor veroordeeld. Het gaat om een arrest van het EHRM van 12 november 2002, waarbij aan een gedetineerde uit Polen eerst uitgang geweigerd werd om naar de begrafenis van zijn moeder te gaan en later naar die van zijn vader. De staat was hier van mening dat er tegenindicaties aanwezig waren waardoor de veiligheid van de maatschappij in het gedrang zou komen indien ze hem uitgang zouden verlenen.

⁵¹ V. SCHEIRS, "Van Jules Lejeune tot de Strafvuiveringsrechtbanken, 'State of the art' een overzicht van een kabbelend juridiseringsproces", in M. ROZIE, A. VERSTRAETE, H. TOURNEL, V. SCHEIRS, P. BEKAERT, en A. BOSSUYT, *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 90; Y. VAN DEN BERGE, *Uitvoering van vrijheidsstraffen en rechtspositie van gedetineerden*, Gent, Larcier, 2006, 189.

⁵² V. SCHEIRS, "Van Jules Lejeune tot de Strafvuiveringsrechtbanken, 'State of the art' en overzicht van een kabbelend juridiseringsproces", in M. ROZIE, A. VERSTRAETE, H. TOURNEL, V. SCHEIRS, P. BEKAERT, en A. BOSSUYT, *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 90.

⁵³ Cass. 13 juni 2007, Rev. Dr. Pén. 2008, 970; Y. VAN DEN BERGE, *cahiers Antwerpen Brussel Gent: Vol. 2009/5. De uitvoering van vrijheidstraffen*. Gent: Larcier, 24; SCHEIRS, "Van Jules Lejeune tot de Strafvuiveringsrechtbanken, 'State of the art' en overzicht van een kabbelend juridiseringsproces", in M. ROZIE, A. VERSTRAETE, H. TOURNEL, V. SCHEIRS, P. BEKAERT, en A. BOSSUYT, *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 90.

Het EHRM was echter van mening, na het maken van de proportionaliteitstoets, dat de Poolse staat er alles aan had moeten doen om hem die uitgang toch toe te staan, desnoods met politiebegeleiding. De kosten en organisatie hiervan wegen volgens het Hof namelijk niet op tegen de schending van het privé en familieleven uit artikel 8 EVRM, dat ook voor gedetineerden gewaarborgd zou moeten blijven.⁵⁴

Ook het Comité van Ministers van de Raad van Europa bracht hier reeds zijn mening over uit in 1982. Ook zij oordeelden dat men er alles aan zou moeten doen om het privé en familieleven van de gedetineerden te waarborgen. Hieraan kan volgens hun onder andere tegemoet gekomen worden door het toekennen van een uitgaansvergunning indien nodig voor medische, sociale of familiale redenen.⁵⁵

De beslissing omtrent de weigering of de goedkeuring van de uitgaansvergunning moet binnen de 14 werkdagen genomen worden.⁵⁶ Indien dit niet het geval is wordt er geacht ingestemd te zijn met de uitgaansvergunning.⁵⁷ Indien de uitgaansvergunning geweigerd wordt kan de gedetineerde slechts 3 maanden later opnieuw een verzoek indienen.⁵⁸ Indien na de toekenning van een uitgaansvergunning de voorwaarden niet worden nageleefd kunnen deze voorwaarden aangepast worden of de uitgaansvergunning kan in zijn geheel herroepen worden, waarna de gedetineerde alsnog 3 maanden zal moeten wachten alvorens een nieuwe aanvraag te mogen indienen.⁵⁹ Dit is dan weer in het voordeel van de maatschappij, aangezien er op elk moment controle van de gedetineerde mogelijk is, en bij de niet naleving van de opgelegde voorwaarden, hij onmiddellijk tot de orde geroepen wordt. Tegen de weigering van een uitgaansvergunning kan men geen beroep instellen.

⁵⁴ EHRM 12 november 2002, nr. 26761/95, Ploski/Polen; P. DE HERT, "Gedetineerden en de grondrechten vervat in artikel 8 EVRM", in E. BREMS, S. SOTTIAUX, P. VANDEN HEEDE, W. VANDENHOLE, (EDS), *vrijheden en vrijheidsbeneming: Mensenrechten van gedetineerden*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 175.

⁵⁵ Recommendation, rec(82)16 of the Committee of Ministers to member states on prison leave, 24 September 1982.

⁵⁶ Art. 10 § 2 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; V. SCHEIRS, "Van Jules Lejeune tot de Strafvuotoeringsrechtbanken, 'State of the art' en overzicht van een kabbelend juridiseringsproces", in M. ROZIE, A. VERSTRAETE, H. TOURNEL, V. SCHEIRS, P. BEKAERT, en A. BOSSUYT, *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 82-83.

⁵⁷ Art. 10 § 4 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

⁵⁸ Art. 10 § 3 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; V. SCHEIRS, "Van Jules Lejeune tot de Strafvuotoeringsrechtbanken, 'State of the art' en overzicht van een kabbelend juridiseringsproces", in M. ROZIE, A. VERSTRAETE, H. TOURNEL, V. SCHEIRS, P. BEKAERT, en A. BOSSUYT, *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 82-83.

⁵⁹ Art. 12 § 1 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; Y. VAN DEN BERGE, *Strafvuotoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 23.

2.2.3 Het penitentiair verlof

Ook het penitentiair verlof werd vóór de wet van 17 mei 2006 enkel geregeld door middel van ministeriële omzendbrieven.⁶⁰ Met de invoering van deze wet kunnen we de regeling voor het penitentiair verlof terugvinden in de artikelen 6 t.e.m. 9 van deze wet. Het penitentiair verlof is een uitgang die aan de gedetineerden kan worden toegestaan voor één, twee of drie dagen, met een maximum van drie maal 36 uur per trimester.⁶¹ Ook deze modaliteit heeft tot doel om ofwel de sociale re-integratie van de gedetineerde voor te bereiden, ofwel zijn familiale en sociale contacten in stand te kunnen houden.⁶² Ook dit strookt weer perfect met het privé- en familieleven uit artikel 8 EVRM. Het zal zowel voor de gedetineerde zelf als voor de maatschappij een voordeel uitmaken indien men de kans krijgt om op deze manier zijn sociale re-integratie voor te bereiden. Indien de gedetineerde een duidelijk plan heeft op het moment dat hij in voorwaardelijke vrijheid gesteld wordt zal de kans op recidive namelijk kleiner zijn.

De gedetineerde kan deze modaliteit slechts aanvragen vanaf een jaar vóór de datum dat hij voorwaardelijk in vrijheid gesteld kan worden.⁶³ Ook hier moet vermeld worden dat de vrijheidsstraf niet onderbroken wordt in geval van penitentiair verlof. Deze blijft gewoon doorlopen.⁶⁴

Voor de aanvaarding van een penitentiair verlof is er wederom vereist dat er geen tegenindicaties zijn. Het gaat net zoals bij de uitgaansvergunning om de veiligheid van de maatschappij. Er moet namelijk voor gezorgd worden dat de gedetineerde niet de kans krijgt of de wil heeft om zich te onttrekken aan zijn straf, de slachtoffers lastig te vallen of nieuwe strafbare feiten te plegen.⁶⁵ Om deze redenen kunnen er bepaalde voorwaarden verbonden worden aan dit verlof.⁶⁶

⁶⁰ Y. VAN DEN BERGE, *Uitvoering van vrijheidsstraffen en rechtspositie van gedetineerden*, Gent, Larcier, 2006, 230.

⁶¹ Art. 6 §1 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; C. VAN DEN WYNGAERT, B. DE SMET, en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2011, 520-521; V. SCHEIRS, "Van Jules Lejeune tot de Strafwitvoeringsrechtbanken, 'State of the art' en overzicht van een kabbelend juridiseringsproces", in M. ROZIE, A. VERSTRAETE, H. TOURNEL, V. SCHEIRS, P. BEKAERT, en A. BOSSUYT, *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 83-84; Y. VAN DEN BERGE, *Strafwitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 24.

⁶² Art. 6 § 2 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

⁶³ Art. 7 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; V. SCHEIRS, "Van Jules Lejeune tot de Strafwitvoeringsrechtbanken, 'State of the art' en overzicht van een kabbelend juridiseringsproces", in M. ROZIE, A. VERSTRAETE, H. TOURNEL, V. SCHEIRS, P. BEKAERT, en A. BOSSUYT, *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 84; Zie *infra*, voor de tijdsvoorwaarden betreffende de voorwaardelijke invrijheidstelling.

⁶⁴ Art. 6 §3 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

⁶⁵ Art. 7, 2° wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; V. SCHEIRS, "Van Jules Lejeune tot de Strafwitvoeringsrechtbanken, 'State of the art' en overzicht van een kabbelend juridiseringsproces", in M. ROZIE, A. VERSTRAETE, H. TOURNEL, V. SCHEIRS, P. BEKAERT, en A. BOSSUYT, *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 84; zie *Supra*.

⁶⁶ Art. 11 §3 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

Het penitentiair verlof is ook een modaliteit die nog steeds toegekend wordt door de Minister van Justitie, na een advies te hebben ontvangen van de gevangenisdirecteur.⁶⁷ Deze laatste moet de gedetineerden ook op de hoogte brengen van zijn mogelijkheid tot aanvraag van penitentiair verlof, en dit drie maanden vooraleer hij hiervoor in aanmerking komt.⁶⁸

Er moet binnen de 14 werkdagen een beslissing genomen worden omtrent de weigering of goedkeuring van het penitentiair verlof.⁶⁹ Indien dit niet het geval is wordt er geacht ingestemd te zijn met de aanvraag.⁷⁰ Indien het penitentiair verlof geweigerd wordt kan de gedetineerde slechts 3 maanden later opnieuw een verzoek indienen.⁷¹

Indien na de toekenning van een penitentiair verlof de voorwaarden niet worden nageleefd kunnen deze voorwaarden aangepast worden of het penitentiair verlof kan in zijn geheel herroepen worden, waarna de gedetineerde alsnog 3 maanden zal moeten wachten alvorens een nieuwe aanvraag te mogen indienen.⁷² Omtrent de beroepsmogelijkheden tegen deze beslissing geldt hier hetzelfde verhaal als bij de uitgaansvergunning.⁷³

⁶⁷ Art. 10 §1 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

⁶⁸ Art. 8 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

⁶⁹ Art. 10 §2 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; V. SCHEIRS, "Van Jules Lejeune tot de Strafvloeringsrechtbanken, 'State of the art' en overzicht van een kabbelend juridiseringsproces", in M. ROZIE, A. VERSTRAETE, H. TOURNEL, V. SCHEIRS, P. BEKAERT, en A. BOSSUYT, *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 84-85.

⁷⁰ Art. 10 § 4 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

⁷¹ Art. 10 § 3 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

⁷² Art. 12 §2 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; Y. VAN DEN BERGE, *Strafvloering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 23.

⁷³ Art. 9 laatste lid wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; V. SCHEIRS, "Van Jules Lejeune tot de Strafvloeringsrechtbanken, 'State of the art' en overzicht van een kabbelend juridiseringsproces", in M. ROZIE, A. VERSTRAETE, H. TOURNEL, V. SCHEIRS, P. BEKAERT, en A. BOSSUYT, *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 84-85; Y. VAN DEN BERGE, "De invloed van de rechtspraak op de externe rechtspositie van veroordeelden", in X., "Na vijf jaar strafuitvoeringsrechtbanken: De strafuitvoeringsrechtbank buitenspel, de minister terug aan zet?", *Fatik* 2012, afl. 135, 23-30.

2.2.4 De onderbreking van de strafuitvoering

In geval van ernstige familiale redenen kan de straf geschorst worden voor een termijn van maximum 3 maanden, die verlengbaar is.⁷⁴ Deze modaliteit is aan geen tijdsvoorwaarde verbonden, wat maakt dat elke gedetineerde hiervoor in aanmerking kan komen. Vereist is wel weer dat er geen tegenindicaties voorhanden zijn die zouden doen vermoeden dat de gedetineerde zich zou willen onttrekken aan zijn straf of eventueel nieuwe strafbare feiten zou plegen.⁷⁵ Aangezien het hier gaat om een langere periode van afwezigheid in de gevangenis zou er meer controle op de gedetineerde moeten zijn dan bij een uitgaansvergunning of een penitentiair verlof aangezien het anders een nadeel kan opleveren voor de maatschappij. Het zal de maatschappelijke onrust namelijk niet ten goede komen indien een gedetineerde enkele maanden buiten de gevangenisinstelling verblijft, en dit op een tijdstip dat hij misschien nog lang niet in aanmerking komt voor de voorwaardelijke invrijheidstelling.

Het is de Minister van Justitie die de beslissing moet nemen of de strafonderbreking al dan niet toegestaan zal worden. Hij doet dit binnen de 14 dagen na ontvangst van het met redenen omkleed advies van de gevangenisdirecteur.⁷⁶ Indien de gedetineerde verlenging wil bekomen van deze termijn moet hij opnieuw bovenstaande procedure doorlopen.⁷⁷ Ook tegen de weigering van deze modaliteit staat geen enkele beroepsmogelijkheid open.⁷⁸

⁷⁴ Art. 15 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 25.

⁷⁵ Art. 16 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 25.

⁷⁶ Art. 17 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 25.

⁷⁷ Art. 18 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

⁷⁸ Y. VAN DEN BERGE, "De invloed van de rechtspraak op de externe rechtspositie van veroordeelden", in X., "Na vijf jaar strafuitvoeringsrechtbanken: De strafuitvoeringsrechtbank buitenspel, de minister terug aan zet?", *Fatik* 2012, afl. 135, 23-30.

2.2.5 De beperkte detentie

Door middel van de beperkte detentie kan het aan de gedetineerde toegestaan worden om op regelmatige basis de gevangenis te verlaten. Dit mag evenwel niet meer zijn dan 12 uur per dag.⁷⁹ Vóór de wet van 17 mei 2006 werd deze modaliteit 'halve vrijheid' genoemd en werd deze geregeld door middel van ministeriële omzendbrieven.⁸⁰ Deze modaliteit kan de gedetineerde genieten voor het uitoefenen van professionele, opleidings- of familiale belangen.⁸¹ Het is vooral bedoeld om de sociale reclassering van de gedetineerden te bevorderen. Op deze manier kan men de detentieschade, in zekere mate, beperkt houden, wat zeker in het voordeel van de gedetineerde is, maar ook in het voordeel van de maatschappij, aangezien men op deze manier recidive kan tegengaan.⁸² Het begrip detentieschade, waar veel over gesproken wordt in het kader van de rechtspositie van de gedetineerden, zal later nog uitvoerig besproken worden.⁸³ De beperkte detentie kan daarenboven ook in het voordeel van de slachtoffers zijn. Indien de gedetineerde aan het werk blijft tijdens deze strafuitvoeringsmodaliteit, zal hij de slachtoffers namelijk sneller kunnen vergoeden.

Indien de gedetineerde veroordeeld is tot een gevangenisstraf van 3 jaar of minder komt deze hier van in den beginne voor in aanmerking. Indien het daarentegen gaat om een veroordeling van meer dan 3 jaar zal de gedetineerde hiervoor pas in aanmerking komen vanaf het moment dat deze in de tijdsperiode zit van 6 maanden vooraleer deze gedetineerde in aanmerking zou komen om voorwaardelijk in vrijheid gesteld te worden.⁸⁴

⁷⁹ Art. 21 §1 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.; C. VAN DEN WYNGAERT, B. DE SMET, en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2011, 524-525; Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 30.

⁸⁰ M.O. 7 maart 1966, 3 december 1973, 6 februari 1984 en 26 januari 1999; Art. 142 en 143 Ministerieel besluit 12 juli 1971; Y. VAN DEN BERGE, *Uitvoering van vrijheidsstraffen en rechtspositie van gedetineerden*, Gent, Larcier, 2006, 242.

⁸¹ Art. 21 §2 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; C. VAN DEN WYNGAERT, B. DE SMET, en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2011, 524; V. SCHEIRS, "Van Jules Lejeune tot de Strafuitvoeringsrechtbanken, 'State of the art' en overzicht van een kabbelend juridiseringsproces", in M. ROZIE, A. VERSTRAETE, H. TOURNEL, V. SCHEIRS, P. BEKAERT, en A. BOSSUYT, *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 86; Y. VAN DEN BERGE, *Uitvoering van vrijheidsstraffen en rechtspositie van gedetineerden*, Gent, Larcier, 2006, 242; Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 30.

⁸² Y. VAN DEN BERGE, *Uitvoering van vrijheidsstraffen en rechtspositie van gedetineerden*, Gent, Larcier, 2006, 242-243; zie *infra* voor verdere bespreking detentieschade.

⁸³ Zie *Infra*.

⁸⁴ Art. 23 §1 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; C. VAN DEN WYNGAERT, B. DE SMET, en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2011, 524; V. SCHEIRS, "Van Jules Lejeune tot de Strafuitvoeringsrechtbanken, 'State of the art' en overzicht van een kabbelend juridiseringsproces", in M. ROZIE, A. VERSTRAETE, H. TOURNEL, V. SCHEIRS, P. BEKAERT, en A. BOSSUYT, *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 87-88; Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 30; *Infra*, voor de tijdsvoorwaarden betreffende de voorwaardelijke invrijheidstelling.

De directeur van de gevangenisinstelling moet de gedetineerde op de hoogte brengen van deze mogelijkheid, en dit 4 maanden voor hij in aanmerking komt voor deze modaliteit. Vanaf dit moment kan de gedetineerde reeds een aanvraag hiertoe doen.⁸⁵

Bij de beperkte detentie moeten we, zoals reeds eerder vermeld, een onderscheid maken tussen de gedetineerden die veroordeeld zijn tot een gevangenisstraf van 3 jaar of minder en deze die veroordeeld zijn tot een gevangenisstraf van meer dan 3 jaar. Dit zal vooral noodzakelijk zijn voor de toepassingsvoorwaarden en de te doorlopen procedure.⁸⁶

Indien we te maken hebben met een gedetineerde die veroordeeld is tot een gevangenisstraf van 3 jaar of minder kijken we naar de artikelen 28 t.e.m. 46 van de wet van 17 mei 2006. Hierin zien we dat er wederom geen tegenindicaties mogen zijn. Deze tegenindicaties zijn evenwel ruimer dan deze die reeds besproken werden onder de uitgaansvergunning en het penitentiair verlof. Bij de beperkte detentie zal men tevens moeten nagaan of er geen risico is voor de fysieke integriteit van derden, dat de gedetineerde de slachtoffers niet zal lastig vallen en hiermede de houding die de gedetineerde heeft m.b.t. zijn slachtoffers. Ook zal in aanmerking genomen worden of de gedetineerde al dan niet een gepaste begeleiding of behandeling zal volgen in geval hij veroordeeld werd voor feiten zoals bepaald in de artikelen 372-378 of 379-387 van het Strafwetboek en de strafuitvoeringsrechtbank deze begeleiding noodzakelijk acht.⁸⁷

Het is de strafuitvoeringsrechtbank die zal oordelen of de gedetineerde al dan niet in aanmerking komt voor de beperkte detentie.⁸⁸ Dit doet hij nadat de gedetineerde zelf een schriftelijk verzoek heeft ingediend op de griffie van de gevangenis. Deze bezorgt dit op zijn beurt aan de griffie van de strafuitvoeringsrechtbank.⁸⁹

⁸⁵ Art. 23 §2 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 32.

⁸⁶ Art. 23 §1 laatste lid wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; C. VAN DEN WYNGAERT, B. DE SMET, en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2011, 525; Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 30-33.

⁸⁷ Art. 28 §1 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; V. SCHEIRS, "Van Jules Lejeune tot de Strafuitvoeringsrechtbanken, 'State of the art' en overzicht van een kabbelend juridiseringsproces", in M. ROZIE, A. VERSTRAETE, H. TOURNEL, V. SCHEIRS, P. BEKAERT, en A. BOSSUYT, *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 88-91.

⁸⁸ Art. 29 §1 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; V. SCHEIRS, "Van Jules Lejeune tot de Strafuitvoeringsrechtbanken, 'State of the art' en overzicht van een kabbelend juridiseringsproces", in M. ROZIE, A. VERSTRAETE, H. TOURNEL, V. SCHEIRS, P. BEKAERT, en A. BOSSUYT, *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 93-94; Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 31.

⁸⁹ Art. 29 §2 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 31.

Nadat de directeur hiervan een afschrift ontvangt, heeft deze twee maanden de tijd om een advies omtrent de al dan niet toekenning van deze modaliteit uit te brengen.⁹⁰ Hoe dit advies opgesteld moet worden en wat hierin zeker niet mag ontbreken blijkt uit de artikelen 31 en 32 van de wet van 17 mei 2006. Na het advies van de directeur zal ook het Openbaar Ministerie een advies moeten uitbrengen alvorens de strafuitvoeringsrechtbank kan overgaan tot het nemen van een beslissing.⁹¹ Het oordeel van de strafuitvoeringsrechtbank moet volgen binnen de 6 maanden na het indienen van het verzoek door de gedetineerde.⁹² Dit kan slechts eenmaal uitgesteld worden, met een maximum termijn van 2 maanden.⁹³

Indien de strafuitvoeringsrechtbank de modaliteit aan de gedetineerde toekent kan deze de gedetineerde specifieke voorwaarden opleggen. Deze voorwaarden moeten er vooral voor zorgen dat de kans op recidive afneemt en dat de belangen van de slachtoffers gevrijwaard blijven.⁹⁴ De beperkte detentie kan worden toegekend voor een termijn van maximum 6 maanden, die nog eenmaal met 6 maanden verlengd kan worden.⁹⁵ In het geval dat de modaliteit niet toegekend wordt door de strafuitvoeringsrechtbank bepaalt deze wanneer de gedetineerde opnieuw een aanvraag hiervoor mag doen.⁹⁶

Indien het een gedetineerde betreft die veroordeeld is tot een gevangenisstraf van meer dan 3 jaar zijn het de artikelen 47 t.e.m. 58 die van toepassing zullen zijn. Ook in dit geval mogen er geen tegenindicaties aanwezig zijn. Hierbij wordt in aanmerking genomen of er een risico is voor het plegen van nieuwe ernstige strafbare feiten, het lastigvallen van de slachtoffers en de houding van de gedetineerde t.o.v. de slachtoffers, alsook de afwezigheid van vooruitzichten op sociale reclassering.⁹⁷ Om aan deze laatste voorwaarde tegemoet te komen moet er een sociaal reclasseringsplan van de gedetineerde opgesteld worden.⁹⁸ In dit plan wordt er nagegaan of de gedetineerde een realistische toekomstvisie heeft.

⁹⁰ Art. 29 §3 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; V. SCHEIRS, "Van Jules Lejeune tot de Strafwitvoeringsrechtbanken, 'State of the art' en overzicht van een kabbelend juridiseringsproces", in M. ROZIE, A. VERSTRAETE, H. TOURNEL, V. SCHEIRS, P. BEKAERT, en A. BOSSUYT, *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 93-94; Y. VAN DEN BERGE, *Strafwitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 31.

⁹¹ Art. 33 §1 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; Y. VAN DEN BERGE, *Strafwitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 31.

⁹² Art. 34 §1 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; Y. VAN DEN BERGE, *Strafwitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 31.

⁹³ Art. 37 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

⁹⁴ Art. 39-41 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

⁹⁵ Art. 44 §1 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; Y. VAN DEN BERGE, *Strafwitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 31.

⁹⁶ Art. 45 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

⁹⁷ Art. 47 §1 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

⁹⁸ Art. 48 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

De doelen die hij verder wil bereiken moeten er immers voor zorgen dat hij geen nieuwe strafbare feiten meer zal plegen.⁹⁹ Verdere informatie omtrent dit plan ontbreekt in de wet, maar kunnen we uitgebreid vinden in de memorie van toelichting bij het wetsontwerp van deze wet.¹⁰⁰ In deze memorie van toelichting wordt onder meer bepaald dat de gedetineerde bij het opstellen van zulk plan hulp moet krijgen van de bevoegde diensten en dat het plan opgesteld moet worden afhankelijk van de aangevraagde strafuitvoeringsmodaliteit.¹⁰¹ Niet bij alle strafuitvoeringsmodaliteiten moeten immers dezelfde tegenindicaties weerlegd worden.¹⁰²

De procedure omtrent de aanvraag van deze modaliteit loopt gelijk met wat hierboven reeds besproken werd voor de gedetineerden die veroordeeld zijn tot een gevangenisstraf van 3 jaar of minder.¹⁰³ Ook de maximale termijn van 6 maanden waarbinnen de strafuitvoeringsrechtbank een beslissing moet nemen blijft hier onaangetast. Bij de toekenning blijft de strafuitvoeringsrechtbank bevoegd voor het opleggen van individuele voorwaarden, en bij de niet toekenning voor het opleggen van een termijn voor het indienen van een nieuwe aanvraag in hoofde van de gedetineerde.¹⁰⁴

Zowel voor de aanvraag van de gedetineerden die veroordeeld zijn tot een gevangenisstraf van 3 jaar of minder, als voor deze die veroordeeld zijn tot een gevangenisstraf van meer dan 3 jaar geldt dat de strafuitvoeringsrechtbank bevoegd is voor het toekennen van andere modaliteiten dan deze waarvoor een zaak bij hem aanhangig is. Indien er dus een aanvraag tot beperkte detentie hangende is voor de strafuitvoeringsrechtbank zal ook deze instantie bevoegd zijn voor het toekennen van een uitgaansvergunning, een penitentiair verlof of een onderbreking van de strafuitvoering, in afwachting van een uitspraak omtrent de beperkte detentie. In deze situatie zal het dus niet de Minister van Justitie zijn die uitspraak doet over de uitgaansvergunning of het penitentiair verlof, wat wel het geval was indien er een uitgaansvergunning of een penitentiair verlof aangevraagd werd los van enige aanvraag tot beperkte detentie bij de strafuitvoeringsrechtbank.¹⁰⁵

⁹⁹ V. SCHEIRS, "Van Jules Lejeune tot de Strafwitvoeringsrechtbanken, 'State of the art' en overzicht van een kabbelend juridiseringsproces", in M. ROZIE, A. VERSTRAETE, H. TOURNEL, V. SCHEIRS, P. BEKAERT, en A. BOSSUYT, *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 89-90.

¹⁰⁰ Memorie van toelichting, Wetsontwerp betreffende de externe rechtspositie van gedetineerden, *Parl. St. Senaat* 2005, nr. 3-1128.

¹⁰¹ Memorie van toelichting, Wetsontwerp betreffende de externe rechtspositie van gedetineerden, *Parl. St. Senaat* 2005, nr. 3-1128; V. SCHEIRS, "Van Jules Lejeune tot de Strafwitvoeringsrechtbanken, 'State of the art' en overzicht van een kabbelend juridiseringsproces", in M. ROZIE, A. VERSTRAETE, H. TOURNEL, V. SCHEIRS, P. BEKAERT, en A. BOSSUYT, *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 186.

¹⁰² Bijvoorbeeld: artikel 28 §1 in fine wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

¹⁰³ Art. 49-53 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; Zie *supra*.

¹⁰⁴ Art. 55-57 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

¹⁰⁵ Art. 59 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

De voorwaarden die verbonden zijn aan deze modaliteit door de strafuitvoeringsrechtbank worden gecontroleerd door het Openbaar Ministerie. Het doet hiervoor beroep op o.a. de politiediensten en de justitie-assistent van de dienst justitiehuisen.¹⁰⁶ Indien blijkt dat de gedetineerde deze voorwaarden geschonden heeft kan de beperkte detentie herroepen worden en zal hij onmiddellijk terug naar de gevangenisinstelling gebracht worden.¹⁰⁷ Indien de nieuwe opsluiting niet nodig blijkt kunnen ook enkel de voorwaarden aangepast worden.¹⁰⁸

Tegen de beslissingen van de strafuitvoeringsrechtbank omtrent de toekenning, afwijzing of herroeping van zulke modaliteit, kunnen zowel het Openbaar Ministerie als de gedetineerde cassatieberoep instellen. Dit cassatieberoep heeft schorsende kracht. De gedetineerde blijft dus in de gevangenis totdat het Hof van Cassatie hierover uitspraak gedaan heeft.¹⁰⁹

¹⁰⁶ Art. 62 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; Art. 20 wet van 5 augustus 1992 op het politieambt, *BS*. 22 december 1992.

Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 33-34.

¹⁰⁷ Art. 64-65 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; C. VAN DEN WYNGAERT, B. DE SMET, en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2011, 526; Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 34-36.

¹⁰⁸ Art. 67 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; C. VAN DEN WYNGAERT, B. DE SMET, en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2011, 526; Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 34-36.

¹⁰⁹ Art. 96 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 37.

2.2.6 Het elektronisch toezicht

Het elektronisch toezicht is een wijze van uitvoering van een vrijheidsstraf. Hierbij zullen gedetineerden hun straf niet uitzitten in de gevangenisinstellingen, maar bijvoorbeeld bij hen thuis. Gedurende de uitvoering van deze modaliteit zal de straf dan ook gewoon doorlopen. Het elektronisch toezicht schort de uitvoering van de gevangenisstraf immers niet op, maar is enkel een vervanging hiervan. De controle op het elektronisch toezicht wordt uitgevoerd met elektronische middelen zoals o.a. een enkelband.¹¹⁰ Vóór de invoering van de wet van 17 mei 2006 werd het elektronisch toezicht geregeld door ministeriële omzendbrieven.¹¹¹ Vandaag de dag zijn het de strafuitvoeringsrechtbanken die beslissen over het al dan niet toekennen van deze modaliteit.¹¹²

Net zoals bij de beperkte detentie moet er een onderscheid gemaakt worden voor de toekenning van elektronisch toezicht voor straffen opgelegd van minder dan 3 jaar en deze van meer dan 3 jaar.¹¹³

Voor straffen opgelegd voor een periode van minder dan 3 jaar kan een gedetineerde onmiddellijk in aanmerking komen voor elektronisch toezicht.¹¹⁴ Ook hier zullen er voor de toekenning van deze modaliteit geen tegenindicaties mogen zijn. Bovenop de reeds hoger besproken tegenindicaties¹¹⁵ is er hier ook een vereiste dat de gedetineerde de mogelijkheid moet hebben om in zijn eigen behoeften te voorzien.¹¹⁶

¹¹⁰ Art. 22 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; S. GOOSSENS, in *Elektronisch toezicht: de virtuele gevangenis als reële oplossing?*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2009, 76; V. SCHEIRS, "Van Jules Lejeune tot de Strafwitvoeringsrechtbanken, 'State of the art' en overzicht van een kabbelend juridiseringsproces", in M. ROZIE, A. VERSTRAETE, H. TOURNEL, V. SCHEIRS, P. BEKAERT, en A. BOSSUYT, *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 87-88; Y. VAN DEN BERGE, in *Strafrecht als roeping: Liber amicorum Lieven Dupont*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2005, 677; Y. VAN DEN BERGE, *Uitvoering van vrijheidsstraffen en rechtspositie van gedetineerden*, Gent, Larcier, 2006, 246; Y. VAN DEN BERGE, *Strafwitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 30.

¹¹¹ M.O. 9 augustus 2002; S. GOOSSENS, in *Elektronisch toezicht: de virtuele gevangenis als reële oplossing?*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2009, 76; Y. VAN DEN BERGE, *Uitvoering van vrijheidsstraffen en rechtspositie van gedetineerden*, Gent, Larcier, 2006, 246.

¹¹² Art. 29 en 49 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

¹¹³ Art. 23, 28-29 en 47-49 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

¹¹⁴ Art. 23 §1, 2° wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; Y. VAN DEN BERGE, *Strafwitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 30.

¹¹⁵ Zie *supra*.

¹¹⁶ Art. 28 §1, 1° wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; V. SCHEIRS, "Van Jules Lejeune tot de Strafwitvoeringsrechtbanken, 'State of the art' en overzicht van een kabbelend juridiseringsproces", in M. ROZIE, A. VERSTRAETE, H. TOURNEL, V. SCHEIRS, P. BEKAERT, en A. BOSSUYT, *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 88-91.

Hiervoor kan men onder andere kijken naar het feit of de gedetineerde een woning heeft, een gezin heeft, hij tijdens zijn verblijf in de gevangenis kon rekenen op de hulp van derden, of hij gewerkt heeft in de gevangenis, enzovoort.¹¹⁷ Indien dit niet het geval is zal het elektronisch toezicht geweigerd moeten worden aangezien het niet in het voordeel van de maatschappij zou zijn indien de veroordeelde niet in zijn eigen behoeften kan voorzien. De kans op recidive zou op die manier alleen maar toenemen. De overige procedure tot aanvraag en toekenning loopt parallel met deze van de beperkte detentie.¹¹⁸

Indien de gedetineerde daarentegen een straf uitzit van meer dan 3 jaar zal hij pas in aanmerking komen voor elektronisch toezicht indien hij zich, op 6 maanden na, in de tijdsvoorwaarden bevindt voor de voorwaardelijke invrijheidstelling.¹¹⁹ Vier maanden voor deze tijdspanne zal de gevangenisdirecteur hem op de hoogte brengen van deze mogelijkheid, waarna de gedetineerde reeds kan overgaan tot de aanvraag van het elektronisch toezicht.¹²⁰ Ook de te volgen procedure voor de aanvraag van elektronisch toezicht, indien men veroordeeld is tot meer dan 3 jaar gevangenisstraf of opsluiting, zal gelijklopen met deze van de beperkte detentie, zoals reeds eerder besproken voor deze modaliteit in geval van veroordeling tot meer dan 3 jaar.¹²¹

De voorwaarden die verbonden zijn aan deze modaliteit worden gecontroleerd door het Openbaar Ministerie. Het doet hiervoor beroep op het Nationaal Centrum voor Elektronisch Toezicht.¹²² Deze moet een maand na het in voege treden van het elektronisch toezicht verslag uitbrengen aan de strafuitvoeringsrechtbank, over o.a. de na te leven voorwaarden. Nadien gebeurt dit enkel nog op de nodig geachte tijdstippen.¹²³ Indien blijkt dat de gedetineerde deze voorwaarden geschonden heeft kan het elektronisch toezicht herroepen worden en zal hij onmiddellijk terug naar de gevangenisinstelling gebracht worden.¹²⁴ Indien de nieuwe opsluiting niet nodig blijkt kunnen ook enkel de voorwaarden aangepast worden.¹²⁵

¹¹⁷ Artikel 28 §1 en art. 47 §1 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; Memorie van toelichting, Wetsontwerp betreffende de externe rechtspositie van gedetineerden, *Parl. St.* Senaat 2005, nr. 3-1128.

¹¹⁸ Zie *supra*.

¹¹⁹ Art. 23 §1, 1° wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; Zie *infra* voor de tijdsvoorwaarden van voorwaardelijke invrijheidstelling.

¹²⁰ Art. 23 §2 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; S. GOOSSENS, in *Elektronisch toezicht: de virtuele gevangenis als reële oplossing?*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2009, 76-77.

¹²¹ Zie *supra*.

¹²² Art. 62 §2 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

¹²³ Art. 62 §3 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

¹²⁴ Art. 64-65 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; C. VAN DEN WYNGAERT, B. DE SMET, en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2011, 526-527; Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 34-36.

¹²⁵ Art. 67 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; C. VAN DEN WYNGAERT, B. DE SMET, en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2011, 526-527; Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 34-36.

Reeds lange tijd rijst er echter discussie over het elektronisch toezicht. De wetgever wou het elektronisch toezicht niet langer meer gebruiken als enkel een modaliteit die de strafuitvoeringsrechtbanken konden toekennen aan de gedetineerden, om zo een gedeelte van hun gevangenisstraf te vervangen door dit elektronisch toezicht.

Op 17 januari 2011 werd er een wetsvoorstel ingediend in de Kamer van Volksvertegenwoordigers om het elektronisch toezicht ook in te voeren als autonome straf. Een oorzaak voor de nood aan een nieuwe wet zou de overbevolking van de gevangenen zijn. Op deze manier zou deze overbevolking kunnen worden tegen gegaan.¹²⁶ Dit is namelijk een probleem dat zeer actueel is in onze samenleving. Een enkele uitbreiding en het bijbouwen van gevangenen, waarover reeds eerder al een voorstel goedgekeurd werd, wordt namelijk niet gezien als een duurzame oplossing¹²⁷.

Maar ook op het elektronisch toezicht als autonome straf heerst er veel kritiek. De tegenstanders hiervan zijn van mening dat de overbevolking niet tegengegaan wordt door de invoering van het elektronisch toezicht als autonome straf, integendeel. Personen die voordien een lage gevangenisstraf opgelegd kregen moesten deze vaak niet uitzitten¹²⁸, door middel van een elektronische enkelband zullen zij voortaan wel hun straf moeten ondergaan. We evolueren hierbij slechts van een niet-uitvoering van een straf, naar een uitvoering van deze straf met een elektronische enkelband, waardoor de overbevolking van de gevangenen nog steeds niet aangepakt wordt. Men noemt dit fenomeen ook *net widening*.¹²⁹ Een oplossing hiervoor zou kunnen zijn dat de wetgever voor bepaalde feiten enkel een straf van elektronisch toezicht voorschrijft en een gevangenisstraf bijgevolg hiervoor uitsluit.¹³⁰

De personen die voorstander zijn van het elektronisch toezicht als autonome straf werpen een aantal voordelen op. Zo zou het goedkoper zijn voor de overheid indien een gedetineerde zijn straf zou uitzitten door middel van een elektronische enkelband dan dat hij dit zou doen in een gevangenisinstelling. Ook de sociale reclassering van de gedetineerde zou bevorderd worden. Bovendien kan hij zo zijn privé- en familielevens ten volle waarborgen. Ook zal er steeds een controle op de gedetineerde mogelijk zijn. De veroordeelde zou op deze manier ook aan het werk kunnen blijven en zo sneller de slachtoffers kunnen vergoeden.¹³¹

¹²⁶ E. MAES, *Van gevangenisstraf naar vrijheidsstraf: 200 jaar Belgisch gevangeniswezen*, Antwerpen, Maklu, 2009, 909-912.

¹²⁷ K. BEYENS, S. SNACKEN, en C. ELIAERTS, *Barstende muren: overbevolkte gevangenen: omvang, oorzaken en mogelijke oplossingen*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 326.

¹²⁸ Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 38-39.

¹²⁹ Wetsvoorstel tot invoering van het elektronisch toezicht als autonome straf, *Belgische kamer van volksvertegenwoordigers*, 17 januari 2011, nr. 1042; K. DE BUCK en K. D'HAENENS, *Electronic monitoring*. Studienota 1996, Brussel, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, 1996, 30.

¹³⁰ F. GOOSSENS en E. MAES, in *Elektronisch toezicht: de virtuele gevangenis als reële oplossing?*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2009, 53; K. DE BUCK en K. D'HAENENS, *Electronic monitoring*. Studienota 1996, Brussel, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, 1996, 30.

¹³¹ Wetsvoorstel tot invoering van het elektronisch toezicht als autonome straf, *Belgische kamer van volksvertegenwoordigers*, 17 januari 2011, nr. 1042.

Nu, zeer recent, namelijk op 11 december 2013 heeft de Kamer Commissie Justitie het elektronisch toezicht als autonome straf aanvaard en het voornoemde voorstel goedgekeurd. Het elektronisch toezicht zal hierdoor door de strafrechter zelf opgelegd kunnen worden. Deze kan dan naast de klassieke straffen zoals de gevangenisstraf, de geldboete en de werkstraf, nu ook uit een vierde hoofdstraf uit de lijst kiezen¹³².

Het zal wel niet onbeperkt toegepast kunnen worden. Het moet namelijk gaan om feiten waarop straffen staan van minimum 7 dagen en maximum 1 jaar. Daarnaast kunnen personen die feiten pleegden zoals gijzeling, doodslag, verkrachting of seksueel misbruik van minderjarigen niet in aanmerking komen voor het elektronisch toezicht als autonome straf.¹³³

¹³² Wetsvoorstel tot invoering van het elektronisch toezicht als autonome straf, *Belgische kamer van volksvertegenwoordigers*, 17 januari 2011, nr. 1042.

¹³³ Wetsvoorstel tot invoering van het elektronisch toezicht als autonome straf, *Belgische kamer van volksvertegenwoordigers*, 17 januari 2011, nr. 1042.

2.2.7 De voorwaardelijke invrijheidstelling

De voorwaardelijke invrijheidstelling is een mogelijkheid voor de gedetineerde om een bepaalde tijd van zijn straf door te brengen buiten de muren van de gevangenisinstelling. Hierbij moet hij wel gehoorzamen aan een aantal vooraf opgelegde voorwaarden, en dit gedurende de hele proeftijd.¹³⁴

In tegenstelling tot alle eerder besproken strafuitvoeringsmodaliteiten, dateert de voorwaardelijke invrijheidstelling reeds van in de 19^e eeuw. Reeds sinds 1831 kennen we deze strafuitvoeringsmodaliteit in ons land. Het was toen nog een zeer primitieve vorm van voorwaardelijke invrijheidstelling. Het was bedoeld om gedetineerden met een goed gedrag te belonen met strafvermindering. Er was in deze tijd nog geen sprake van enige controle op de gedetineerden na deze vervroegde vrijlating, wat de maatschappelijke onrust niet ten goede kwam. Gedetineerden kwamen hiervoor in aanmerking indien ze minstens een derde van hun straf hadden uitgezeten. Voor hen die veroordeeld waren tot een levenslange opsluiting was dit minimum zeven jaar.¹³⁵

De voorwaardelijke invrijheidstelling werd voor het eerst ingevoerd in een wet door Minister van Justitie Lejeune. Dit was de wet van 31 mei 1888. Vanaf dat moment werd de voorwaardelijke invrijheidstelling ook gezien als een controlemechanisme voor gedetineerden die vervroegd terug in de maatschappij terecht kwamen. Dit kan meteen gezien worden als een aanzienlijke vooruitgang, in het voordeel van de maatschappij. Indien men de gedetineerde na zijn voorwaardelijke invrijheidstelling op de voet kon volgen zou de kans op recidive namelijk kleiner zijn, waar de maatschappij zeker baat bij heeft. Het nadeel voor de gedetineerde is wel dat hij voor elke stap die hij zet verantwoording zal moeten kunnen afleggen. Maar aan de andere kant kan het ook gezien worden als een voordeel voor de gedetineerde, aangezien deze in ruil voor die verantwoording vroeger de gevangenis zal kunnen verlaten.

¹³⁴ Artikel 24 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, BS 15 juni 2006; C. VAN DEN WYNGAERT, B. DE SMET, en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2011, 86; V. SCHEIRS, "Van Jules Lejeune tot de strafuitvoeringsrechtbanken 'state of art' en overzicht van een kabbelend juridiseringsproces", in M. ROZIE, A. VERSTRAETE, H. TOURNEL, V. SCHEIRS, P. BEKAERT en A. BOSSUYT, *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 86; Y. VAN DEN BERGE, *Uitvoering van vrijheidsstraffen en rechtspositie van gedetineerden*, Gent, Larcier, 2006, 179; Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 26.

¹³⁵ V. SCHEIRS, "Van Jules Lejeune tot de strafuitvoeringsrechtbanken 'state of art' en overzicht van een kabbelend juridiseringsproces", in M. ROZIE, A. VERSTRAETE, H. TOURNEL, V. SCHEIRS, P. BEKAERT en A. BOSSUYT, *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 71-72.

Met deze wet kon een gedetineerde vrijkomen vanaf het moment dat hij minimum een derde van zijn straf had ondergaan, met een minimum van 3 maanden. Degene die veroordeeld waren tot een levenslange opsluiting zouden minimum 10 jaar in de gevangenis moeten blijven. In geval van recidive kon dit oplopen tot twee derde van hun straf, en indien deze recidivisten veroordeeld waren tot een levenslange gevangenisstraf was dit zelfs 14 jaar.¹³⁶

Zoals reeds besproken bij de andere strafuitvoeringsmodaliteiten, moet er ook voor de toekenning van de voorwaardelijke invrijheidstelling door de strafuitvoeringsrechtbanken een onderscheid gemaakt worden tussen zij die veroordeeld zijn tot een vrijheidsstraf van 3 jaar of minder en zij die veroordeeld zijn tot een vrijheidsstraf van meer dan 3 jaar.¹³⁷ Indien we te maken hebben met een gedetineerde die veroordeeld is tot een vrijheidsstraf van 3 jaar of minder kan deze voorwaardelijk in vrijheid gesteld worden indien hij minstens een derde van zijn straf ondergaan heeft.¹³⁸ Voor de toekenning van deze modaliteit aan deze gedetineerde moet hij voldoen aan de voorwaarden van artikel 28 § 1 van dezelfde wet.¹³⁹ Dit artikel bepaalt dat er geen tegenindicaties mogen zijn. Deze tegenindicaties werden reeds hoger opgesomd bij het bespreken van de beperkte detentie en het elektronisch toezicht.¹⁴⁰

Wanneer we daarentegen te maken hebben met een gedetineerde die veroordeeld is tot een vrijheidsstraf van meer dan 3 jaar zijn de tijdsvoorwaarden verschillend naargelang de duur van de vrijheidsstraf.¹⁴¹ Het uitgangspunt blijft ook hier dat de gedetineerde minimum een derde van zijn straf moet hebben uitgezeten¹⁴². In geval van recidive zal de gedetineerde zelfs twee derde van zijn straf moeten uitzitten, met een maximum van 14 jaar.¹⁴³ Indien de gedetineerde veroordeeld is tot een levenslange opsluiting zal hij minimum 10 jaar van zijn straf moeten ondergaan, en in geval van recidive zal dit zelfs 16 jaar bedragen.¹⁴⁴

¹³⁶ V. SCHEIRS, "Van Jules Lejeune tot de strafuitvoeringsrechtbanken 'state of art' en overzicht van een kabbelend juridiseringsproces", in M. ROZIE, A. VERSTRAETE, H. TOURNEL, V. SCHEIRS, P. BEKAERT en A. BOSSUYT, *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 72.

¹³⁷ Artikel 25 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

¹³⁸ Artikel 25 §1 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

¹³⁹ Artikel 25 §1 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

¹⁴⁰ Artikel 28 § 1 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; zie *supra* titel tegenindicaties.

¹⁴¹ Artikel 28 §2 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

¹⁴² Artikel 28 §2 a) wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

¹⁴³ Artikel 28 §2 b) wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

¹⁴⁴ Artikel 28 §2 c) wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

Dit laatste geldt voor de gedetineerden die, definitief¹⁴⁵, veroordeeld werden voor 19 maart 2013. Degenen die veroordeeld worden na deze datum zullen rekening moeten houden met de wetswijziging zoals gesteld in de wet van 17 maart 2013. Hierbij zullen gedetineerden die veroordeeld zijn tot 30 jaar of een levenslange opsluiting minstens 15 jaar van hun straf moeten ondergaan.¹⁴⁶ Deze straf kan in bepaalde gevallen van recidive nog oplopen tot 19 respectievelijk 23 jaar.¹⁴⁷

In geval de gedetineerde die veroordeeld is tot meer dan 3 jaar vrijheidsstraf voldoet aan deze tijdsvoorwaarden, zal hij daarnaast nog rekening moeten houden met de voorwaarden in artikel 47 en 48 van de wet van 17 mei 2006.¹⁴⁸ Deze artikelen handelen over de tegenindicaties en het sociaal reclasseringsplan dat de gedetineerde moet opstellen, zoals reeds hoger besproken.¹⁴⁹

De gedetineerde kan een aanvraag tot voorwaardelijke invrijheidstelling indienen vanaf het moment dat hij zich bevindt in een tijdspanne van 6 maanden vooraleer hij, overeenkomstig artikel 25 van dezelfde wet, in aanmerking komt voor deze voorwaardelijke invrijheidsstelling.¹⁵⁰ Sinds de wetswijziging van 17 maart 2013 is het de directeur van de gevangenisinstelling die de gedetineerde hiervan schriftelijk op de hoogte moet brengen.¹⁵¹ Voordien gebeurde dit automatisch en diende de gedetineerde hier zelf niets voor te doen.¹⁵² Zoals we later nog zullen zien zal dit zowel voor de gedetineerden zelf als voor de maatschappij enkele nadelen met zich meebrengen.

¹⁴⁵ Dit wil zeggen dat de veroordeling kracht van gewijsde moet hebben na de inwerkingtreding van deze wet.

¹⁴⁶ Artikel 4 Wet van 17 maart 2013 tot wijziging van het gerechtelijk wetboek en van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 19 maart 2013; Wetsontwerp (A. TURTELBOOM) tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek en van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *Parl. St.* Senaat 2013, nr. 53-2604/1; X, "Strafuitvoering", *NJW* 2013, afl. 293, 939.

¹⁴⁷ Artikel 25 §2 d) en e) wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; Artikel 4 Wet van 17 maart 2013 tot wijziging van het gerechtelijk wetboek en van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 19 maart 2013; X, "Strafuitvoering", *NJW* 2013, afl. 293, 939.

¹⁴⁸ Artikel 25 §2 in fine wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

¹⁴⁹ Artikel 47 §1 en 48 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; Y. VAN DEN BERGE, *Uitvoering van vrijheidsstraffen en rechtspositie van gedetineerden*, Gent, Larcier, 2006, 183; zie *Supra*.

¹⁵⁰ Artikel 25/1 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

¹⁵¹ Artikel 25/1 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

¹⁵² Oud artikel 50 *juncto* nieuw artikel 50 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; Wetsontwerp (A. TURTELBOOM) tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek en van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *Parl. St.* Senaat 2013, nr. 53-2604/1; X, "Strafuitvoering", *NJW* 2013, afl. 293, 939.

De procedures die doorlopen moeten worden voor de aanvraag en toekenning van de voorwaardelijke invrijheidstelling zijn quasi gelijklopend voor zowel de gedetineerden die veroordeeld zijn tot een vrijheidsstraf van 3 jaar of minder, als voor de gedetineerden die veroordeeld zijn tot een vrijheidsstraf van meer dan 3 jaar. De artikelen 30 e.v. respectievelijk de artikelen 50 e.v. zijn hierop van toepassing.¹⁵³

De beslissing over het al dan niet toekennen van de voorwaardelijke invrijheidstelling ligt in de handen van de strafuitvoeringsrechtbanken. Dit gebeurde voordien op advies van de directeur van de strafinstelling.¹⁵⁴ Na de wetwijziging van 17 maart 2013 gebeurt dit op schriftelijk verzoek van de gedetineerde zelf, zoals reeds hoger weergegeven.¹⁵⁵ De veroordeelde moet dit schriftelijk verzoek indienen op de griffie van de strafinstelling, die dit op zijn beurt zal overmaken aan de strafuitvoeringsrechtbank en de gevangenisdirecteur.¹⁵⁶

Binnen de 4 maanden na het ontvangen van dit schriftelijk verzoek van de veroordeelde zal de gevangenisdirecteur een advies uitbrengen.¹⁵⁷ Dit advies moet een motivering bevatten omtrent het al dan niet toekennen van de voorwaardelijke invrijheidstelling aan de gedetineerde, alsook een advies omtrent de eventueel op te leggen voorwaarden aan de gedetineerde.¹⁵⁸ Dit advies wordt overgemaakt aan de strafuitvoeringsrechtbank, het Openbaar Ministerie en aan de veroordeelde zelf.¹⁵⁹ Indien het een gedetineerde betreft die veroordeeld is wegens verkrachting of aanranding van de eerbaarheid, zoals in de artikel 372-378 en 379-387 van het Strafwetboek, moet bij dit advies van de gevangenisdirecteur tevens een advies gevoegd worden van een dienst gespecialiseerd in seksuele delinquenten, met het oog op het, eventueel, volgen van een bepaalde behandeling.¹⁶⁰

¹⁵³ Wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

¹⁵⁴ Artikel 30 §1 en artikel 50 §1 Wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

¹⁵⁵ Artikel 8 en artikel 13 wet 17 maart 2013 tot wijziging van het gerechtelijk wetboek en van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 19 maart 2013.

¹⁵⁶ Artikel 30 §1 en artikel 50 §1 Wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; artikel 8 en artikel 13 wet 17 maart 2013 tot wijziging van het gerechtelijk wetboek en van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 19 maart 2013.

¹⁵⁷ Artikel 30 §2 en artikel 50 §2 Wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; C. VAN DEN WYNGAERT, B. DE SMET, en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2011, 522.

¹⁵⁸ Artikel 31 §3 Wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 26-28.

¹⁵⁹ Artikel 31 §4 Wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

¹⁶⁰ Artikel 32 Wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

Vroeger was het zo dat indien de directeur van de gevangenis zich niet hield aan de vastgelegde termijnen om een advies uit te brengen, hij veroordeeld kon worden tot een dwangsom. Met de wetwijziging van 2013 is deze bepaling opgeheven.¹⁶¹ Dit zal vooral in het nadeel van de gedetineerden spelen, waar we later nog op zullen ingaan.

Nadat de directeur zijn advies heeft overgemaakt, zal ook het Openbaar Ministerie een advies opstellen omtrent het al dan niet toekennen van de voorwaardelijke invrijheidstelling en de eventueel op te leggen voorwaarden aan de gedetineerde. Ook deze instantie zal zijn advies overmaken aan de strafuitvoeringsrechtbank, en dit binnen een maand na ontvangst van het advies van de directeur van de strafinstelling.¹⁶²

De zitting betreffende de behandeling van de aanvraag tot voorwaardelijke invrijheidstelling vindt plaats voor de strafuitvoeringsrechtbank op de eerste nuttige zitting na ontvangst van het advies van het Openbaar Ministerie. Deze bepaling is zeer vaag, en daarom heeft men met de wetwijziging van 17 maart 2013 een termijn hieraan gekoppeld. Indien de veroordeelde gedetineerd is bedraagt deze termijn maximum 6 maanden en indien de veroordeelde niet gedetineerd is maximaal 2 maanden.¹⁶³

Over de toe te kennen voorwaarden met betrekking tot de voorwaardelijke invrijheidstelling worden alle partijen gehoord. Niet enkel de gevangenisdirecteur, indien de veroordeelde gedetineerd is, het Openbaar Ministerie en de veroordeelde zelf worden hierin gehoord, maar ook het slachtoffer krijgt zijn inspraak.¹⁶⁴ Het slachtoffer zal in dit geval aanwezig moeten zijn op de zitting waar de door de directeur en het Openbaar Ministerie voorgestelde voorwaarden, in het belang van het slachtoffer, worden overlopen. Het slachtoffer kan hierbij opmerkingen formuleren.¹⁶⁵

¹⁶¹ Artikel 31 §5 Wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; artikel 9 wet 17 maart 2013 tot wijziging van het gerechtelijk wetboek en van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 19 maart 2013.

¹⁶² Artikel 33 §1 en artikel 51 Wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; C. VAN DEN WYNGAERT, B. DE SMET, en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2011, 522-523; Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 26-28.

¹⁶³ Artikel 34 §1 en artikel 52 §1 Wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; Artikel 11 en artikel 15 wet 17 maart 2013 tot wijziging van het gerechtelijk wetboek en van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 19 maart 2013; C. VAN DEN WYNGAERT, B. DE SMET, en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2011, 522-523; Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 26-28.

¹⁶⁴ Artikel 35 §1 en artikel 53 Wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

¹⁶⁵ Artikel 35 §1 en artikel 53 Wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

In principe vindt de zitting plaats achter gesloten deuren tenzij de gedetineerde, na reeds drie maal een afwijzing gekregen te hebben van de strafuitvoeringsrechtbank, verzoekt de zitting openbaar te maken. Dit kan enkel geweigerd worden in geval er een gevaar dreigt voor de openbare orde, goede zeden of nationale veiligheid.¹⁶⁶ De strafuitvoeringsrechter kan de zitting steeds eenmalig uitstellen met een maximum termijn van 2 maanden.¹⁶⁷

Veertien dagen na de zitting beslist de strafuitvoeringsrechter over het al dan niet toekennen van de voorwaardelijke invrijheidstelling aan de veroordeelde. Hij neemt hiervoor in aanmerking of de gedetineerde voldoet aan de toekenningsvoorwaarden voor de voorwaardelijke invrijheidstelling, zoals reeds hoger besproken, en of de gedetineerde toegestemd heeft met de opgelegde voorwaarden van de voorwaardelijke invrijheidstelling.¹⁶⁸

Indien de strafuitvoeringsrechter beslist tot toekenning van de voorwaardelijke invrijheidstelling moet de veroordeelde voldoen aan drie algemene voorwaarden, die voor elke veroordeelde gelden. Men mag namelijk geen nieuwe strafbare feiten plegen, men moet een vaste woonplaats hebben en men moet gevolg geven aan de (eventuele) oproepingen van het Openbaar Ministerie.¹⁶⁹ Naast deze algemene voorwaarden kunnen er ook nog bijzondere voorwaarden opgelegd worden die voor elke veroordeelde anders kunnen zijn.¹⁷⁰ In het geval van seksuele delinquenten kan er, zoals reeds hoger besproken, bijkomend ook een te volgen behandeling opgelegd worden.¹⁷¹ Deze bepaling zal evenwel pas in werking treden vanaf 1 januari 2015.

Indien de strafuitvoeringsrechtbank van mening is dat de gedetineerde nog niet klaar is om voorwaardelijk in vrijheid gesteld te worden weigert hij de aanvraag hieromtrent. Hij stelt dan een nieuwe datum vast wanneer de veroordeelde opnieuw een verzoek tot voorwaardelijke invrijheidstelling kan indienen. De termijn mag hierbij niet langer zijn dan 6 maanden.¹⁷²

¹⁶⁶ Artikel 36 Wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

¹⁶⁷ Artikel 36 Wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

¹⁶⁸ Artikel 38 en artikel 54 §1 Wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; C. VAN DEN WYNGAERT, B. DE SMET, en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2011, 522-523.

¹⁶⁹ Artikel 39 en artikel 55 Wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

¹⁷⁰ Artikel 40 en artikel 56 Wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 26-28.

¹⁷¹ Artikel 41 Wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 26-28.

¹⁷² Artikel 45 Wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

Indien het criminele straffen betreft of straffen van meer dan vijf jaar kan deze termijn opgetrokken worden tot een jaar.¹⁷³ Indien het tenslotte gaat om een vrijheidsstraf van 30 jaar of levenslang, of met een terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank, moet er bij de toekenning van de voorwaardelijke invrijheidstelling rekening gehouden worden met het feit dat de strafuitvoeringsrechtbank hiervoor moet beslissen met eenparigheid van stemmen.¹⁷⁴ Ook dit is nieuw sinds de wetwijziging van 17 maart 2013.¹⁷⁵ Indien de voorwaardelijke invrijheidstelling in voorkomend geval niet toegekend wordt zal de termijn voor een nieuwe aanvraag minimum 6 maanden bedragen en maximum 18 maanden.¹⁷⁶

Indien er zich in de loop van de toekenning van de voorwaardelijke invrijheidstelling een situatie voordoet die onverenigbaar is met de opgelegde voorwaarden kan de strafuitvoeringsrechter er steeds voor opteren de toegekende modaliteit in te trekken of de voorwaarden aan te passen.¹⁷⁷

De voorwaarden die verbonden zijn aan deze modaliteit door de strafuitvoeringsrechtbank worden gecontroleerd door het Openbaar Ministerie. Het doet hiervoor beroep op o.a. de politiediensten en de justitie-assistent van de dienst justitiehuisen.¹⁷⁸ Indien blijkt dat de gedetineerde deze voorwaarden geschonden heeft kan de voorwaardelijke invrijheidstelling herroepen worden en zal hij onmiddellijk terug naar de gevangenisinstelling gebracht worden.¹⁷⁹ Indien de nieuwe opsluiting niet nodig blijkt kunnen ook enkel de voorwaarden aangepast worden.¹⁸⁰ Zoals reeds eerder aangehaald zal deze controlemogelijkheid vooral in het voordeel van de maatschappij spelen.

¹⁷³ Artikel 57 Wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; C. VAN DEN WYNGAERT, B. DE SMET, en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2011, 522-523.

¹⁷⁴ Artikel 54§2 Wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

¹⁷⁵ Artikel 16 wet 17 maart 2013 tot wijziging van het gerechtelijk wetboek en van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 19 maart 2013.

¹⁷⁶ Artikel 54 §2 Wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; artikel 16 wet 17 maart 2013 tot wijziging van het gerechtelijk wetboek en van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 19 maart 2013.

¹⁷⁷ Artikel 61 §1 Wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

¹⁷⁸ Art. 20 wet van 5 augustus 1992 op het politieambt, *BS*. 22 december 1992; Art. 62 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 33-34.

¹⁷⁹ Art. 64-65 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; C. VAN DEN WYNGAERT, B. DE SMET, en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2011, 526; Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 34-36.

¹⁸⁰ Art. 67 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; C. VAN DEN WYNGAERT, B. DE SMET, en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2011, 526; Y. VAN DEN BERGE, *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 34-36.

3 Nederland

3.1 Inleiding

Naast een analyse van de Belgische wetgeving omtrent de externe rechtspositie van de gedetineerden, zal ook het Nederlandse recht hieromtrent onder de loep genomen worden. In dit hoofdstuk zal er eerst een korte schets gegeven worden van de geschiedenis omtrent de regelgeving van de externe rechtspositie van de gedetineerden. Vervolgens zal er overgegaan worden tot een bespreking van de verschillende strafuitvoeringsmodaliteiten die ter beschikking staan van de gedetineerden in Nederland.

Zoals reeds hoger vermeld heeft Nederland niet één specifieke wetgeving omtrent de strafuitvoeringsmodaliteiten. We zullen hier dan ook diverse regelgeving hanteren, zoals de penitentiaire beginselenwet¹⁸¹, de regeling voor het tijdelijk verlaten van de inrichting¹⁸², het wetboek van strafrecht¹⁸³, enzovoort. De regeling voor het tijdelijk verlaten van de inrichting werkt artikel 26 van de penitentiaire beginselenwet verder uit. Dit artikel is namelijk de wettelijke basis voor het (tijdelijk) verlaten van de gevangenisinstelling.¹⁸⁴ De regelgeving omtrent het (tijdelijk) verlaten van de inrichting is voornamelijk ingevoerd in het belang van de resocialisatie van lang gedetineerden.¹⁸⁵

Bij het doorlopen van de wetgeving omtrent de strafuitvoeringsmodaliteiten, meer bepaald de regeling voor het tijdelijk verlaten van de inrichting, valt onmiddellijk op te merken dat men in Nederland, i.t.t. België, een zeer ruime uitleg geeft omtrent de toepassingsvoorwaarden en dergelijke m.b.t. de verschillende modaliteiten.¹⁸⁶

In dit hoofdstuk zal ook reeds de nadruk gelegd worden op de verschillen en gelijkenissen met de Belgische wetgeving omtrent de strafuitvoeringsmodaliteiten. We zullen zien dat er voornamelijk gelijkenissen optreden tussen beide regelgevingen. Het verschil ziet men vooral terug in de gebruikte benamingen en in het feit dat de Nederlandse regelgeving soepeler omgaat met het toekennen van de verschillende strafuitvoeringsmodaliteiten, dan de Belgische regelgeving hieromtrent.

¹⁸¹ Wet van 18 juni 1998 tot vaststelling van een Penitentiaire beginselenwet en daarmee verband houdende intrekking van de Beginselenwet gevangeniswezen met uitzondering van de artikelen 2 tot en met 5 en wijzigingen van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering alsmede enige andere wetten, Stb. 21 juli 1998.

¹⁸² Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998.

¹⁸³ Wetboek van strafrecht van 3 maart 1881.

¹⁸⁴ Punt 2 Toelichting Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998; C. KELK, *Nederlands detentierecht*, Deventer, Kluwer, 2008, 304.

¹⁸⁵ C. KELK, *Nederlands detentierecht*, Deventer, Kluwer, 2008, 304.

¹⁸⁶ Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998.

3.2 Historisch overzicht regelgeving

Ook in Nederland zien we dat de voorwaardelijke invrijheidstelling reeds een lange weg heeft afgelegd. Deze modaliteit werd in Nederland immers al in 1886 vastgelegd in hun wetboek van strafrecht.¹⁸⁷ In Nederland valt op te merken dat men omtrent de voorwaardelijk invrijheidstelling geen aparte wetgeving hanteert. De regels hieromtrent zijn gewoon opgenomen in het wetboek van strafrecht.¹⁸⁸ Ook hier lieten, net zoals in België, de andere strafuitvoeringsmodaliteiten langere tijd op zich wachten.

Bij de invoering van de voorwaardelijke invrijheidstelling in Nederland moest men maar liefst 3/4 van zijn straf uitzitten vooraleer men in aanmerking kwam voor deze voorwaardelijke invrijheidstelling.¹⁸⁹ In 1915 vond er echter een uitbreiding van de wet plaats, waardoor het mogelijk werd om reeds na 2/3 van de straf voorwaardelijk in vrijheid gesteld te worden, mits men minimum 8 maanden in de gevangenis had doorgebracht.¹⁹⁰

Net zoals in België zien we ook in Nederland dat de voorwaardelijke invrijheidstelling geëvolueerd is van een gunst voor sommige gedetineerden naar een recht voor alle gedetineerden. Dit zien we mede duidelijk worden door het feit dat het Hof, bevoegd voor het beroep tegen de beslissing tot weigering van een voorwaardelijke invrijheidstelling, de weigering meestal niet goedkeurde. De Minister van Justitie, bevoegd voor de beslissing omtrent de voorwaardelijke invrijheidstelling, moest zich bij de beslissing van het Hof neerleggen.¹⁹¹ Zulk beroep kon men in Nederland instellen sinds 1976. Voor deze periode was er geen mogelijkheid tot beroep voor de weigering van de voorwaardelijke invrijheidstelling.¹⁹²

Sinds 1987 kent men in Nederland een vervroegde invrijheidstelling. Dit wil zeggen dat men op voorhand de datum van vervroegde invrijheidstelling kende en dat men verplicht was de gedetineerde op die datum ook daadwerkelijk vrij te laten. Op deze manier werd de vervroegde invrijheidstelling een recht voor alle gedetineerden. De Minister van Justitie kwam hier niet meer in tussen en op te leggen voorwaarden waren verleden tijd. Omdat het niet kunnen opleggen van enige voorwaarde zeer verregaand is heeft men wel een alternatief ingesteld. De vervroegde invrijheidstelling kan namelijk wel uitgesteld of geweigerd worden indien men dit opportuun acht. Hierbij wordt onder andere rekening gehouden met het gedrag van de gedetineerde.

¹⁸⁷ Artikel 15 wetboek van strafrecht van 3 maart 1881; J. REMMELINK, *Inleiding tot de studie van het Nederlandse strafrecht*, Deventer, Gouda Quint bv, 1996, 680.

¹⁸⁸ Artikelen 15 e.v. wetboek van strafrecht van 3 maart 1881.

¹⁸⁹ J. REMMELINK, *Inleiding tot de studie van het Nederlandse strafrecht*, Deventer, Gouda Quint bv, 1996, 680.

¹⁹⁰ J. REMMELINK, *Inleiding tot de studie van het Nederlandse strafrecht*, Deventer, Gouda Quint bv, 1996, 680.

¹⁹¹ J. REMMELINK, *Inleiding tot de studie van het Nederlandse strafrecht*, Deventer, Gouda Quint bv, 1996, 680.

¹⁹² J. REMMELINK, *Inleiding tot de studie van het Nederlandse strafrecht*, Deventer, Gouda Quint bv, 1996, 680.

Men kon in deze periode vrij komen nadat men 1/3 respectievelijk 2/3 van zijn vrijheidsstraf had uitgezeten, naargelang de hoogte van de straf.¹⁹³ Er moet waarschijnlijk niet geargumenteed worden waarom het niet kunnen opleggen van enige voorwaarde bij de vervroegde invrijheidstelling een nadeel opleverde voor de maatschappij en de slachtoffers. Indien er geen controle op de gedetineerde mogelijk is, zal de kans op recidive namelijk toenemen.

Het was pas in 1998 dat men in Nederland de overige strafuitvoeringsmodaliteiten invoerde in hun wetgeving. Belangrijk hierbij is de penitentiaire beginselenwet. In deze wet wordt er enkel verwezen naar de mogelijkheden tot het tijdelijk verlaten van de gevangenisinstelling. Verdere uitwerking van deze modaliteiten vinden we onder andere in de regeling van de Minister van Justitie aangaande het tijdelijk verlaten van de inrichting, die ook dateert van 1998.¹⁹⁴ De regelgeving van 1998 geldt ook de dag van vandaag nog in Nederland, ze is sindsdien namelijk nog amper gewijzigd. De enige wijziging die we hierin terugvinden dateert van 2006.¹⁹⁵

In 2007 werden de artikelen 15 t.e.m. 15d van het wetboek van strafrecht opnieuw aangepast en werd er terug overgegaan van een vervroegde invrijheidstelling naar een voorwaardelijke invrijheidstelling.¹⁹⁶ Er zullen de dag van vandaag dus opnieuw voorwaarden opgelegd kunnen worden bij het toekennen van de voorwaardelijke invrijheidstelling en de Minister van Justitie zal hier dan ook terug in zicht komen.¹⁹⁷

¹⁹³ Zie *infra*; G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 133; J. REMMELINK, *Inleiding tot de studie van het Nederlandse strafrecht*, Deventer, Gouda Quint bv, 1996, 681.

¹⁹⁴ Wet van 18 juni 1998 tot vaststelling van een Penitentiaire beginselenwet en daarmee verband houdende intrekking van de Beginselenwet gevangeniswezen met uitzondering van de artikelen 2 tot en met 5 en wijzigingen van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering alsmede enige andere wetten, Stb. 21 juli 1998; Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998.

¹⁹⁵ Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998.

¹⁹⁶ Wet van 6 december 2007 tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht en enige andere wetten in verband met de wijziging van de vervroegde invrijheidstelling in een voorwaardelijke invrijheidstelling, Stb. 17 december 2007; G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 134.

¹⁹⁷ Artikelen 15 e.v. Wetboek van strafrecht van 3 maart 1881; Wet van 6 december 2007 tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht en enige andere wetten in verband met de wijziging van de vervroegde invrijheidstelling in een voorwaardelijke invrijheidstelling Stb. 17 december 2007.

3.3 Modaliteiten externe rechtspositie gedetineerden

3.3.1 Incidenteel verlof

Incidenteel verlof wordt toegekend aan de gedetineerde voor het bijwonen van een gebeurtenis buiten de strafinstelling, indien deze gebeurtenis zijn aanwezigheid vereist.¹⁹⁸ We kunnen dit verlof vergelijken met de uitgaansvergunning in België.¹⁹⁹ Deze strafuitvoeringsmodaliteit kan worden toegekend aan alle gedetineerden.²⁰⁰ Het kan echter niet worden toegekend aan gedetineerden die binnen de maand na dit verlof in aanmerking zouden komen voor een andere strafuitvoeringsmodaliteit, zijnde algemeen verlof, regimesgebonden verlof of (voorwaardelijke) invrijheidstelling.²⁰¹ Indien nodig kan men dit verlof ook toekennen met de nodige begeleiding of bewaking door de politiediensten.²⁰² We kunnen dit vergelijken met de situatie in België waar er ook voorzien wordt in politiebegeleiding (uithaling) indien er tegenindicaties zijn.²⁰³ Ook in Nederland kennen we zulke weigeringsgronden, al is deze lijst hier veel uitgebreider t.o.v. de lijst van tegenindicaties in België.²⁰⁴ Naast de klassieke weigeringsgronden met betrekking tot het plegen van nieuwe strafbare feiten en het lastigvallen van de slachtoffers, zien we hier ook weigeringsgronden zoals bijvoorbeeld risico op alcohol of druggebruik, gevaar voor de gedetineerde zelf, enzovoort.

In principe duurt het incidenteel verlof, net zoals in België, slechts 1 dag. De woorden van de wet zijn namelijk zo opgesteld dat het verlof eindigt op de dag waarop het is aangevangen. Nu er rekening gehouden wordt met de reistijd van de gedetineerde voor dit verlof kan het zijn dat, ingevolge deze reistijd, het verlof uitzonderlijk eindigt op de volgende dag.²⁰⁵ Opgelet, de gedetineerde mag tijdens dit verlof Nederland echter niet verlaten.²⁰⁶

Zoals reeds in de inleiding vermeld hanteert de regeling voor het tijdelijk verlaten van de inrichting een uitgebreide lijst van gebeurtenissen waarvoor de gedetineerde in aanmerking komt voor incidenteel verlof.²⁰⁷ In tegenstelling tot de Belgische regelgeving, waar deze bepaling ruimer opgevat kan worden en de lijst voor interpretatie vatbaar is.²⁰⁸ Dit wil echter niet zeggen dat de lijst in Nederland niet uitgebreid zou kunnen worden, ze is namelijk niet limitatief.²⁰⁹

¹⁹⁸ Artikel 21 lid 1 Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998; C. KELK, *Nederlands detentierecht*, Deventer, Kluwer, 2008, 306.

¹⁹⁹ Zie *supra*.

²⁰⁰ G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 108.

²⁰¹ Artikel 21 lid 3 Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998; Zie *Infra*.

²⁰² Artikel 21 lid 1 Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998.

²⁰³ Zie *supra*.

²⁰⁴ Artikel 4 Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998; G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 112; zie *supra*.

²⁰⁵ Artikel 21 lid 4 Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998.

²⁰⁶ Art. 5 Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998; G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 111.

²⁰⁷ Artikelen 22 t.e.m. 31 Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998.

²⁰⁸ Zie *supra*.

²⁰⁹ Art. 21 toelichting Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998; C. KELK, *Nederlands detentierecht*, Deventer, Kluwer, 2008, 306; G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 110-111.

Indien men ten eerste een bepaald persoon wil bezoeken moet de gedetineerde kunnen aantonen dat hij een bepaalde band heeft met die persoon, dat de relatie met die persoon hecht is en dat de betrokken persoon zelf geen bezwaar heeft tegen het bezoek van de gedetineerde. Bovendien moet de toestand van deze persoon, afhankelijk van het feit waarvoor men verlof aanvraagt, bevestigd worden door een arts of de burgerlijke stand.²¹⁰ Hiervoor komen onder andere in aanmerking de personen die verkeren in levensgevaar of verkeren in ernstige psychische nood, sterfgevallen, niet tot reizen in staat zijnde familieleden, kraambezoek, onderling gedetineerdenbezoek, enzovoort. Afhankelijk van de gebeurtenis kunnen de in aanmerking genomen familieleden verschillen.²¹¹

Het incidenteel verlof wordt echter niet enkel in aanmerking genomen voor het bezoeken van bepaalde personen. Het kan ook verleend worden voor bepaalde gebeurtenissen van de gedetineerde zelf zoals medische, therapeutische of tandheelkundige behandelingen, intakegesprekken²¹², studies, opleidingen, examens of voorbereidingen op de (voorwaardelijke) invrijheidstelling.²¹³ De voorbereiding op de voorwaardelijke invrijheidstelling kan slechts verleend worden indien de gedetineerde zich bevindt in een periode van 3 maanden vooraleer hij in aanmerking komt voor deze modaliteit.²¹⁴ In België kan men de uitgaansvergunning ter voorbereiding op de voorwaardelijke invrijheidstelling reeds 2 jaar op voorhand aanvragen²¹⁵.

Het toekennen van het incidenteel verlof gebeurt naargelang de omstandigheden en afhankelijk van de persoon van de gedetineerde door de directeur van de inrichting, respectievelijk door de Minister van Justitie.²¹⁶ In de meeste gevallen zal het gewoon de directeur van de inrichting zijn die beslist over het verzoek tot incidenteel verlof. Slechts in het geval dat het Openbaar Ministerie een negatief advies geeft zal de Minister van Justitie hierover beslissen, aangezien hij het advies van het Openbaar Ministerie naast zich neer kan leggen. Verder zal het ook de Minister van Justitie zijn die beslist over het verlof indien we te maken hebben met een bijzondere categorie van gedetineerden, zoals omschreven in artikel 32 lid 2 van de regeling tot het tijdelijk verlaten van de inrichting.²¹⁷

²¹⁰ Artikel 22 Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998; G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 108.

²¹¹ Artikelen 23 t.e.m. 27 Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998, C. KELK, *Nederlands detentierecht*, Deventer, Kluwer, 2008, 306; G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 108-109.

²¹² Intakegesprekken houden gesprekken in met ziekenhuizen of psychiatrie bijvoorbeeld met het oog op een opname in deze instelling, tijdens of na de detentie.

²¹³ Artikelen 28 t.e.m. 31 Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998, C. KELK, *Nederlands detentierecht*, Deventer, Kluwer, 2008, 306; G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 109-110.

²¹⁴ Artikel 31 Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998; G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 110.

²¹⁵ Zie *supra*.

²¹⁶ Art. 32 Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998; C. KELK, *Nederlands detentierecht*, Deventer, Kluwer, 2008, 306-307; G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 111-112.

²¹⁷ Artikel 32 Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998; C. KELK, *Nederlands detentierecht*, Deventer, Kluwer, 2008, 306-307; G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 111.

In deze bijzondere categorieën zien we vooral gedetineerden die verblijven in een extra beveiligde inrichting, die veroordeeld zijn voor ernstige delicten die kunnen zorgen voor een grote maatschappelijke onrust, gedetineerden die ter beschikking gesteld werden, maar ook alle gedetineerden die veroordeeld zijn tot een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf van meer dan twee jaar, enzovoort. In België daarentegen heeft de directeur van de gevangenisinstelling enkel een adviesmogelijkheid omtrent het al dan niet toekennen van de uitgaansvergunning. De eindbeslissing zal hier doorgaans altijd bij de Minister van Justitie liggen, en in uitzonderlijke gevallen bij de strafuitvoeringsrechtbanken.²¹⁸

De beroepsprocedure omtrent de weigering van deze modaliteit hangt af van degene die het verlof geweigerd heeft. Indien het een weigering betreft van de directeur kan men beklag doen bij de beklagcommissie van de inrichting zelf. Indien ook deze een negatief advies geeft kan men vervolgens beroep aantekenen bij de RSJ (Raad voor de strafrechtstoepassing en jeugdbescherming). Indien men daarentegen een negatief advies ontvangt van de Minister van Justitie kan men onmiddellijk een beroep instellen bij de RSJ.²¹⁹ In België kennen we geen enkele beroepsmogelijkheid tegen de weigering van een uitgaansvergunning.

Als een laatste opmerking bij dit verlof moet nog vermeld worden dat de straf niet opgeschort wordt tijdens de uitvoering van deze modaliteit, ze blijft net zoals in België gewoon doorlopen.²²⁰

²¹⁸ Zie *Supra*.

²¹⁹ G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 113.

²²⁰ Punt 2 toelichting Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998.

3.3.2 Algemeen verlof

Deze modaliteit is ingevoerd om gedetineerden, die het einde van hun straf naderen, verlof te verlenen om zich zo te kunnen voorbereiden op de terugkeer in de maatschappij.²²¹ Het algemeen verlof kan enkel worden toegekend aan veroordeelde gedetineerden die reeds ten minste een derde van hun straf hebben uitgezeten, en die nog minimum 3 maanden en maximum 1 jaar moeten uitzitten vooraleer ze in aanmerking komen voor (voorwaardelijke) invrijheidstelling.²²²

Het algemeen verlof kan vergeleken worden met het penitentiair verlof in België. Ook hier kan dit slechts aangevraagd worden vanaf het ogenblik dat de gedetineerde zich bevindt in een tijdspanne van één jaar vooraleer hij in aanmerking komt voor (voorwaardelijke) invrijheidstelling.

Het algemeen verlof kan worden toegekend voor een duur van maximum 60 uren.²²³ De veroordeelde mag het algemeen verlof meer dan één maal aanvragen, maar maximum voor de duur van de helft van het aantal maanden dat hij nog in de inrichting moet verblijven vooraleer hij in aanmerking komt voor (voorwaardelijke) invrijheidstelling.²²⁴ In België kunnen gedetineerden het penitentiair verlof voor maximum 3 maal 36 uur per trimester aanvragen.²²⁵

Het is de directeur van de inrichting, respectievelijk de Minister van Justitie die oordeelt over het verzoek tot algemeen verlof. Dit zal in de meeste gevallen de directeur zelf zijn, tenzij het Openbaar Ministerie de mening toegedaan is dat het verlof niet mag worden verleend of het een gedetineerde betreft die veroordeeld is tot meer dan 2 jaar vrijheidsstraf of veroordeeld is wegens bepaalde delicten die zorgden voor een grote maatschappelijke onrust. In deze gevallen zal de Minister van Justitie hierover oordelen.²²⁶ In België heeft de gevangenisdirecteur enkel een adviesmogelijkheid en zal de beslissing genomen worden door de Minister van Justitie, respectievelijk de strafuitvoeringsrechtbank.

Wat betreft het beroep tegen deze beslissingen in Nederland geldt hetzelfde als bij het reeds besproken incidenteel verlof.²²⁷ Tegen de weigering van het penitentiair verlof in België staat geen beroep open.

²²¹ Artikel 14 toelichting Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998; C. KELK, *Nederlands detentierecht*, Deventer, Kluwer, 2008, 307.

²²² Artikel 14 lid 1 Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998; C. KELK, *Nederlands detentierecht*, Deventer, Kluwer, 2008, 307-308; G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 118.

²²³ Artikel 15 Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998; G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 113.

²²⁴ Artikel 16 Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998; C. KELK, *Nederlands detentierecht*, Deventer, Kluwer, 2008, 307-308; G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 113-114.

²²⁵ Zie *supra*.

²²⁶ Artikel 17 Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998; C. KELK, *Nederlands detentierecht*, Deventer, Kluwer, 2008, 308; G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 114-116.

²²⁷ G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 113 en 116.

3.3.3 Regimesgebonden verlof

Dit is een verlof dat onderdeel uitmaakt van een bepaald regime in sommige instellingen. Afhankelijk van het feit of het gaat om een beperkt beveiligde inrichting of een zeer beperkt beveiligde inrichting kan men om de vier weken, respectievelijk elke week regimesgebonden verlof krijgen. Het verlof zal meestal plaatsvinden in het weekend.²²⁸

Elk verlof wordt verleend voor een periode van 52 uur die tweemaal verlengbaar is met maximum 72 uur.²²⁹ Deze verloffregeling wordt op voorhand, in samenspraak tussen de gedetineerde zelf en de directeur van de inrichting, in een schema gegoten. Indien het gaat om een gedetineerde die goed gedrag vertoont kan de directeur extra verlof toekennen voor een verlengd weekend in de periode van feestdagen.²³⁰

Gedetineerden die nog geen vier weken verblijven in zulke inrichtingen komen nog niet in aanmerking voor regimesgebonden verlof. Ook gedetineerden die verblijven in de normaal beveiligde afdeling van een beperkt beveiligde instelling komen niet in aanmerking voor deze modaliteit.²³¹

In België kennen wij zulke regeling niet²³², al kunnen we hier een kleine vergelijking maken met de beperkte detentie waarbij gedetineerden de mogelijkheid krijgen om op regelmatige basis de gevangenis te verlaten voor professionele, opleidings- of familiale belangen. Dit kan in België aan de gedetineerden verleend worden voor een maximum van 12 uur per dag.²³³

²²⁸ Artikel 19 Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998; C. KELK, *Nederlands detentierecht*, Deventer, Kluwer, 2008, 307; G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 117.

²²⁹ Artikel 19 Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998; C. KELK, *Nederlands detentierecht*, Deventer, Kluwer, 2008, 307; G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 117.

²³⁰ Artikel 19 Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998; C. KELK, *Nederlands detentierecht*, Deventer, Kluwer, 2008, 307; G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 117.

²³¹ Artikel 20 en 20a Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998; C. KELK, *Nederlands detentierecht*, Deventer, Kluwer, 2008, 307; G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 117.

²³² Zie *supra*.

²³³ Zie *supra*.

3.3.4 Incidenteel versneld ontslag

Dit is een merkwaardige strafuitvoeringsmodaliteit, als men het al zo kan noemen. Het incidenteel versneld ontslag kan worden toegekend aan bepaalde gedetineerden door de Minister van Justitie indien de overbevolking van de gevangenisinstellingen niet langer aan te houden is. Deze regeling staat niet in enige wet vermeld, maar enkel in interne regelgeving.²³⁴

Gedetineerden die hiervoor in aanmerking komen zijn degenen die reeds 60% van hun straf ondergaan hebben en op het moment van dit ontslag nog minder dan 90 dagen in de inrichting moeten verblijven.²³⁵ In een circulaire van 2004 wordt beschreven welke gedetineerden van dit incidenteel versneld ontslag uitgesloten zijn. Het gaat hierbij vooral over gedetineerden die veroordeeld zijn voor bepaalde feiten of geen goed gedrag vertoond hebben tijdens het uitzitten van hun straf in de gevangenisinrichting.²³⁶

In België kunnen we dit vergelijken met de collectieve genade. Genade kan ook in België verleend worden aan een bepaalde groep van gedetineerden, zoals bijvoorbeeld kort gestraften, om het probleem van de overbevolking van de gevangenis tegen te gaan.²³⁷

We kunnen ons echter de vraag stellen of dit daadwerkelijk een strafuitvoeringsmodaliteit is. De overige, reeds besproken, strafuitvoeringsmodaliteiten kunnen namelijk enkel door de gedetineerden zelf, individueel, aangevraagd worden. Bij het incidenteel versneld ontslag of de collectieve genade zal de gedetineerde hier zelf geen enkele inspraak in hebben en gebeurt de beslissing niet individueel, maar collectief. Deze collectieve vrijlating van gedetineerden zal ook door de maatschappij en de slachtoffers niet gezien worden als een voordeel.

²³⁴ G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 131.

²³⁵ G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 131.

²³⁶ Circulaire van 18 augustus 2004, kenmerk 5301258/04/DJI, *incidenteel versneld ontslag*; G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 131.

²³⁷ C. VAN DEN WYNGAERT, B. DE SMET, en S. VANDROMME, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2011, 514-515.

3.3.5 Strafonderbreking

De strafonderbreking lijkt sterk op het eerder besproken incidenteel verlof. Het kan worden toegekend voor bepaalde gebeurtenissen die de aanwezigheid van de gedetineerden vereisen, maar waar niet aan tegemoet gekomen kan worden met een ander soort verlof. Dit betekent dat de strafonderbreking ook steeds subsidiair is aan de andere, reeds eerder besproken, soorten verlof.²³⁸ De strafonderbreking schorst de straf, in tegenstelling tot andere strafuitvoeringsmodaliteiten, wel op.

Deze modaliteit kan verleend worden voor minimum 2 etmalen²³⁹ en maximum 3 maanden.²⁴⁰ De gevallen waar dit voor kan worden toegestaan zijn deels dezelfde als deze bij het incidenteel verlof. De artikelen 22 t.e.m. 24 van dezelfde regeling zullen dan ook van toepassing zijn.²⁴¹ Daarnaast kan de strafonderbreking ook verleend worden voor medische of therapeutische redenen of omwille van zakelijke omstandigheden die reeds bestonden van voor de aanvang van detentie.²⁴² Maar ook deze lijst is niet limitatief.²⁴³

Bij de strafonderbreking zal het, i.t.t. andere soorten verlof, altijd de Minister van Justitie zijn die oordeelt over de al dan niet toekenning ervan.²⁴⁴ Tegen de weigering van deze modaliteit kan rechtstreeks beroep worden ingesteld bij de RSJ.²⁴⁵

In België kennen we een gelijkaardige regeling van strafonderbreking. Ook hier kan men dit aanvragen voor maximum 3 maanden en zal het doorgaans de Minister van Justitie zijn die hier over oordeelt. België kent geen beroepsmogelijkheden met betrekking tot de weigering van deze modaliteit.

²³⁸ Artikel 34 Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998; punt 2 toelichting Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998; C. KELK, *Nederlands detentierecht*, Deventer, Kluwer, 2008, 308; G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 108 en 118.

²³⁹ Een etmaal is 24 uren, wat hier dus zal betekenen minimum 2 dagen.

²⁴⁰ Artikel 35 Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998; G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 118.

²⁴¹ Artikel 36 Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998; Zie *supra*.

²⁴² Artikelen 37-38 Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998; G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 118-119.

²⁴³ G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 119.

²⁴⁴ Artikel 39 Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, Stcrt. 24 december 1998; C. KELK, *Nederlands detentierecht*, Deventer, Kluwer, 2008, 309; G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 119-120.

²⁴⁵ G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 120.

3.3.6 Voorwaardelijke invrijheidstelling

De voorwaardelijke invrijheidstelling vervangt de vervroegde invrijheidstelling en is te vinden in het wetboek van strafrecht.²⁴⁶ De tijdsvoorwaarden in Nederland zijn verschillend van deze in België. In België maakt men namelijk een onderscheid tussen gedetineerden die veroordeeld zijn tot een gevangenisstraf van meer of minder dan 3 jaar. In België kan men doorgaans vrijkomen indien men 1/3 van zijn straf heeft uitgezeten. Bij recidive kan dit oplopen tot 2/3 van de straf. Met de nieuwe wet van 17 maart 2013 moeten degenen die veroordeeld worden tot 30 jaar of levenslange opsluiting zelfs minimum 15 jaar van hun straf ondergaan.²⁴⁷

In Nederland daarentegen worden er 3 categorieën onderscheiden. Indien men veroordeeld is tot een vrijheidsstraf van minder dan 1 jaar zal men helemaal niet in aanmerking komen voor voorwaardelijke invrijheidstelling.²⁴⁸ Indien men veroordeeld is tot een gevangenisstraf van meer dan 1 jaar, maar minder dan 2 jaar dan zal men minimum 1 jaar gevangenisstraf moeten ondergaan en daarenboven nog 1/3 van de resterende straftijd.²⁴⁹ Indien men tenslotte veroordeeld is tot een vrijheidsstraf van meer dan 2 jaar zal men in Nederland altijd minstens 2/3 van zijn straf moeten ondergaan, wat dus strenger is dan in België, waar dit doorgaans slechts 1/3 bedraagt.²⁵⁰

Op dit verschil in tijdsvoorwaarden tussen België en Nederland moet wel een belangrijke nuance gemaakt worden. Vooraleer men conclusies kan trekken uit deze rechtsvergelijking moet er namelijk goed voor ogen gehouden worden dat Nederland een verschillend strafrecht hanteert dan België. In Nederland is het zo dat men vaak andere tijdsvoorwaarden hanteert waarbinnen een gedetineerde in aanmerking kan komen voor een bepaalde strafuitvoeringsmodaliteit. Daardoor zal het vaak lijken dat deze voorwaarden in Nederland veel strenger zijn dan deze in België. Het is wel zo dat Nederland een minder hoge straftoemeting kent dan België. Naast een levenslange opsluiting, die men zowel in België als in Nederland kent, kan men in België een maximumstraf opgelegd krijgen van 30 jaar opsluiting, terwijl dit in Nederland doorgaans slechts 18 jaar bedraagt. Slechts in uitzonderlijke omstandigheden kan dit ook in Nederland oplopen tot 30 jaar, zoals bijvoorbeeld wanneer de rechter een keuzemogelijkheid heeft tussen een levenslange straf of een tijdelijke straf.²⁵¹

²⁴⁶ Artikelen 15 – 15d Wetboek van strafrecht van 3 maart 1881.

²⁴⁷ Zie *supra*.

²⁴⁸ G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 134.

²⁴⁹ Art. 15 lid 1 Wetboek van strafrecht van 3 maart 1881; G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 134.

²⁵⁰ Art. 15 lid 2 Wetboek van strafrecht van 3 maart 1881; G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 134.

²⁵¹ Artikel 10 Wetboek van strafrecht van 3 maart 1881.

Indien we dit aan de hand van een concreet voorbeeld uitleggen zal dit meer duidelijkheid brengen. Een gedetineerde die in België gestraft wordt met een opsluiting van 30 jaar kan in principe na 1/3 van zijn vrijheidsstraf voorwaardelijk in vrijheid gesteld worden. Dit wil zeggen dat men in België ten vroegste na 10 jaar in aanmerking komt voor deze strafuitvoeringsmodaliteit. Op te merken valt wel dat met de nieuwe wet van 17 maart 2013 deze regel verstrengd is naar minimum 15 jaar vrijheidsstraf.²⁵² In Nederland daarentegen zou deze maximumstraf slechts 18 jaar bedragen, maar kan een gedetineerde ook slechts voorwaardelijk in vrijheid gesteld worden indien hij minstens 2/3, en dus minimum 12 jaar, van zijn vrijheidsstraf ondergaan heeft. Indien we op deze manier kijken naar het strafrecht van België en Nederland zien we dat er, wat betreft de strafuitvoeringsmodaliteiten, niet zoveel verschil meer zit in de tijdsvoorwaarden.

Om in aanmerking te komen voor de voorwaardelijke invrijheidstelling moet men in Nederland, net zoals in België, voldoen aan enkele voorwaarden. Er is vooreerst een algemene voorwaarde opgenomen die er voor moet zorgen dat de gedetineerde tijdens de proeftijd geen nieuwe strafbare feiten pleegt en dat hij zijn medewerking, indien nodig, zal verlenen.²⁵³ Naast deze algemene voorwaarde, die geldt voor elke gedetineerde die voorwaardelijk in vrijheid gesteld wordt, kunnen er individueel ook nog bijzondere voorwaarden opgelegd worden. Deze voorwaarden kunnen bijvoorbeeld handelen over de bewegingsvrijheid van de gedetineerde tijdens de proeftijd, het volgen van een bepaalde therapie of behandeling, enzovoort.²⁵⁴ Aan een bijzondere voorwaarde kan ook elektronisch toezicht gekoppeld worden.²⁵⁵ Het is de directeur van de gevangenisinstelling die een advies uitbrengt omtrent deze bijzondere voorwaarden. De eindbeslissing omtrent deze voorwaarden ligt bij het Openbaar Ministerie.²⁵⁶ De proeftijd, waarin de opgelegde voorwaarden zullen gelden, begint te lopen vanaf de dag van de voorwaardelijke invrijheidstelling. Ze bedraagt minimum 1 jaar en hoogstens de duur van de voorwaardelijke invrijheidstelling.²⁵⁷

²⁵² Zie *supra*.

²⁵³ Art. 15a lid 1 Wetboek van strafrecht van 3 maart 1881; G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papierens Tijger, 2008, 134.

²⁵⁴ Art. 15a lid 2-3 Wetboek van strafrecht van 3 maart 1881; G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papierens Tijger, 2008, 134.

²⁵⁵ Art. 15a lid 4 Wetboek van strafrecht van 3 maart 1881.

²⁵⁶ Art. 15a lid 5-7 Wetboek van strafrecht van 3 maart 1881.

²⁵⁷ Art. 15c Wetboek van strafrecht van 3 maart 1881; G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papierens Tijger, 2008, 134.

Net zoals bij de vervroegde invrijheidstelling, kan men ook de voorwaardelijke invrijheidstelling uitstellen of beslissen om deze helemaal niet toe te kennen.²⁵⁸ Het is het Openbaar Ministerie dat op advies van de Minister van Justitie beslist of er redenen zijn om de voorwaardelijke invrijheidstelling niet toe te kennen.²⁵⁹ Het gaat hier om de vergelijkbare situatie van de tegenindicaties in de Belgische regelgeving. Ze hebben vooral te maken met het gedrag van de gedetineerde en de mogelijkheid tot het plegen van nieuwe strafbare feiten of het niet naleven van de opgelegde voorwaarden.²⁶⁰

²⁵⁸ Art. 15d lid 1 Wetboek van strafrecht van 3 maart 1881; G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 134.

²⁵⁹ Art. 15d lid 2-4 Wetboek van strafrecht van 3 maart 1881.

²⁶⁰ Art. 15 d lid 1 Wetboek van strafrecht van 3 maart 1881; G. DE JONGE, en H. CREMERS, *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 134-135.

3.4 Tussentijds besluit rechtsvergelijking

	België	Nederland
Strafuitvoeringsmodaliteit	<u>Uitgaansvergunning</u>	<u>Incidenteel verlof</u>
Inhoud	Incidentele redenen Sociale re-integratie	Incidentele redenen Vorbereiding VI
(Tijds-)Voorwaarden	1 dag – max. 16 uur Incidenteel → Te allen tijde VI → 2 jaar ervoor	1 dag Incidenteel → Te allen tijde VI → 3 maanden ervoor
Bevoegde instantie / persoon	Minister van Justitie SURB	Directeur gevangenis Minister van Justitie
Beroepsmogelijkheden	Geen Cassatie	Beklagcommissie RSJ

	België	Nederland
Strafuitvoeringsmodaliteit	<u>Penitentiair verlof</u>	<u>Algemeen verlof</u>
Inhoud	Sociale re-integratie	Vorbereiding VI
(Tijds-)Voorwaarden	1 – 2 – 3 dagen Max. 3 x 36 uur / trimester 1 jaar voor VI	Max. 60 uur – max. totaal = helft resterende straftijd voor VI Min. 1/3 uitgezeten - min. 3 maanden en max. 1 jaar voor VI
Bevoegde instantie / persoon	Minister van Justitie SURB	Directeur gevangenis Minister van Justitie
Beroepsmogelijkheden	Geen Cassatie	Beklagcommissie RSJ

	België	Nederland
Strafuitvoeringsmodaliteit	<u>Beperkte detentie</u>	<u>Regimesgebonden verlof</u>
Inhoud	Sociale re-integratie	Beperkt beveiligde inrichting
(Tijds-)Voorwaarden	12 uur / dag 6 maanden voor VI	Om de 4 weken / elke week Max. 52 uur – verlengbaar Schematisch
Bevoegde instantie / persoon	SURB	Directeur van de inrichting
Beroepsmogelijkheden	Cassatie Na GW Hof 2009 → Verzet	N.v.t.

	België	Nederland
Strafuitvoeringsmodaliteit	<u>Onderbreking strafuitvoering</u>	<u>Strafonderbreking</u>
Inhoud	Ernstige familiale redenen	Indien andere modaliteiten niet voldoen – subsidiair
(Tijds-)Voorwaarden	Max. 3 maanden – verlengbaar	Min. 2 etmalen – max. 3 maanden
Bevoegde instantie / persoon	Minister van Justitie SURB	Minister van Justitie
Beroepsmogelijkheden	Geen Cassatie	RSJ

	België	Nederland
Strafuitvoeringsmodaliteit	<u>Voorwaardelijke invrijheidstelling</u>	<u>Voorwaardelijke invrijheidstelling</u>
Inhoud	Vervroegd verlaten van de gevangenis onder voorwaarden	Vervroegd verlaten van de gevangenis onder voorwaarden
(Tijds-)Voorwaarden	Voor de wet van 17 maart 2013 <ul style="list-style-type: none"> - < 3 jaar <ul style="list-style-type: none"> • 1/3 - > 3 jaar <ul style="list-style-type: none"> • 1/3 • 2/3 recidive – max. 14 j. • Min. 10 j. bij levenslang • Min. 16 j. bij levenslang en recidive Na de wet van 17 maart 2013 <ul style="list-style-type: none"> - 30 jaar of levenslang <ul style="list-style-type: none"> • Min. 15 jaar • Recidive 19 – 23 jaar 	<ul style="list-style-type: none"> - < 1 jaar <ul style="list-style-type: none"> • NIET - > 1 jaar en < 2 jaar <ul style="list-style-type: none"> • Min. 1 jaar + 1/3 resterende tijd - > 2 jaar <ul style="list-style-type: none"> • Min. 2/3
Bevoegde instantie / persoon	SURB	Openbaar Ministerie
Beroepsmogelijkheden	Cassatie Na GW Hof 2009 → Verzet	Geen

4 Kritische Analyse

4.1 Inleiding

De onderzoeksvraag van dit werk luidt als volgt: 'Hoe ziet de huidige regelgeving omtrent de externe rechtspositie van de gedetineerden er uit, rekening houdend met de nieuwe wet van 17 maart 2013? En in welke opzichten houdt deze nieuwe wet een verbetering in, ten opzichte van vroegere regelgeving, en specifiek ten opzichte van de wet van 17 mei 2006, voor enerzijds de gedetineerden zelf en anderzijds de maatschappij waarin we leven? Zijn er daarbij mogelijke oplossingen te vinden in het Nederlandse recht?'

Op het eerste deel van de onderzoeksvraag werd reeds een antwoord gegeven. Ze handelt namelijk over de vraag hoe de regelgeving omtrent de externe rechtspositie van de gedetineerden tot stand is gekomen en hoe deze geëvolueerd is tot de wetgeving die we nu hanteren hieromtrent. Er werd hierbij getracht een vergelijking te maken tussen de huidige situatie, sinds de wet van 17 maart 2013, en de vroegere situatie met de wet van 17 mei 2006.

In wat volgt zal er dieper ingegaan worden op het tweede deel van deze onderzoeksvraag. Er zal onderzocht worden of de wetswijziging van 17 maart 2013 wel degelijk noodzakelijk was en in welke opzichten ze al dan niet een verbetering vormt ten opzichte van de wet van 17 mei 2006. Dit alles zal zowel bekeken worden in functie van de gedetineerden zelf, alsook in functie van de maatschappij. Indien nodig zal er nagegaan worden of het Nederlandse recht hieromtrent oplossingen kan bieden.

De kritiek die te vinden is op de externe rechtspositie van de gedetineerden zal ook bekeken worden vanuit een praktisch oogpunt. Zo zal er dieper ingegaan worden op de problematiek van de overbevolking van de gevangenissen en de toepassing van de voorwaardelijke invrijheidstelling in de praktijk.

4.2 Tijdsvoorwaarden Voorwaardelijke invrijheidstelling

De wetgever zal bij het uitvaardigen van de regelgeving omtrent de tijdsvoorwaarden voor de voorwaardelijke invrijheidstelling een goed evenwicht moeten vinden tussen de belangen van de gedetineerden enerzijds en de belangen van de maatschappij, en in het bijzonder van het slachtoffer, anderzijds. Aan de ene kant zullen de gedetineerden de gevangenis zo snel mogelijk willen verlaten en zullen ze daarom eerder voordeel halen uit een korte detentieperiode. Indien men een lange gevangenisstraf oplegt zal dit dan weer in het nadeel van de gedetineerden spelen. Aan de andere kant zijn het de maatschappij en de slachtoffers die op het eerste zicht voordeel halen uit een lange detentieperiode. Zij willen de gedetineerden namelijk voor een zo lang mogelijke tijd achter de tralies zien belanden. Al kunnen strenge tijdsvoorwaarden met betrekking tot de voorwaardelijke invrijheidstelling ook zijn nadelen hebben voor de maatschappij. Zoals we later nog uitgebreid zullen aanhalen kan een lange periode in de gevangenis namelijk zorgen voor detentieschade en zo leiden tot meer recidive, wat de maatschappij net tracht te vermijden.

In België zien we dat de regelgever veelal de visie van de maatschappij en de slachtoffers zal volgen en de mening toegedaan is dat men recidive zo veel mogelijk kan tegengaan door gedetineerden zolang mogelijk in de gevangenis te laten verblijven. Dit in tegenstelling tot het Europees niveau, waar men steeds meer aan de belangen van de gedetineerden zelf denkt en zo eerder de mening toegedaan is dat men net minder lang van zijn vrijheid beroofd zou moeten worden.

Om aan de Belgische visie tegemoet te komen heeft men met de wet van 17 maart 2013 de tijdsvoorwaarden voor de voorwaardelijke invrijheidstelling, gedeeltelijk, verstrengd. Indien men namelijk veroordeeld wordt tot een opsluiting van 30 jaar of levenslang, zal men voortaan maar liefst 15 jaar achter de tralies moeten doorbrengen, waar dit met de wet van 17 mei 2006 slechts 10 jaar was. In geval van recidive kan dit zelfs nog oplopen tot 19 respectievelijk 23 jaar.²⁶¹ Niet iedereen is het echter eens met deze strengere regels, noch komen ze overeen met de visie van een aantal Europese instellingen of ons buurland Nederland.

Vooreerst zien we een verschil met de visie van het Comité van Ministers van de Raad van Europa. Zij brachten in 2003 reeds een aanbeveling uit waarin zij hun visie meedeelden omtrent de externe rechtspositie van de gedetineerden, en in het bijzonder over de voorwaardelijke invrijheidstelling.²⁶² Het Comité van Ministers van de Raad van Europa legt de nadruk op het feit dat gedetineerden na het uitzitten van hun straf in de gevangenisinstelling zo goed mogelijk begeleid moeten worden om hun leven in de maatschappij terug op te kunnen nemen. Met de juiste begeleiding van en controle op de gedetineerden zou men recidive namelijk zoveel mogelijk kunnen tegen gaan. Dit zou bovendien ook de maatschappij en de slachtoffers ten goede komen.

²⁶¹ Zie *supra*.

²⁶² Recommendation, Rec(2003)22 of the Committee of Ministers to member states on conditional release, 24 September 2003.

Om een zo goed mogelijke re-integratie van de gedetineerden te bekomen is het van belang dat ze niet te veel vervreemden van de maatschappij en de voorwaardelijke invrijheidstelling is hierbij het hulpmiddel bij uitstek.²⁶³ Indien men namelijk voor een te lange periode achter de tralies zou belanden, zonder enige vooruitzichten op (voorwaardelijke) invrijheidstelling, is de kans op detentieschade groot.²⁶⁴ Het is belangrijk dat men deze negatieve gevolgen van een gevangenisstraf zoveel mogelijk probeert te vermijden.²⁶⁵ Het vermijden van detentieschade stond dan ook hoog op de lijst met betrekking tot de doelen van de re-integratie in de maatschappij en de voorwaardelijke invrijheidstelling.²⁶⁶ Indien men dus voor een te lange periode achter de tralies zou belanden zou men namelijk meer en meer vervreemden van zijn sociale contacten en wordt het steeds moeilijker om terug een leven op te bouwen buiten de muren van de gevangenis, eens men in vrijheid gesteld wordt. Het behoeft geen uitleg dat dit alles behalve in het voordeel van de gedetineerde zal spelen. Detentieschade gaat namelijk over de gevolgen die optreden, of kunnen optreden, bij gedetineerden die een lange periode doorbrengen in de gevangenis.²⁶⁷ Onderzoekers wijzen hierbij onder meer op depressies, verslavingen, angsten en persoonlijkheidsstoornissen.²⁶⁸ Doorheen de periode dat men in de gevangenis zit wordt het contact met de buitenwereld alsmaar minder. Dit zorgt er voor dat er niet enkel bij de gedetineerden detentieschade kan optreden, maar ook bij derden, zoals bijvoorbeeld de naastbestaanden van de gedetineerden.²⁶⁹ Indien ook derden de gevolgen van een gevangenisstraf moeten ondergaan, zal ook de maatschappij hier vroeg of laat de nadelen van ondervinden.

De detentieschade blijft natuurlijk wel het grootst bij de gedetineerden zelf. Een grote rol hierin speelt het feit dat je als gedetineerde zelf niets meer in handen hebt. Je kan je eigen leven niet meer leiden, daar alles voor jou gedaan en beslist wordt. Daarbij komt het feit dat er zoveel gedetineerden zijn, dat je binnen de muren van de gevangenisinstelling slechts een nummer bent.²⁷⁰ Dit leidt dan weer tot een overlevingsmechanisme bij de gedetineerden.

²⁶³ Recommendation, Rec(2003)22 of the Committee of Ministers to member states on conditional release, 24 September 2003.

²⁶⁴ Recommendation, Rec(2003)22 of the Committee of Ministers to member states on conditional release, 24 September 2003.

²⁶⁵ Resolution, res(76)2 of the Committee of Ministers to member states on the treatment of long term prisoners, 17 February 1976.

²⁶⁶ Art. 6 §2 Basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, BS 1 februari 2005; S. SNACKEN, "A liberal is a conservative who's been arrested", Orde Dag 2009, afl. 48, 30-31; B. CLAES, "Insluiten en niet uitsluiten, overbevolking, detentieschade en re-integratiegerichte detentie", Panopticon 2011, afl. 5, 56-57.

²⁶⁷ J. GOETHALS, *Psycho-sociale gevolgen van de gevangenisstraf*, Leuven, 1979, 414; J. GOETHALS, *Psycho-sociale implicaties van de lange vrijheidstraf*, Antwerpen, Kluwer, 1980, 274; T. DEMEERSMAN, "Met twee voeten in de samenleving: Over wat gedetineerden nodig hebben en wie daarvoor moet zorgen.", Orde Dag 2009, afl. 48, 63.

²⁶⁸ A.E.J. DIRKZWAGER, P. NIEUWBEERTA en J.P.S. FISELIER, "Onbedoelde gevolgen van vrijheidsstraffen. Een literatuurstudie", Tijdschrift voor Criminologie 2009, afl. 1, 21-41.

²⁶⁹ L. DUPONT, *Op weg naar een beginselenwet gevangeniswezen*, Leuven, Universitaire pers Leuven, 1998, 138-140.

²⁷⁰ L. DUPONT, *Op weg naar een beginselenwet gevangeniswezen*, Leuven, Universitaire pers Leuven, 1998, 138-140.

Indien men na een lange periode dan toch in (voorwaardelijke) vrijheid gesteld wordt zal er door deze opgelopen schade toch nog een gevaar kunnen optreden voor de samenleving.²⁷¹ Net daarom is het belangrijk om de detentietijd zodanig te beperken dat deze schade beperkt kan worden om recidive alsnog te voorkomen.²⁷² Zowel de gedetineerden zelf, als de maatschappij zullen hier op lange termijn baat bij hebben.

Ook de Hoge Raad voor de Justitie stelt vragen bij de doeltreffendheid van een lange gevangenisstraf om recidive te verlagen. Ze verwijst namelijk, bij gebrek aan Belgische studies hieromtrent, naar buitenlandse studies waarin men reeds eerder aantoonde dat een langere straf geen garantie is voor het verminderen van het risico op recidive.²⁷³ Net zoals het Comité van Ministers van de Raad van Europa wijzen ze op het feit dat dit zelfs het tegenovergestelde effect teweeg kan brengen.²⁷⁴

In Nederland zien we een gelijkaardig verloop van de tijdsvoorwaarden voor de voorwaardelijke invrijheidstelling. We kunnen stellen dat Nederland doorgaans 2/3 van de uitgezeten straftijd hanteert als uitgangspunt om in aanmerking te komen voor de voorwaardelijke invrijheidstelling, waar dit in België gemiddeld 1/3 is. Maar zoals reeds eerder besproken liggen de op te leggen straffen in Nederland doorgaans lager dan deze in België, waardoor men in beide landen uiteindelijk, voor dezelfde feiten, toch ongeveer dezelfde periode in de gevangenis zal doorbrengen. Ook Nederland kent dus lange strafuitvoeringstermijnen vooraleer men in aanmerking komt voor de voorwaardelijke invrijheidstelling. Hierdoor kunnen we ook in Nederland in dit opzicht geen parallel vinden met de visie van onder andere het Comité van Ministers van de Raad van Europa en de Hoge Raad voor de Justitie.

Nederland leunt wel dichter aan bij de aanbevelingen van het Comité van Ministers van de Raad van Europa dan België. In Nederland is men doorgaans altijd dezelfde regelgeving blijven hanteren, waarbij de tijdsvoorwaarden voor de voorwaardelijke invrijheidstelling voor, zo goed als, alle gedetineerden gelijk zijn. In België daarentegen kennen we in onze regelgeving sinds de nieuwe wet van 17 maart 2013 de zoveelste verandering in de geschiedenis omtrent deze tijdsvoorwaarden. Ondanks de aanbevelingen van het Comité van Ministers van de Raad van Europa en de waarschuwingen van de Hoge Raad voor de Justitie heeft men deze tijdsvoorwaarden in België, met de nieuwe wet van 17 maart 2013, nog strenger gemaakt.

²⁷¹ L. DUPONT, *Op weg naar een beginselenwet gevangeniswezen*, Leuven, Universitaire pers Leuven, 1998, 138-140.

²⁷² S. SNACKEN, "A liberal is a conservative who's been arrested", *Orde Dag* 2009, afl. 48, 30-31.

²⁷³ Advies over het voorontwerp van wet tot wijziging van het strafwetboek tot invoering van een nieuwe grond van herhaling en tot wijziging van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende modaliteiten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, Hoge Raad voor Justitie, 25 oktober 2012; N. PATERSON, "Hervormingen strafuitvoeringsbeleid komen in het gedrang? De adviesraden rekken hun spieren...", *Fatik* 2012, afl. 136, 27-28; V. SCHEIRS, "Na vijf jaar strafuitvoeringsrechtbanken: De strafuitvoeringsrechtbank buitenspel, de minister terug aan zet?", *Fatik* 2012, afl. 135, 3-4.

²⁷⁴ Recommendation, Rec(2003)22 of the Committee of Ministers to member states on conditional release, 24 September 2003.

In Nederland kent men zulke recente wetswijzigingen echter niet, wat maakt dat de gedetineerden in dit land voortaan niet strenger aangepakt zullen worden dan voordien.

Een ander punt van kritiek op de verstrenging van de tijdsvoorwaarden voor de voorwaardelijke invrijheidstelling is dat ze niet voor iedereen gelijk is. Met de wet van 17 maart 2013 werden enkel de straffen van 30 jaar en levenslange opsluiting verstrengd. Zij die veroordeeld zijn tot één van deze vrijheidsstraffen zullen voortaan, vanaf de inwerkingtreding van deze wet, de helft van hun straf moeten uitzitten, zijnde 15 jaar, terwijl voor lagere straffen nog steeds een tijdsvoorwaarde geldt van 1/3.²⁷⁵

Een probleem dat hier de kop op kan steken is het debat voor de feitenrechter. Met deze regeling kan 1 jaar vrijheidsstraf meer of minder namelijk een immens verschil betekenen in de daadwerkelijk te ondergane straftijd vooraleer men in aanmerking komt voor de voorwaardelijke invrijheidstelling. Volgend voorbeeld zal hier meer duidelijkheid brengen: Indien men veroordeeld wordt tot 30 jaar opsluiting zal men voortaan pas in aanmerking komen voor de voorwaardelijke invrijheidstelling indien men minstens 15 jaar van zijn straf heeft ondergaan. Indien men daarentegen veroordeeld wordt tot een opsluiting van 29 jaar, zal men in aanmerking kunnen komen voor deze modaliteit indien men minstens, ongeveer, 10 jaar van zijn straf heeft ondergaan. Één jaar verschil in de uitspraak van de strafmaat kan dus 5 jaar meer of minder vrijheidsstraf opleveren.²⁷⁶ De regelgever tracht, zoals reeds eerder besproken, met de verstrenging van deze tijdsvoorwaarden recidive tegen te gaan en zo de maatschappij beter te beschermen. Maar het wil niet zeggen dat iemand die veroordeeld is tot 29 jaar opsluiting minder gevaarlijk zou zijn voor de maatschappij dan iemand die veroordeeld is tot 30 jaar opsluiting. Toch zit hier een groot verschil in op het gebied van de tijdsvoorwaarden voor de voorwaardelijke invrijheidstelling, waardoor men zich vragen kan stellen bij het voordeel dat de maatschappij hier uit zal halen. Meer nog: of dit voordeel, indien het er al is, opweegt tegen de nadelen die gedetineerden, die veroordeeld worden tot 30 jaar of levenslange opsluiting, hiervan zullen ondervinden. Voor deze gedetineerden zal er namelijk meer kans zijn op detentieschade, waardoor er, zoals reeds eerder besproken, weer meer kans zal zijn op recidive na invrijheidstelling, wat dan weer in het nadeel van de maatschappij is. Dit maakt dat de cirkel weer rond is.

Zoals reeds eerder aangehaald kent men in Nederland deze gelijkheid wel, aangezien we hier te maken hebben met een standvastige wetgeving die niet onderworpen is aan een nieuwe, strengere regeling. In dit opzicht zouden we dus een voorbeeld kunnen nemen aan ons buurland. Om te voldoen aan het gelijkheidsbeginsel zou het namelijk beter zijn indien we onze regelgeving omtrent de tijdsvoorwaarden voor de voorwaardelijke invrijheidstelling uniformer maken.

²⁷⁵ Wet van 17 maart 2013 tot wijziging van het gerechtelijk wetboek en van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 19 maart 2013.

²⁷⁶ F. PIETERS, "Vijf jaar strafuitvoeringsrechtbanken: faute de grives, on mange des merles", in X., "Na vijf jaar strafuitvoeringsrechtbanken: De strafuitvoeringsrechtbank buitenspel, de minister terug aan zet?", *Fatik* 2012, afl. 135, 5-11; V. SCHEIRS, "Na vijf jaar strafuitvoeringsrechtbanken: De strafuitvoeringsrechtbank buitenspel, de minister terug aan zet?", *Fatik* 2012, afl. 135, 3-4.

Dit wil zeggen dat men een middenweg moet proberen te zoeken om alle gedetineerden dezelfde tijdsvoorwaarden toe te kennen. Hiermee kan tegemoet gekomen worden aan het probleem dat men creëert bij het opleggen van 29, respectievelijk 30 jaar opsluiting.

Naast deze negatieve commentaren zijn zowel de Hoge Raad voor de Justitie als de Raad van State in hun advies wel positief over het feit dat men in de wet van 17 maart 2013 in een overgangsmaatregel heeft voorzien, teneinde onzekerheid te voorkomen. Gezien het verbod op de retroactiviteit van de strengere strafwet kunnen deze strengere tijdsvoorwaarden namelijk niet op alle gedetineerden toegepast worden. Enkel de gedetineerden die, definitief, veroordeeld werden na de inwerkingtreding van deze wet, zijnde 19 maart 2013, zullen aan deze strengere tijdsvoorwaarden onderworpen zijn.²⁷⁷

Tenslotte kan men, met de voorwaardelijke invrijheidstelling, ook tegemoet komen aan het probleem van de overbevolking van onze Belgische gevangenissen. Dit is namelijk nog steeds een actueel discussiepunt in onze samenleving. Zoals reeds eerder in dit werk aangehaald zijn er al diverse mogelijkheden om overbevolking in ons land tegen te gaan. Zo zijn er reeds cellen gehuurd in de Nederlandse gevangenissen van Tilburg, heeft men een akkoord gesloten voor het bijbouwen en uitbreiden van gevangenissen en kan men de collectieve genade toepassen. Naast deze mogelijkheden kan men dus ook tegemoetkomen aan dit probleem door het invoeren van de voorwaardelijke invrijheidstelling, waarbij gedetineerden de gevangenis reeds op een vroeger tijdstip kunnen verlaten. Door de tijdsvoorwaarden hieromtrent echter te verstrengen in de wet van 17 maart 2013 zal men niet tegemoetkomen aan het toenemende probleem van deze overbevolking, integendeel. Door de gedetineerden een langere tijd te laten verblijven in de gevangenis zullen er nog meer cellen langere tijd bezet blijven, waardoor er weer meer overbevolking gecreëerd wordt.²⁷⁸ Ook het Comité van Ministers van de Raad van Europa bracht hier reeds in 1999 zijn mening over uit.²⁷⁹

²⁷⁷ Art. 21 wet 17 maart 2013 tot wijziging van het gerechtelijk wetboek en van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 19 maart 2013; Advies over het voorontwerp van wet tot wijziging van het strafwetboek tot invoering van een nieuwe grond van herhaling en tot wijziging van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende modaliteiten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, Hoge Raad voor Justitie, 25 oktober 2012; Advies van de Raad van State, nr. 52 102/AV van 16 oktober 2012.

²⁷⁸ V. SCHEIRS, "Na vijf jaar strafuitvoeringsrechtbanken: De strafuitvoeringsrechtbank buitenspel, de minister terug aan zet?", *Fatik* 2012, afl. 135, 3-4.

²⁷⁹ Recommendation, rec(99)22 of the Committee of Ministers to member states concerning prison overcrowding and prison population inflation, 30 September 1999.

4.3 Procedure tot aanvraag voorwaardelijke invrijheidstelling

Een ander aspect dat de wetgever aan verandering onderworpen heeft in de wet van 17 maart 2013 is de procedure tot de aanvraag van de voorwaardelijke invrijheidstelling. Ook dit wordt niet overal met open armen ontvangen. Het gaat, net zoals de verschillende tijdsvoorwaarden voor de voorwaardelijke invrijheidstelling, in tegen het gelijkheidsbeginsel. In het verleden was het namelijk zo dat de aanvraag voor de voorwaardelijke invrijheidstelling automatisch gebeurde. De gedetineerde moest hier zelf niets voor doen. Met de nieuwe regelgeving hieromtrent zal de gedetineerde zijn aanvraag tot voorwaardelijke invrijheidstelling zelf in gang moeten zetten. Er zijn verschillende redenen om aan te nemen dat dit niet altijd opportuun zal zijn.

De voorwaardelijke invrijheidstelling was in het verleden slechts een gunst voor sommige gedetineerden. Door de invoering van de automatische behandeling van de voorwaardelijke invrijheidstelling werd deze modaliteit meer en meer een recht voor alle gedetineerden. Iedereen werd op deze manier immers altijd gelijk behandeld, zonder een onderscheid te maken tussen sociaal of financieel zwakkere gedetineerden. Met de afschaffing van deze automatische procedure zet men dus een stap terug in de tijd.²⁸⁰ Dit zal vooral een nadeel zijn voor de gedetineerden zelf, aangezien de maatschappij hier niet zoveel last van zal ondervinden, alhoewel hier verderop nog een nuance op gemaakt kan worden.

Ten eerste is deze aanpassing in de wet een verandering in een procedurereguleerend waarop het beginsel van het verbod van retroactiviteit van de strengere strafwet niet van toepassing is. Dit wil zeggen dat voortaan alle gedetineerden zelf deze aanvraag moeten doen. Zowel degenen die reeds veroordeeld zijn vóór de inwerkingtreding van deze wet, als degenen die nog niet veroordeeld zijn. Voor gedetineerden die reeds bezig zijn met de voorbereidingen van hun voorwaardelijke invrijheidstelling zal dit veel (rechts)onzekerheid teweeg brengen.

Vervolgens hebben niet alle gedetineerden dezelfde mogelijkheden en capaciteiten, waardoor sommige door deze nieuwe procedure benadeeld zullen worden. Denk maar aan gedetineerden die het financieel niet zo breed hebben en geen advocaat kunnen betalen die alles voor hen regelt. Of vreemdelingen die in onze Belgische gevangnissen verblijven en de taal niet spreken. Alsook een slechte communicatie die kan optreden tussen de gedetineerde en de directeur van de strafinstelling. Doordat de gevangenisdirecteur de gedetineerde verplicht 4 maanden op voorhand, schriftelijk, op de hoogte moet brengen van zijn mogelijkheid om de voorwaardelijke invrijheidstelling aan te vragen, tracht men wel tegemoet te komen aan deze ongelijkheid.²⁸¹

²⁸⁰ N. PATERSON, "Hervormingen strafuitvoeringsbeleid komen in het gedrang? De adviesraden rekken hun spieren...", *Fatik* 2012, afl. 136, 27-28; V. SCHEIRS, "Na vijf jaar strafuitvoeringsrechtbanken: De strafuitvoeringsrechtbank buitenspel, de minister terug aan zet?", *Fatik* 2012, afl. 135, 3-4.

²⁸¹ Advies over het voorontwerp van wet tot wijziging van het strafwetboek tot invoering van een nieuwe grond van herhaling en tot wijziging van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende modaliteiten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, Hoge Raad voor Justitie, 25 oktober 2012; N. PATERSON, "Hervormingen strafuitvoeringsbeleid komen in het gedrang? De adviesraden rekken hun spieren...", *Fatik* 2012, afl. 136, 27-28.

Door deze informatieplicht van de gevangenisdirecteur kan de Hoge Raad voor de Justitie zich wel verzoenen met deze nieuwe procedure. Al zou het volgens de Raad beter zijn indien de gedetineerde ook recht zou hebben op een individueel onderhoud met de directeur hieromtrent. Ze vreest namelijk dat enkel een geschrift voor sommige gedetineerden nog steeds niet voldoende zal zijn.²⁸²

Tenslotte wijst het Comité van Ministers van de Raad van Europa ook op andere gevaren die zich kunnen voordoen wanneer men de automatische procedure zou stopzetten. Zo zullen vele gedetineerden er voor kiezen om hun straf in zijn geheel uit te zitten, zodat hen nadien geen enkele voorwaarde meer kan worden opgelegd. Dit kan bijvoorbeeld een nadeel zijn voor personen die veroordeeld zijn voor zedenfeiten en bij hun voorwaardelijke invrijheidstelling een therapie zouden moeten volgen. Deze voorwaarde kan niet meer worden opgelegd indien de gedetineerde er voor kiest om zijn hele straf uit te zitten.²⁸³ Naar mijn mening zou deze houding van de gedetineerde er net op wijzen dat hij niet geneigd is om te veranderen en de kans op recidive op deze manier alleen maar groter wordt. Indien men namelijk zijn volledige straf heeft ondergaan is er achteraf geen enkele controle op de gedetineerde meer mogelijk, tenzij men bij zijn veroordeling natuurlijk nog een bijkomende terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank opgelegd kreeg. Het Comité van Ministers van de Raad van Europa heeft ook uitdrukkelijk de nadruk gelegd op het feit dat men de gedetineerde na zijn invrijheidstelling zo goed mogelijk zou moeten begeleiden en controleren, teneinde recidive te voorkomen. Indien een gedetineerde zijn hele straf zou uitzitten is deze controle echter niet meer mogelijk.²⁸⁴ Hier kunnen we dus de nuance maken, waarvan eerder sprake, op het feit dat de maatschappij niet veel last zal hebben van deze veranderde procedure. Op dit punt zal de maatschappij hier dus wel degelijk nadeel van kunnen ondervinden, aangezien de kans op recidive groter wordt.

In Nederland zien we nog steeds dat de procedure omtrent de voorwaardelijke invrijheidstelling automatisch gebeurt. Naar mijn mening kunnen we hier beter een voorbeeld aan nemen en terugkeren naar onze oude regelgeving hieromtrent. Het lijkt me beter de procedure omtrent de voorwaardelijke invrijheidstelling automatisch op te starten dan de gedetineerden dit zelf te laten doen. Dit zou voor zowel de gedetineerden zelf, als de instanties die hiervoor bevoegd zijn een verbetering opleveren. De gedetineerden kunnen niet benadeeld worden, aangezien iedereen een gelijke behandeling van zijn procedure krijgt. Bij de nieuwe procedure, waar de gedetineerde de aanvraag zelf zal moeten indienen, dreigt er ongelijkheid de kop op te steken. Ook het feit dat er geen sancties staan op het niet naleven van de informatieplicht door de gevangenisdirecteur, zal de gedetineerde niet ten goede komen. Uiteindelijk zal deze laatste hier dan het slachtoffer van worden en zijn aanvraag niet tijdig kunnen indienen.

²⁸² Advies over het voorontwerp van wet tot wijziging van het strafwetboek tot invoering van een nieuwe grond van herhaling en tot wijziging van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende modaliteiten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, Hoge Raad voor Justitie, 25 oktober 2012.

²⁸³ Recommendation, Rec(2003)22 of the Committee of Ministers to member states on conditional release, 24 september 2003.

²⁸⁴ Recommendation, Rec(2003)22 of the Committee of Ministers to member states on conditional release, 24 september 2003.

Men zou in dit geval bijvoorbeeld wel een spoedprocedure kunnen voorzien voor de niet of niet tijdig geïnformeerde gedetineerden, maar dat lost het probleem van benadeling nog steeds niet op. Beter zou zijn om in de regelgeving toch een sanctie te voorzien, waardoor de gevangenisdirecteur meer aandacht zal besteden aan deze informatieplicht. De instanties zelf zullen op het eerste zicht nog steeds overbelast zijn en veel werk hebben, maar voor hen is dit een automatisme om deze procedure op te starten. Daarenboven zullen de gedetineerden bij het indienen van deze aanvraag bijkomende vragen stellen of vullen ze de formulieren niet correct in, waardoor bevoegde instanties weer met nieuwe problemen opgezadeld zullen worden, wat de werklast ook niet ten goede zal komen.

Met het probleem van de overbelasting van de bevoegde diensten kunnen we hier een zijsprong maken naar de problematiek van de voorwaardelijke invrijheidstelling in de praktijk. Het is namelijk zo dat niet alle gedetineerden ook daadwerkelijk vrij komen op het moment dat zij aan de tijdsvoorwaarden voor de voorwaardelijke invrijheidstelling voldoen.²⁸⁵ Één van de mogelijke oorzaken voor de overschrijding van deze termijn is net deze overbelasting van de bevoegde diensten. Zoals net aangehaald zal deze werklast niet minder worden met de veranderde procedure hieromtrent. Doordat er nieuwe problemen de kop op zullen steken zal deze procedure dus niet ten goede komen aan de cijfers omtrent de daadwerkelijke datum van voorwaardelijke invrijheidstelling. Hier zien we nogmaals het nadeel voor de gedetineerden en de maatschappij omtrent de procedurewijziging in de wet van 17 maart 2013.

Natuurlijk moeten deze cijfers genuanceerd worden door te vermelden dat ook niet alle gedetineerden voldoen aan de voorwaarden om voorwaardelijk in vrijheid gesteld te worden. Zo kunnen er zich tegenindicaties voordoen die de uitstelling van de voorwaardelijke invrijheidstelling verantwoorden, zijn er, sinds de nieuwe aanvraagprocedure, gedetineerden die er voor kiezen om hun hele straf uit te zitten of voldoen ze simpelweg niet aan de opgelegde voorwaarden.²⁸⁶ Zoals reeds eerder aangehaald kan men met een uitgaansvergunning of een penitentiair verlof tegemoetkomen aan de noden van de gedetineerde om zijn voorwaardelijke invrijheidstelling zo goed mogelijk voor te bereiden. Indien de Minister van Justitie deze modaliteiten niet toekent aan de gedetineerde wordt het voor deze laatste moeilijk om aan de vereiste voorwaarden, van bijvoorbeeld werk of woning, te voldoen, waardoor de termijn ook hierdoor uitgesteld kan worden.

²⁸⁵ E. MAES, en C. TANGE, "De strafuitvoeringsrechtbanken en de voorwaardelijke invrijheidstelling: enkele empirische gegevens over de toepassing van VI tegen het licht van een steeds toenemende gevangenispopulatie en de roep om een strenge(re) strafuitvoering", in X., "Na vijf jaar strafuitvoeringsrechtbanken: De strafuitvoeringsrechtbank buitenspel, de minister terug aan zet?", *Fatik* 2012, afl. 135, 12-22.

²⁸⁶ Zie *supra*.

4.4 Advies gevangenisdirecteur en Openbaar Ministerie

Een volgend punt van kritiek kan gevonden worden in het advies van de directeur van de gevangenisinstelling en het Openbaar Ministerie. Beide instanties zullen namelijk bij de aanvraag van een bepaalde strafuitvoeringsmodaliteit een advies moeten uitbrengen²⁸⁷. In dit advies geven de directeur van de gevangenisinstelling en het Openbaar Ministerie hun mening omtrent de al dan niet toekenning van een bepaalde modaliteit en de volgens hen noodzakelijk op te leggen voorwaarden. Dit advies zal mee in rekening genomen worden door de Minister van Justitie of de strafuitvoeringsrechtbank bij het al dan niet toekennen van de aangevraagde strafuitvoeringsmodaliteit.

Dit kan zowel als een positief of als een negatief element ervaren worden, afhankelijk van het gedrag van de gedetineerde en de relatie van deze laatste met de directeur. We kunnen hier namelijk te maken hebben met een subjectieve beoordeling in het advies van de directeur, terwijl de objectiviteit van deze persoon altijd de bovenhand zou moeten krijgen.

Bij het wetsontwerp van de wet van 17 maart 2013 wou men met deze adviesvereiste echter nog verder gaan. Indien de directeur van de strafinstelling of het Openbaar Ministerie een negatief advies zouden geven omtrent de al dan niet toekenning van de voorwaardelijke invrijheidstelling, was het idee om de aanvraag van de gedetineerde door de strafuitvoeringsrechtbanken onontvankelijk te laten verklaren. Dit zou neerkomen op een vetorecht voor deze personen en op die manier zouden de gedetineerden geen mogelijkheid hebben om voor de strafuitvoeringsrechtbank te verschijnen²⁸⁸. Dit stuit vanzelfsprekend op kritische blikken uit verschillende ooghoeken. Zowel de Hoge Raad voor de Justitie, de Raad van State, als de rechtsleer hebben hun bedenkingen hierbij geformuleerd.²⁸⁹

Met de oprichting van de strafuitvoeringsrechtbanken was het net de bedoeling om de gedetineerde de mogelijkheid te geven te verschijnen voor een onafhankelijke rechter die over zijn situatie kon oordelen. Indien deze toegankelijkheid tot een onafhankelijke rechter onderworpen wordt aan de vereiste van een positief advies van de gevangenisdirecteur en het Openbaar Ministerie wordt dit recht aan de gedetineerde ontnomen, wat dus voor deze laatste een groot nadeel met zich mee zou brengen.

²⁸⁷ Bijvoorbeeld Art. 29 – 30 – 33 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

²⁸⁸ Advies van de Raad van State, nr. 52 102/AV van 16 oktober 2012.

²⁸⁹ Advies over het voorontwerp van wet tot wijziging van het strafwetboek tot invoering van een nieuwe grond van herhaling en tot wijziging van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende modaliteiten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, Hoge Raad voor Justitie, 25 oktober 2012; Advies van de Raad van State, nr. 52 102/AV van 16 oktober 2012; N. PATERSON, "Hervormingen strafuitvoeringsbeleid komen in het gedrang? De adviesraden rekken hun spieren...", *Fatik* 2012, afl. 136, 27-28; V. SCHEIRS, "Na vijf jaar strafuitvoeringsrechtbanken: De strafuitvoeringsrechtbank buitenspel, de minister terug aan zet?", *Fatik* 2012, afl. 135, 3-4.

Door dit recht aan de gedetineerden te ontnemen zien we een miskenning van het tegensprekelijk karakter van de rechtspleging, alsook een schending van artikel 6 van het EVRM.²⁹⁰ Er kunnen namelijk doorslaggevende elementen zijn die niet duidelijk blijken uit het dossier waarop het advies gesteund is, maar die wel naar voren kunnen komen in de debatten voor de strafuitvoeringsrechtbank zelf. Deze onafhankelijke rechter die zal oordelen over de aanvraag van een bepaalde strafuitvoeringsmodaliteit wordt net gezien als een voordeel voor de gedetineerden.

De Hoge Raad voor de Justitie wijst er ook op dat het nog steeds gaat om een advies dat nooit bindend kan zijn voor de strafuitvoeringsrechtbank, waardoor deze laatste niet verplicht zou mogen worden een zaak onontvankelijk te verklaren op het loutere feit dat de directeur of het Openbaar Ministerie een negatief advies gaven.²⁹¹ Dit zou daarenboven ook ingaan tegen de scheiding der machten, aangezien de uitvoerende macht zich hier zou inmengen in het beleid van de rechterlijke macht.²⁹² Bovendien stelt de Raad zich ook vragen bij de onpartijdigheid ter zake, aangezien het Openbaar Ministerie zelf een procespartij is. Het kan namelijk niet de bedoeling zijn dat een procespartij zelf kan oordelen over de al dan niet ontvankelijkheid van een zaak.²⁹³

In Nederland gaat men echter nog een stapje verder. Hier kent men geen onafhankelijke rechter die kan oordelen over de al dan niet toekenning van een strafuitvoeringsmodaliteit. In Nederland zal het in principe te allen tijde de gevangenisdirecteur zelf zijn die een bepaalde modaliteit al dan niet toekent aan de gedetineerde. In uitzonderlijke gevallen wordt deze beoordeling hier overgelaten aan de Minister van Justitie. Indien het een aanvraag tot voorwaardelijke invrijheidstelling betreft, die zoals hoger besproken in Nederland wel nog steeds automatisch opgestart wordt, is het Openbaar Ministerie bevoegd. In dit laatste geval heeft ook de gevangenisdirecteur in Nederland enkel een adviserende rol.²⁹⁴ In Nederland kampt men dus nog meer met het probleem van onpartijdigheid en objectiviteit van de gevangenisdirecteur. Een voordeel in Nederland is dat tegen de beslissingen van de gevangenisdirecteur, respectievelijk de Minister van Justitie, voor elke modaliteit een beroep ingesteld kan worden. In België zijn deze beroepsmogelijkheden eerder beperkt.²⁹⁵

²⁹⁰ Art. 6 EVRM; Advies over het voorontwerp van wet tot wijziging van het strafwetboek tot invoering van een nieuwe grond van herhaling en tot wijziging van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende modaliteiten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, Hoge Raad voor Justitie, 25 oktober 2012.

²⁹¹ Advies over het voorontwerp van wet tot wijziging van het strafwetboek tot invoering van een nieuwe grond van herhaling en tot wijziging van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende modaliteiten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, Hoge Raad voor Justitie, 25 oktober 2012.

²⁹² Advies over het voorontwerp van wet tot wijziging van het strafwetboek tot invoering van een nieuwe grond van herhaling en tot wijziging van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende modaliteiten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, Hoge Raad voor Justitie, 25 oktober 2012; Advies van de Raad van State, nr. 52 102/AV van 16 oktober 2012.

²⁹³ Advies over het voorontwerp van wet tot wijziging van het strafwetboek tot invoering van een nieuwe grond van herhaling en tot wijziging van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende modaliteiten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, Hoge Raad voor Justitie, 25 oktober 2012.

²⁹⁴ Zie *supra*.

²⁹⁵ Zie *supra*; zie *infra*.

Naar mijn mening is het zeker niet overbodig om een advies te vragen van de gevangenisdirecteur omtrent het al dan niet toekennen van een bepaalde strafuitvoeringsmodaliteit en de hierbij op te leggen voorwaarden. De gevangenisdirecteur staat in principe dichterbij de gedetineerden dan het Openbaar Ministerie of de strafuitvoeringsrechter, waardoor deze in een betere positie is om zijn mening te vormen omtrent de voor- of achteruitgang in het gedrag van een gedetineerde. Het moet echter wel te allen tijde blijven gaan om een niet bindend advies, daar het net de bedoeling van de strafuitvoeringsrechtbank is om onafhankelijk en onpartijdig over de zaak van de gedetineerde te oordelen. Een negatief advies koppelen aan de onontvankelijkheid voor de strafuitvoeringsrechtbank is dus een stap te ver. Aan Nederland, waar de gevangenisdirecteur de beslissing helemaal zelf kan nemen, zou ik dus zeker geen voorbeeld nemen aangezien het nadeel voor de gedetineerde hierdoor alleen maar zou toenemen. De wetgever heeft de kritiek van de verschillende instanties meegenomen in zijn overwegingen en deze bepaling uiteindelijk ook achterwege gelaten in de gepubliceerde wettekst van 17 maart 2013.

4.5 Opgeheven bepaling dwangsom

Dit discussiepunt bouwt verder op het voorgaande punt van kritiek omtrent het advies van de gevangenisdirecteur. In art. 31 §5 van de wet van 17 mei 2006 werd er voorzien in een dwangsom voor de directeur van de gevangenis voor het niet naleven van de termijnen waarbinnen dit advies uitgebracht moest worden. Op deze manier trachtte men te vermijden dat de gevangenisdirecteur onzorgvuldig zou omspringen met deze termijnen.²⁹⁶ Met de wet van 17 maart 2013 besliste de regelgever echter om deze bepaling op te heffen.²⁹⁷ Vooral de Raad van State haalde in zijn advies aan dat ze dit niet gerechtvaardigd achten.²⁹⁸

De wetgever was de mening toegedaan dat deze bepaling zijn nut in het verleden niet bewezen had en dat deze bepaling om die reden overbodig bleek. De Raad van State antwoordde hierop dat zulke redenering een opheffing van een wetsbepaling niet kan rechtvaardigen. Het is immers zo dat deze bepaling slechts in 2007 in werking getreden is, waardoor deze bepaling in de praktijk nog niet vaak toegepast moest worden. Op zo een korte tijd kan men het nut van een wetsbepaling dan ook niet controleren.²⁹⁹ Daarnaast zou het ook een gevaar vormen voor de waarborgen van de rechtshandhaving. Indien de dwangsom namelijk niet opgelegd kan worden zullen de termijnen in de toekomst veel meer geschonden worden. Het overschrijden van de termijn houdt in dat de gedetineerden hun recht verliezen om een verzoek te richten tot de strafuitvoeringsrechtbank en dat kan niet de bedoeling zijn.³⁰⁰ Tegen dit advies in heeft de wetgever er toch voor gekozen deze bepaling met de wet van 17 maart 2013 op te heffen. Net zoals bij het niet of niet tijdig geven van de vereiste informatie aan de gedetineerden omtrent zijn mogelijkheid tot het aanvragen van de voorwaardelijke invrijheidstelling, zal ook voor de adviestermijnen tegenwoordig geen sanctie meer van toepassing zijn.

In Nederland is de directeur enkel verplicht een advies te geven bij de voorwaardelijke invrijheidstelling, bij de overige strafuitvoeringsmodaliteiten zal dit overbodig zijn aangezien het daar de directeur zelf is die de beslissing neemt. In het wetboek van strafrecht, waar in Nederland de voorwaardelijke invrijheidstelling is opgenomen is, zien we geen verdere termijnen of sancties die op dit advies van toepassing zijn. Om alles correct te laten verlopen lijkt het mij beter om toch te voorzien in sancties voor het niet naleven van de adviestermijn en de informatieplicht. Indien dit niet het geval is gaat de gevangenisdirecteur het namelijk niet zo nauw nemen met deze termijnen, waardoor de gedetineerden benadeeld zullen worden. Dit kan niet de bedoeling zijn.

²⁹⁶ Art. 31 § 5 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

²⁹⁷ Wetsontwerp (A. TURTELBOOM) tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek en van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *Parl. St.* Senaat 2013, nr. 53-2604/1.

²⁹⁸ Advies van de Raad van State, nr. 52 102/AV van 16 oktober 2012.

²⁹⁹ Advies van de Raad van State, nr. 52 102/AV van 16 oktober 2012.

³⁰⁰ Wetsontwerp (A. TURTELBOOM) tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek en van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *Parl. St.* Senaat 2013, nr. 53-2604/1; Advies van de Raad van State, nr. 52 102/AV van 16 oktober 2012.

4.6 Beoordeling SURB met eenparigheid van stemmen

In principe oordeelt de strafuitvoeringsrechtbank met een gewone meerderheid van stemmen. Dit komt namelijk overeen met het algemeen principe uit het strafrecht, waar slechts in beperkte gevallen een eenparigheid van stemmen vereist kan zijn.³⁰¹ Met de wet van 17 maart 2013 heeft men echter, voor bepaalde categorieën van gedetineerden, deze eenparigheid van stemmen, waarmee de strafuitvoeringsrechtbank moet oordelen, toch ingevoerd.³⁰² Sinds deze wetwijziging is het zo dat indien men veroordeeld is tot een opsluiting van 30 jaar of levenslang en bijkomend een terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank kreeg opgelegd, de strafuitvoeringsrechtbank zal moeten oordelen met eenparigheid van stemmen bij het toekennen van een strafuitvoeringsmodaliteit.³⁰³ Dit gaat dus in tegen het algemene principe van het strafrecht, aangezien dit ingaat tegen de volwaardige hoedanigheid van magistraat van de assessoren.³⁰⁴ Om deze reden is de Hoge Raad voor de Justitie het hier dan ook niet mee eens.³⁰⁵

In Nederland speelt deze discussie vanzelfsprekend niet, aangezien men hier geen dergelijke strafuitvoeringsrechtbank kent. In België kunnen we ons hierbij wederom de vraag stellen naar de toepassing van het gelijkheidsbeginsel. Deze besluitvorming met eenparigheid van stemmen geldt zoals reeds aangehaald enkel voor gedetineerden die veroordeeld zijn tot een opsluiting van 30 jaar of levenslang met een terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank. In zijn wetsontwerp acht de wetgever dit verschil in behandeling wel gerechtvaardigd aangezien het gaat om de gevaarlijkste categorie van gedetineerden.³⁰⁶ Al stel ik mij de vraag of een gedetineerde die veroordeeld is tot een levenslange opsluiting zonder terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank altijd minder gevaarlijk is dan een veroordeelde tot levenslange opsluiting met een terbeschikkingstelling van de strafuitvoeringsrechtbank. Ook hier kan de regelgever beter zorgen voor een uniform systeem inzake besluitvorming van de strafuitvoeringsrechtbank.

³⁰¹ Art. 211bis wetboek van strafvordering; Advies over het voorontwerp van wet tot wijziging van het strafwetboek tot invoering van een nieuwe grond van herhaling en tot wijziging van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende modaliteiten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, Hoge Raad voor Justitie, 25 oktober 2012.

³⁰² Wetsontwerp (A. TURTELBOOM) tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek en van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *Parl. St.* Senaat 2013, nr. 53-2604/1.

³⁰³ Artikel 54 §2 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; Art. 16 wet 17 maart 2013 tot wijziging van het gerechtelijk wetboek en van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 19 maart 2013.

³⁰⁴ Zie *supra*.

³⁰⁵ Advies over het voorontwerp van wet tot wijziging van het strafwetboek tot invoering van een nieuwe grond van herhaling en tot wijziging van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende modaliteiten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, Hoge Raad voor Justitie, 25 oktober 2012; N. PATERSON, "Hervormingen strafuitvoeringsbeleid komen in het gedrang? De adviesraden rekken hun spieren...", *Fatik* 2012, afl. 136, 27-28; X., "Unaniem negatief [voorontwerp wet op de voorwaardelijke invrijheidstelling]", *Juristenkrant* 2012, afl. 259, 14.

³⁰⁶ Wetsontwerp (A. TURTELBOOM) tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek en van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *Parl. St.* Senaat 2013, nr. 53-2604/1.

4.7 Rechtsmiddelen

Over de rechtsmiddelen tegen de weigering van een bepaalde strafuitvoeringsmodaliteit valt er in België heel wat te zeggen. Indien de Minister van Justitie beslist tot het weigeren van een uitgaansvergunning, een penitentiair verlof of een onderbreking van de strafuitvoering, staat hier tegen geen enkel rechtsmiddel open.³⁰⁷ Ook met de wet van 17 maart 2013 is hier niets aan veranderd. Indien de strafuitvoeringsrechtbank daarentegen een beslissing neemt tot een uitgaansvergunning, een penitentiair verlof of een onderbreking van de strafuitvoering kan men hier tegen wel een cassatieberoep instellen.³⁰⁸ Zoals reeds hoger besproken is dit mogelijk in het kader van een hangende zaak bij de strafuitvoeringsrechtbank inzake beperkte detentie, elektronisch toezicht of voorwaardelijke invrijheidstelling.³⁰⁹ Deze minieme mogelijkheden tot het instellen van een rechtsmiddel zorgt voor een groot nadeel bij de gedetineerde, aangezien deze zich meestal gewoon zal moeten neerleggen bij de beslissing van de bevoegde instantie.

In Nederland daarentegen zien we dat er bij de weigering, door de gevangenisdirecteur of de Minister van Justitie, van een incidenteel verlof, een algemeen verlof of een strafonderbreking te allen tijde een beroep mogelijk is bij de beklagcommissie, respectievelijk de RSJ.³¹⁰ Het zou opportuun zijn om ook in België te voorzien in zulke, interne, beroepsmogelijkheid. In de rechtsleer is er namelijk heel wat kritiek te vinden hieromtrent.³¹¹ De gedetineerde kan namelijk bij geen enkel rechtscollege terecht indien hij van mening is dat zijn rechten geschonden zijn door de weigering van een uitgaansvergunning, penitentiair verlof of onderbreking van de strafuitvoering. De Raad van State kan niet oordelen over deze weigeringen aangezien dit niet gezien wordt als een bestuurshandeling in administratieve zaken. Ook de gewone rechter in kortgeding acht zich niet bevoegd te oordelen over zulke materie. Op deze manier vreest hij immers de scheiding der machten niet te respecteren. Ook cassatievoorziening is dus, zoals eerder vermeld, niet voorhanden indien de strafuitvoeringsmodaliteit geweigerd wordt door de Minister van Justitie.³¹²

Tegen een weigering van de beperkte detentie, het elektronisch toezicht of de voorwaardelijke invrijheidstelling, door de strafuitvoeringsrechtbank staat er in België dan wel weer beroep open.

³⁰⁷ Zie *supra*.

³⁰⁸ Art. 96 lid 2 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

³⁰⁹ Zie *supra*.

³¹⁰ Zie *supra*.

³¹¹ Y. VAN DEN BERGE, *cahiers Antwerpen Brussel Gent: Vol. 2009/5. De uitvoering van vrijheidstraffen*. Gent: Larcier, 59-60; V. SCHEIRS, "Van Jules Lejeune tot de Strafwitvoeringsrechtbanken, 'State of the art' en overzicht van een kabbelend juridiseringsproces", in M. ROZIE, A. VERSTRAETE, H. TOURNEL, V. SCHEIRS, P. BEKAERT, en A. BOSSUYT, *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 103.

³¹² Y. VAN DEN BERGE, "De invloed van de rechtspraak op de externe rechtspositie van veroordeelden", in X., "Na vijf jaar strafuitvoeringsrechtbanken: De strafuitvoeringsrechtbank buitenspel, de minister terug aan zet?", *Fatik* 2012, afl. 135, 23-30.

De gedetineerde, alsook het Openbaar Ministerie kan tegen deze weigering namelijk een beroep instellen bij het Hof van Cassatie.³¹³

Er is echter heel wat kritiek ontstaan over het feit dat men in de wet van 17 mei 2006 enkel voorziet in cassatievoorziening. De mogelijkheid van hoger beroep of verzet is hier onbestaande. Nadat de strafuitvoeringsrechtbank van Antwerpen een prejudiciële vraag stelde hieromtrent, oordeelde het Grondwettelijk Hof dat artikel 96 van de wet van 17 mei 2006, de artikelen 10 en 11 van de Grondwet schendt, namelijk het gelijkheids- en non-discriminatiebeginsel.

Het zou opportuun zijn om toch te voorzien in een mogelijkheid van verzet indien de beslissing bij verstek genomen zou zijn. De wetgever is immers zelf de mening toegedaan dat de gedetineerde zelf gehoord zou moeten worden m.b.t. de voorwaarden die hij dient na te leven bij de toekenning van een strafuitvoeringsmodaliteit. Daarenboven kan de cassatierechter ook nooit een nieuw oordeel vellen over de inhoud van de zaak, wat bij verzet wel mogelijk is aangezien de strafuitvoeringsrechtbank hier zelf een nieuw oordeel kan vellen.³¹⁴

Na het arrest van het Grondwettelijk Hof is artikel 96 van de wet van 17 mei 2006 dan ook ongrondwettig en zal de rechter voortaan moeten oordelen over deze rechtsmiddelen, rekening houdend met de artikelen 10 en 11 van de Grondwet. Rekening houdend met dit arrest zullen de strafuitvoeringsrechtbanken het verzet, aangekend door de gedetineerde, ontvankelijk moeten verklaren.³¹⁵

Merkwaardig genoeg heeft men ondanks dit arrest ook in de nieuwe wet van 17 maart 2013 niet voorzien in enige mogelijkheid tot verzet en is artikel 96 van de wet van 17 mei 2006 gewoon blijven bestaan. Naar mijn mening was dit de kans bij uitstek om hier met de wet van 17 maart 2013 verandering in te brengen. Het verzet zal nog altijd ontvankelijk verklaard moeten worden door de strafuitvoeringsrechtbank, maar indien dit in een wetsbepaling zou gegoten worden, zou dit meer duidelijkheid scheppen wat betreft de rechtsmiddelen die ter beschikking staan van de gedetineerden.

³¹³ Art. 96 lid 1 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

³¹⁴ Art. 96 wet 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006; *GwH* 4 maart 2009, nr. 37/2009; V. SCHEIRS, "Van Jules Lejeune tot de Strafvueroeringsrechtbanken, 'State of the art' en overzicht van een kabbelend juridiseringsproces", in M. ROZIE, A. VERSTRAETE, H. TOURNEL, V. SCHEIRS, P. BEKAERT, en A. BOSSUYT, *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 77 en 100-102; Y., VAN DEN BERGE, "De invloed van de rechtspraak op de externe rechtspositie van veroordeelden", in X., "Na vijf jaar strafuitvoeringsrechtbanken: De strafuitvoeringsrechtbank buitenspel, de minister terug aan zet?", *Fatik* 2012, afl. 135, 29-30.

³¹⁵ *GwH* 4 maart 2009, nr. 37/2009; Y. VAN DEN BERGE, *cahiers Antwerpen Brussel Gent: Vol. 2009/5. De uitvoering van vrijheidstraffen*. Gent: Larcier, 60.

5 Besluit

'Hoe ziet de huidige regelgeving omtrent de externe rechtspositie van de gedetineerden er uit, rekening houdend met de nieuwe wet van 17 maart 2013? En in welke opzichten houdt deze nieuwe wet een verbetering in, ten opzichte van vroegere regelgeving, en specifiek ten opzichte van de wet van 17 mei 2006, voor enerzijds de gedetineerden zelf en anderzijds de maatschappij waarin we leven? Zijn er daarbij mogelijke oplossingen te vinden in het Nederlandse recht?'

De externe rechtspositie van de gedetineerden is een ruim begrip dat reeds sinds de jaren '80 speelt in onze samenleving. Deze externe rechtspositie wordt echter aan voortdurende evolutie onderworpen. Doorheen de geschiedenis van ons land hebben zich verscheidene gebeurtenissen voorgedaan, waardoor de wetgever het steeds opportuun achtte de regels omtrent de externe rechtspositie van de gedetineerden opnieuw onder de loep te nemen.

In de jaren '80 was er eerst enkel aandacht voor de voorwaardelijke invrijheidstelling. Het is pas sinds de wet van 17 mei 2006 dat men ook de overige strafuitvoeringsmodaliteiten vastlegde bij wet. Voorheen werden al deze modaliteiten apart geregeld bij ministeriële omzendbrieven, wat zorgde voor de nodige verwarring. De laatste wetwijziging omtrent de externe rechtspositie van de gedetineerden dateert van 17 maart 2013.

Indien we kijken naar de Nederlandse regelgeving omtrent de externe rechtspositie van de gedetineerden stellen we vast dat hun wetgeving meer stabiliteit vertoont dan de onze. Ook in dit land begon men in de jaren '80 met het invoeren van de voorwaardelijke invrijheidstelling, om vervolgens, in 1998, over te gaan tot een codificering van de overige strafuitvoeringsmodaliteiten.

In beide landen zijn er verschillende strafuitvoeringsmodaliteiten die ter beschikking staan van een gedetineerde. Zo kunnen zij in bepaalde omstandigheden de gevangenisinstelling tijdelijk of permanent verlaten. In het algemeen rijzen er niet veel problemen met deze strafuitvoeringsmodaliteiten. De meesten zijn dan ook niet onderhevig aan veel veranderingen door de jaren heen. De modaliteiten die het meest ter discussie staan in onze samenleving, en hier in de toekomst deel van zullen blijven uitmaken, zijn het elektronisch toezicht en de voorwaardelijke invrijheidstelling.

Met de wet van 17 maart 2013 werd de voorwaardelijke invrijheidstelling aan een grondig nazicht onderworpen. Zowel de tijdsvoorwaarden als de procedure tot de aanvraag van deze modaliteit werden sterk veranderd. Er zijn natuurlijk altijd voor- en tegenstanders te vinden i.v.m. een wetwijziging, maar wat deze wetwijziging betreft kunnen we stellen dat de meerderheid het er niet mee eens is.

Deze wet is dan ook een serieus discussiepunt in onze samenleving. Zowel de Raad van State, de Hoge Raad voor de Justitie en de rechtsleer hebben hun bedenkingen hierover geuit. Ook met de visie van het Comité van Ministers van de Raad van Europa is kennelijk geen rekening gehouden bij het opstellen van deze nieuwe wettekst.

De maatschappij mag dan wel de verwachting hebben dat de daders van gepleegde feiten zo lang mogelijk achter de tralies moeten zitten, maar vanuit juridisch standpunt moet men toch met het een en ander rekening houden. Zo zal het namelijk niet altijd een voordeel zijn indien de gedetineerde voor een (te) lange tijd in de gevangenis moet verblijven. In tegenstelling tot wat sommige beweren is de kans op recidive, ten gevolge van de detentieschade die kan worden opgelopen bij langgestraften, groter bij een lange vrijheidsstraf dan bij een kortere vrijheidsstraf. Ook het probleem van de overbevolking zal niet aangepakt worden indien men gedetineerden langere tijd in de gevangenis laat verblijven. Daarenboven moet men ook rekening houden met een schending van het gelijkheidsbeginsel indien men de regels omtrent de voorwaardelijke invrijheidstelling enkel wil verhogen voor gedetineerden die veroordeeld zijn tot een opsluiting van 30 jaar of een levenslange opsluiting.

Ook de aanvraag tot de voorwaardelijke invrijheidstelling werd grondig veranderd. De gedetineerden zullen dit voortaan zelf moeten aanvragen. Door het wegvallen van de automatische procedure hieromtrent zullen nog vele problemen de kop op steken. Zo zullen er ongelijke kansen gecreëerd worden, zullen zich er nog meer vertragingen voordoen in het systeem en zal er minder controle mogelijk zijn over de gedetineerden die kiezen om tot het einde van hun straf in de gevangenis te vertoeven, waardoor er meer kans is op recidive en dit de maatschappij dus niet ten goede zal komen.

Dat er geen sancties voorzien zijn voor de gevangenisdirecteur, bij het overschrijden van de adviestermijnen of het niet voldoen aan zijn informatieplicht ten opzichte van de gedetineerden, zet ook een discussie in gang. Net zoals het feit dat men in België amper voorziet in rechtsmiddelen tegen de weigering van een bepaalde strafuitvoeringsmodaliteit.

Het Nederlandse recht zou slechts in bepaalde opzichten een voorbeeld kunnen zijn voor ons land. Zo zien we dat de tijdsvoorwaarden voor de voorwaardelijke invrijheidstelling ongeveer gelijk lopen, rekening houdend met het verschil in straftoemeting in beide landen. De aanvraag van de voorwaardelijke invrijheidstelling gebeurt in Nederland dan wel weer automatisch, wat meer aansluit bij de visie van het Comité van Ministers van de Raad van Europa. Wat de overige strafuitvoeringsmodaliteiten betreft zien we, op enkele details na, tussen beide landen vooral gelijkenissen optreden.

Wat de sancties op de advies- en informatieplicht van de gevangenisdirecteur betreft kunnen we in Nederland geen oplossing vinden, aangezien het hier zelfs de directeur zelf zal zijn die meestal de eindbeslissing neemt. De beschikbare rechtsmiddelen in Nederland vormen wel een mooi voorbeeld van hetgeen er in onze Belgische regelgeving nog ontbreekt.

Indien er nog nieuwe regelgeving tot stand zou komen is het aan de regelgever om een goed evenwicht te vinden tussen de belangen van de gedetineerden enerzijds, en de belangen van de maatschappij anderzijds.

De belangen van de gedetineerden vinden we vooral in het feit dat men detentieschade bij deze personen moet proberen te vermijden. We kunnen deze negatieve gevolgen tegen gaan door minder lange tijdsvoorwaarden toe te kennen omtrent de voorwaardelijke invrijheidstelling, maar ook door middel van de toekenning van de overige strafuitvoeringsmodaliteiten. Deze geven de gedetineerde namelijk de mogelijkheid om zijn privé- en familielevens ten volle te waarborgen, alsook om zijn re-integratie in de maatschappij zo goed mogelijk voor te bereiden. Het is dan ook belangrijk dat alle gedetineerden gelijk behandeld worden en zo goed mogelijk geïnformeerd worden omtrent hun rechten en mogelijkheden met betrekking tot de verscheidene strafuitvoeringsmodaliteiten die. Met de oprichting van de strafuitvoeringsrechtbanken tracht men bovendien tegemoet te komen aan het recht van de gedetineerde op een onafhankelijke en onpartijdige rechter die over zijn zaak kan oordelen.

Indien we kijken naar de belangen van de maatschappij en de slachtoffers zien we dat zij vooral recidive willen tegengaan. Op het eerste zicht zouden lange vrijheidsstraffen hieraan tegemoet kunnen komen, maar niets is minder waar. Door de detentieschade die in dit geval kan optreden zal de kans op recidive namelijk nog groter worden, wat niet in het voordeel van de maatschappij zal zijn. Aan de veiligheid van de maatschappij wordt wel tegemoet gekomen door het feit dat er een lijst met tegenindicaties opgenomen is in de wetgeving. Aan deze lijst zal getoetst worden indien een gedetineerde een aanvraag, tot het verkrijgen van een bepaalde strafuitvoeringsmodaliteit, indient. Als men van mening is dat de gedetineerde een gevaar vormt voor de maatschappij zal men deze modaliteit dan ook niet toekennen, tenzij door middel van politiebegeleiding. Daarenboven blijft ook na de toekenning van een bepaalde strafuitvoeringsmodaliteit controle op de gedetineerde mogelijk. Indien de gedetineerde zich niet houdt aan de opgelegde voorwaarden, kan hij zonder meer terug naar de gevangenis gebracht worden.

Het laatste woord is hier nog niet over gezegd en we zullen in de toekomst nog vele discussies en veranderingen mogen verwachten omtrent de externe rechtspositie van de gedetineerden.

Bibliografie

Wetgeving

Europa

Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, 4 november 1950.

België

Interne wetgeving

Wet van 31 mei 1888 tot invoering van de voorwaardelijke invrijheidstelling in het strafstelsel, *BS* 3 juni 1888.

Wet van 5 augustus 1992 op het politieambt, *BS*. 22 december 1992.

Wet van 5 maart 1998 betreffende de voorwaardelijke invrijheidstelling en tot wijziging van de wet van 9 april 1930 tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen en de gewoontemisdadigers, vervangen door de wet van 1 juli 1964, *BS* 2 april 1998.

Basiswet van 12 januari 2005 betreffende het gevangeniswezen en de rechtspositie van de gedetineerden, *BS* 1 februari 2005.

Wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van de veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 15 juni 2006.

Wet 17 mei 2006 houdende oprichting van strafuitvoeringsrechtbanken, *BS* 15 juni 2006.

Wet van 17 maart 2013 tot wijziging van het gerechtelijk wetboek en van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *BS* 19 maart 2013.

Ministeriële omzendbrief nr. 1746, van 9 augustus 2002 inzake de regelgeving over elektronisch toezicht als modaliteit van strafuitvoering.

Parlementaire stukken

Wetsontwerp (A. TURTELBOOM) tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek en van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende rechten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, *Parl. St.* Senaat 2013, nr. 53-2604/1.

Wetsvoorstel tot wijziging van de wet van 31 mei 1888 tot invoering van de voorwaardelijke invrijheidstelling in het strafstelsel, *Parl. St.* Senaat 1998.

Wetsontwerp houdende oprichting van de strafuitvoeringsrechtbanken, *Parl. St.* Senaat 2005, nr. 3-1127.

Wetsvoorstel tot invoering van het elektronisch toezicht als autonome straf, *Parl. St.* Kamer, 17 januari 2011, nr. 53K1042/001.

Wetsontwerp betreffende de externe rechtspositie van gedetineerden, *Parl. St.* Senaat 2005, nr. 3-1128.

Advies over het voorontwerp van wet tot wijziging van het strafwetboek tot invoering van een nieuwe grond van herhaling en tot wijziging van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende modaliteiten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, Hoge Raad voor Justitie, 25 oktober 2012.

Nederland

Interne wetgeving

Wetboek van strafrecht van 3 maart 1881.

Wet van 18 juni 1998 tot vaststelling van een Penitentiaire beginselenwet en daarmee verband houdende intrekking van de Beginselenwet gevangeniswezen met uitzondering van de artikelen 2 tot en met 5 en wijzigingen van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering alsmede enige andere wetten, *Stb.* 21 juli 1998.

Regeling tijdelijk verlaten van de inrichting, *Stcrt.* 24 december 1998.

Wet van 13 december 2000, houdende tijdelijke instelling van de Raad voor strafrechtstoepassing en jeugdbescherming, *Stb.* 11 januari 2001.

Wet van 6 december 2007 tot wijziging van het Wetboek van Strafrecht en enige andere wetten in verband met de wijziging van de vervroegde invrijheidstelling in een voorwaardelijke invrijheidstelling, Stb. 18 december 2007.

Besluit van 12 juni 2008, houdende regels inzake de beslissing over de voorwaarden en het uit te oefenen toezicht bij voorwaardelijke invrijheidstelling, Stb. 24 juni 2008.

Parlementaire stukken

Memorie van toelichting bij de Wet van 18 juni 1998 tot vaststelling van een Penitentiaire beginselenwet en daarmee verband houdende intrekking van de Beginselenwet gevangeniswezen met uitzondering van de artikelen 2 tot en met 5 en wijzigingen van het Wetboek van Strafrecht en het Wetboek van Strafvordering alsmede enige andere wetten, Stb. 21 juli 1998.

Rechtsleer

België

Boeken

AERTSEN, I., DUPONT, L., GOETHALS, J., HUSTEBAUT, F., PARMENTIER, S., VAN DAELE, D., VERBRUGGEN, F., VERSTRAETEN, R., VERVAEKE, G., en SPRIET, B., *Strafrecht als roeping: Liber amicorum Lieven Dupont*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2005, 697 p.

BEERNAERT, M., *La libération conditionnelle dans la tourmente*, in X., *Justitie: Vraagstukken en perspectieven voor morgen*, Brugge, Die Keure, 2013, 49-65.

BEYENS, K., SNACKEN, S., en ELIAERTS, C., *Barstende muren: overbevolkte gevangenissen: omvang, oorzaken en mogelijke oplossingen*, Antwerpen, Kluwer, 1993, 326 p.

DE HERT, P., *Gedetineerden en de grondrechten vervat in artikel 8 EVRM*, in BREMS, E., SOTTIAUX, S., VANDEN HEEDE, P., VANDENHOLE, W, (EDS), *vrijheden en vrijheidsbeneming: Mensenrechten van gedetineerden*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 151-188.

DAEMS, T., DE DECKER, S., ROBERT, L., en VERBRUGGEN, F., *Elektronisch toezicht: de virtuele gevangenis als reële oplossing?*, Leuven, Universitaire Pers Leuven, 2009, 182 p.

DUPONT, L., *Op weg naar een beginselenwet gevangeniswezen*, Leuven, Universitaire pers Leuven, 1998, 293 p.

GOETHALS, J., *Psycho-sociale gevolgen van de gevangenisstraf*, Leuven, 1979, 414 p.

GOETHALS, J., *Psycho-sociale implicaties van de lange vrijheidsstraf*, Antwerpen, Kluwer, 1980, 274 p.

MAES, E., *Van gevangenisstraf naar vrijheidsstraf: 200 jaar Belgisch gevangeniswezen*, Antwerpen, Maklu, 2009, 1201 p.

MAES, J., *Over de (niet-)uitvoering van straffen*, in X., *Justitie: Vraagstukken en perspectieven voor morgen*, Brugge, Die Keure, 2013, 31-48.

ROZIE, M., VERSTRAETE, A., TOURNEL, H., SCHEIRS, V., BEKAERT, P., en BOSSUYT, A., *De praktijkjurist XVIII: Strafrecht en maatschappij*, Gent, Story Publishers, 2012, 199 p.

VAN BOSSUYT, H., en VAN DROOGHENBROECK, J-F., *Permanent overzicht van juridische tijdschriften: De strafuitvoeringsrechtbank: de externe rechtspositie van veroordeelden: wetten van 17 mei 2006*, Brussel, Larcier, 2010, 221 p.

VAN DEN BERGE, Y., *Strafuitvoering*, Brugge, Vanden Broele, 2007, 104 p.

VAN DEN BERGE, Y., *Uitvoering van vrijheidsstraffen en rechtspositie van gedetineerden*, Gent, Larcier, 2006, 314 p.

VAN DEN WYNGAERT, C., DE SMET, B., en VANDROMME, S., *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 2011, 1277 p.

VERBRUGGEN, F., SPRIET, B., en VERSTRAETEN, R., *Straf- en strafprocesrecht*, Brugge, Die Keure, 2012, 197 p.

Bijdragen in tijdschriften en de juristenkrant

CLAES, B., "Insluiten en niet uitsluiten, overbevolking, detentieschade en re-integratierichte detentie", *Panopticon* 2011, afl. 5, 52-58.

DAEMS, T., "De purperen pilletjes van justitie", *Juristenkrant* 2012, afl. 260, 17.

DE SWAEF, M., en TRAEEST, M., "Overzicht van cassatierechtspraak in strafuitvoeringszaken (1 januari 2011 – 31 december 2012)", *RW* afl. 37, 24 juni 2013, 1442-1458.

DEMEERSMAN, T., "Met twee voeten in de samenleving: Over wat gedetineerden nodig hebben en wie daarvoor moet zorgen.", *Orde Dag* 2009, afl. 48, 61-68.

DIRKZWAGER, A.E.J., NIEUWBEERTA, P., en FISELIER, J.P.S., "Onbedoelde gevolgen van vrijheidsstraffen. Een literatuurstudie", *Tijdschrift voor Criminologie* 2009, afl. 1, 21-41.

MAES, E., en TANGE, C., "De strafuitvoeringsrechtbanken en de voorwaardelijke invrijheidstelling: enkele empirische gegevens over de toepassing van VI tegen het licht van een steeds toenemende gevangenispopulatie en de roep om een strenge(re) strafuitvoering", in X., "Na vijf jaar strafuitvoeringsrechtbanken: De strafuitvoeringsrechtbank buitenspel, de minister terug aan zet?", *Fatik* 2012, afl. 135, 12-22.

PATERSON, N., "Hervormingen strafuitvoeringsbeleid komen in het gedrang? De adviesraden rekken hun spieren...", *Fatik* 2012, afl. 136, 27-28.

PIETERS, F., "Regels voorwaardelijke invrijheidstelling zijn niet duidelijker geworden", *Juristenkrant* 2013, afl. 265, 12.

PIETERS, F., "Vijf jaar strafuitvoeringsrechtbanken: faute de grives, on mange des merles", in X., "Na vijf jaar strafuitvoeringsrechtbanken: De strafuitvoeringsrechtbank buitenspel, de minister terug aan zet?", *Fatik* 2012, afl. 135, 5-11.

ROBERT, L., "De WERV, een werf!?", *Fatik* 2013, afl. 138, 37-38.

ROBERT, L., en MINE, B., "Toekenning uitgaansvergunningen en penitentiair verlof onder loep", *Juristenkrant* 2013, afl. 268, 7.

SCHEIRS, V., "Na vijf jaar strafuitvoeringsrechtbanken: De strafuitvoeringsrechtbank buitenspel, de minister terug aan zet?", *Fatik* 2012, afl. 135, 3-4.

SCHEIRS, V., BEYENS, K., en SNACKEN, S., "De strafuitvoeringsrechtbanken terug naar af?", *Juristenkrant* 2012, afl. 254, 10.

SCHUERMANS, F., "Meer duidelijkheid en scherpere regels rond voorwaardelijke invrijheidstelling", *Juristenkrant* 2013, afl. 262, 3.

SNACKEN, S., "A liberal is a conservative who's been arrested", *Orde Dag* 2009, afl. 48, 27-32.

VAN DEN BERGE, Y., "De invloed van de rechtspraak op de externe rechtspositie van veroordeelden", in X., "Na vijf jaar strafuitvoeringsrechtbanken: De strafuitvoeringsrechtbank buitenspel, de minister terug aan zet?", *Fatik* 2012, afl. 135, 23-30.

VAN DEN BERGE, Y., "De uitvoering van vrijheidsstraffen: van nu en straks... met de oprichting van de strafuitvoeringsrechtbanken", *T.Strafr.* 2006, nr. 5, 249.

VAN DEN BERGE, Y. *cahiers Antwerpen Brussel Gent: Vol. 2009/5. De uitvoering van vrijheidstraffen*. Gent: Larcier, 100.

X, "Strafuitvoering", *NJW* 2013, afl. 293, 939.

X., "Unaniem negatief [voorontwerp wet op de voorwaardelijke invrijheidstelling]", *Juristenkrant* 2012, afl. 259, 14.

Nederland

DE JONGE, G., en CREMERS, H., *Bajes boek: Handboek voor gedetineerde*, Breda, Papieren Tijger, 2008, 495 p.

KELK, C., *Nederlands detentierecht*, Deventer, Kluwer, 2008, 417 p.

MULLER, E.R., en VEGTER, P.C., *Detentie: gevangen in Nederland*, Alphen aan den Rijn, Kluwer, 2009, 705 p.

REMMELINK, J., *Inleiding tot de studie van het Nederlandse strafrecht*, Deventer, Gouda Quint bv, 1996, 975 p.

Rechtspraak

Europa

EHRM 21 februari 1975, nr. 4451/70, Golder/Verenigd Koninkrijk.

EHRM 12 november 2002, nr. 26761/95, Ploski/Polen.

België

Cass. 13 juni 2007, AR P070704F.

GwH 4 maart 2009, nr. 37/2009.

Andere

Europa

Resolution, Res(76)2 of the Committee of Ministers to member states on the treatment of long term prisoners, 17 February 1976.

Recommendation, Rec(82)16 of the Committee of Ministers to member states on prison leave, 24 September 1982.

Recommendation, Rec(99)22 concerning prison overcrowding and prison population inflation, 30 September 1999.

Recommendation, Rec(2003)22 of the Committee of Ministers to member states on conditional release, 24 September 2003.

België

Advies over het ontwerp van wet tot wijziging van het strafwetboek tot invoering van nieuwe grond van herhaling en tot wijziging van de wet van 17 mei 2006 betreffende de externe rechtspositie van veroordeelden tot een vrijheidsstraf en de aan het slachtoffer toegekende modaliteiten in het raam van de strafuitvoeringsmodaliteiten, Hoge Raad voor Justitie, 25 oktober 2012.

DE BUCK, K. en D'HAENENS, K., Electronic monitoring. Studienota 1996, Brussel, Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie, 1996, 37 p.

Nederland

www.rsj.nl

Auteursrechtelijke overeenkomst

Ik/wij verlenen het wereldwijde auteursrecht voor de ingediende eindverhandeling:

De externe rechtspositie van de gedetineerden doorgelicht

Richting: **master in de rechten-rechtsbedeling**

Jaar: **2014**

in alle mogelijke mediaformaten, - bestaande en in de toekomst te ontwikkelen - , aan de Universiteit Hasselt.

Niet tegenstaand deze toekenning van het auteursrecht aan de Universiteit Hasselt behoud ik als auteur het recht om de eindverhandeling, - in zijn geheel of gedeeltelijk -, vrij te reproduceren, (her)publiceren of distribueren zonder de toelating te moeten verkrijgen van de Universiteit Hasselt.

Ik bevestig dat de eindverhandeling mijn origineel werk is, en dat ik het recht heb om de rechten te verlenen die in deze overeenkomst worden beschreven. Ik verklaar tevens dat de eindverhandeling, naar mijn weten, het auteursrecht van anderen niet overtreedt.

Ik verklaar tevens dat ik voor het materiaal in de eindverhandeling dat beschermd wordt door het auteursrecht, de nodige toelatingen heb verkregen zodat ik deze ook aan de Universiteit Hasselt kan overdragen en dat dit duidelijk in de tekst en inhoud van de eindverhandeling werd genotificeerd.

Universiteit Hasselt zal mij als auteur(s) van de eindverhandeling identificeren en zal geen wijzigingen aanbrengen aan de eindverhandeling, uitgezonderd deze toegelaten door deze overeenkomst.

Voor akkoord,

Schoups, Tanja

Datum: **31/07/2014**